

DİVAN EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

The Journal of Ottoman Literature Studies

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK DERGİ

Sayı 29, İstanbul 2022, 997-1069

ŞEYHOĞLU'NUN MENKABET-İ PENC KEŞTİ'SİNİN YENİDEN YAZIMI: BURSALI HASİB'İN MENÂKİB-I ŞÂH HABİB'İ

Fatma Sabiha Kutlar Oğuz

Mehmet Gürbüz

Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (fkutlar@hacettepe.edu.tr), ORCID: 0000-0002-1698-9461/ Prof. Dr., Hacettepe University Faculty of Literature Turkish Language and Literature Department

Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (mgurbuz@erbakan.edu.tr), ORCID: 0000-0003-1664-1438/ Associate Prof. Dr., Necmettin Erbakan University Faculty of Social Sciences and Humanities Turkish Language and Literature Department

Makale Bilgisi/Article Information

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 29.08.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 14.09.2022

Yayın Tarihi/Published: 30.12.2022

Yayın Sezonu: Güz

Atf/Citation

Kutlar Oğuz, Fatma Sabiha, Gürbüz, Mehmet (2022), “Şeyhoğlu'nun Menkabet-i Penc Keşti'sinin Yeniden Yazımı: Bursalı Hasib'in Menâkib-ı Şâh Habib'i”, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 29, 997-1069.

Kutlar Oğuz, Fatma Sabiha, Gürbüz, Mehmet (2022), “Rewriting of Şeyhoğlu's Menkabet-i Penc Keşti: Bursalı Hasib's Menâkib-ı Şâh Habib”, Journal of Ottoman Literature Studies, 29, 997-1069.

*Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.*

Şeyhoğlu'nun *Menkabet-i Penc Keştî*'sinin Yeniden Yazımı: Bursalı Hasîb'in *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'i

Özet

Kaynaklar XVIII. yüzyıl şairlerinden Bursalı Mü'minzâde Ahmed Hasîb (ö. 1166/1752-53)'in birçok eserinden söz etmektedirler. Ancak bunlar arasında *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'in adı geçmemektedir. *Menâkıb-ı Şâh Habîb*, Şeyhülislam Mustafa Efendi (ö. 1745)'nin oğlu müderris Osmân Efendi (ö. 1738)'nin Şeyhoğlu mahlasıyla kaleme aldığı *Menkabet-i Penc Keştî* adlı Hz. Ali'nin kerametleri muhtevalı 85 beyitlik manzum hikâyesinin Mü'minzâde Ahmed Hasîb tarafından genişletilerek yeniden yazılmış biçimidir. Mesnevî nazım şekliyle kaleme alınan ve hazırladığımız metne göre 614 beyitten meydana gelen bu manzumenin yapılan katalog taramaları neticesinde biri müellif hattı olan iki nüshası tespit edilmiştir. Eldeki iki nüsha incelendiğinde Hasîb'in kendi metnini de bazı farklılıklarla iki kez yazdığı görülmektedir. Eserin telif tarihinin 1736-1738 yılları arasında olduğunu tahmin ettiğimiz nüshasında yer alan çeşitli beyitlerindeki ifadelerinden şairin -o sıralarda tamamladığı anlaşılan- *Silkü'l-Le'âl* adlı manzum tarihini Sultan I. Mahmûd'a sunmayı arzuladığı ve bunun için de *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'i hâmi arayışına vesile yapmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Biyografik kaynakların adından söz etmediği bir manzume için yedi takrizin yazılması ise dikkat çekicidir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde eserin adı ve şairinin kimliği üzerinde durulacak, hazırlanan metin Şeyhoğlu'nun manzumesiyle karşılaştırılarak şekil ve içerik bakımından incelenecek ve nüshaları tanıtılacaktır. Manzumede yer alan bilgilerden yola çıkılarak eserin yazım öyküsü ve niçin kaleme alındığı belirlenmeye çalışılacaktır. Makalenin sonunda ise sözü edilen nüshalardan hareketle *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'in tenkitli metni verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Ali, yeniden yazım, Şeyhoğlu/Şeyhzâde Osmân, *Menkabet-i Penc Keştî*, *Silkü'l-Le'âl*, menkibe.

Rewriting of Şeyhoğlu's *Menkabet-i Penc Keştî*: Bursalı Hasîb's *Menâkıb-ı Şâh Habîb*

Abstract

Many works written by Bursalı Mü'minzâde Ahmed Hasîb (d. 1166/1752-53), who is among the XVIII. century poets, are mentioned in the resources. However, *Menâkıb-ı Şâh Habîb* is not mentioned among those. *Menâkıb-ı Şâh Habîb* is the rewritten version of the narrative poetry titled *Menkabet-i Penc Keştî*, which was written by the mudarris Osmân Efendi (d. 1738), son of Shaykh al-Islam Mustafa Efendi (d. 1745), using the pen name Şeyhoğlu, and composed of 85 couplets narrating the miracles of Hz. Ali (Ali b. Abu Talib), as extended by Mü'minzâde Ahmed Hasîb. As a result of the catalog reviews conducted, two copies, one of them being the author's handwriting, of this poem as we have composed of 614 couplets written in the form of mathnawi poetry were found. Analyzing both copies in hand, it is observed that Hasîb also wrote his own text two times with some differences. It is understood from the author's expressions in the various couplets in one of the copies of the text, which was written between the years 1736-1738 as we anticipate, that he wished to offer the poetic history titled *Silkü'l-Le'âl*, which had been completed at that time as it is understood, to Sultan Mahmûd I and, for that reason, he was trying to use the *Menâkıb-ı Şâh Habîb* as an inducement to his search for a protector/patron. It is conspicuous that seven takriz (appreciation texts) were written for only one poem which was not mentioned in any biographical resources.

In the first section of this study, the name of the work and identity of the poet will be discussed, a comparison will be made between the prepared text and the poem written by Şeyhoğlu, the text will be analyzed in terms of form and content, and the copies of the text will be introduced. It will be attempted to determine the story of the writing process of the work and why it was written in the first place based on the information obtained from the poem. At the end of the study, the edition critical text of *Menâkıb-ı Şâh Habîb* with reference to the aforementioned copies will be presented.

Keywords: Hz. Ali (Ali b. Abu Talib), rewriting, Şeyhoğlu/Şeyhzâde Osmân, *Menkabet-i Penc Keştî*, *Silkü'l-Le'âl*, hagiography.

Giriş

Menkabet-i Penc Keştî başlıklı Hz. Ali menkıbesini uzun süre önce yayımlamıştım (Kutlar 2011). Makaleyi hazırlarken manzumenin şairi Şeyhoğlu'nun kimliğine dair bir bilgi elde edememiş, sadece metni kaleme almış olabilecek en uygun isim olarak Ata Terzibaşı (2013: 3/85-102)'nin sözünü ettiği ve şiirlerinden örnekler verdiği Şeyhoğlu mahlaslı bir şaire ulaşabilmişim¹. Şeyhoğlu'nun yazdıkları arasında böyle bir mesnevinin adı olmadığından şairin diğer şiirlerindeki Hz. Ali yaklaşımından hareketle elimdeki mesnevinin muhtemelen Terzibaşı (2013: 85)'nin Şiî İsnâ Aşeriyye inancına bağlı olduğunu belirttiği Kerküklü Şeyhoğlu'na ait olabileceği tahmininde bulunmuştum². Epey zaman sonra Bursalı Hasîb'in kaleme aldığı, başlığında "Hikâye-i Manzûme be-İnşâ'-i Prusalı Hasîb Efendi" yazılı metin üzerine tespit edebildiğimiz tek nüshasından hareketle Mehmet Gürbüz'le bir çalışma yaptık (Kutlar ve Gürbüz 2020). Bu makale üzerine çalışırken yazmalar.gov.tr adresindeki taramamızda "Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi, Zeytinoğlu Koleksiyonu, nu. 43 Ze 545-9"da "Şeyhzâde³, Mü'minzâde Hasîb, Manzûme" bilgileriyle kayıtlı bir yazma tespit ettik. Makalemize konu olan metnin nüshası olduğu tahminiyle söz konusu yazmayı getirttik. Yazmanın kopyası geldi, mesnevi gerçekten de Hasîb'e aitti ama Hasîb'in çalıştığımız manzumesinin nüshası değil, adı kaynaklarda yer almayan başka bir eserin fotoğrafı idi. İlginç olansa -buna tevafuk mu demeli, *Menkabet-i Penc Keştî*'yi çok sevdim onun için mi demeli, yoksa Şeyhoğlu ve Hasîb'in ruhları sonsuzluktan bize yardımcı mı oluyor demeli; elbette bunun nedenini bilmek ve açıklamak mümkün değil- Hasîb'in bu manzumesi, *Menkabet-i Penc Keştî*'nin bir başka isimle ve de genişletilerek yapılmış yeniden yazımı idi. Üstelik Hasîb, Şeyhoğlu (Şeyhzâde)'nu tanıyordu. Onun asıl ismine, velinimetini olduğuna ve babasının görevine dair bilgi verdiği gibi, kendisinin bu metni niçin yeniden yazdığını da açıklıyordu. Orhan Pamuk'un *Yeni Hayat*'taki "Bir gün bir kitap okudum ve bütün hayatım değişti." cümlesini biraz değiştirirsek söze şöyle başlayabilirim ve başlayabiliriz: "Bir gün iki manzume çalıştım ve çalıştık..." Cümlelerin devamını elbette Pamuk gibi "bütün hayatımızın değiştiğini" söyleyerek tamamlayamayız, ama Şeyhoğlu'nun ve Bursalı Hasîb'in daha önce yayımladığımız iki metnin bize yeni bilgilere ulaşma yolunun kapılarını açtığını rahatlıkla belirtebiliriz. Açılan bu kapıdan girmeye çalışacağımız bu makalede ise Bursalı Hasîb'in yeniden yazım örneği olan *Menâkıb-ı Şâh Habîb* adlı manzumesini inceleyip, ulaştığımız bilgileri ve eserin çeviriyazılı metnini başka araştırmalara katkısı olması düşüncesiyle okurlarla paylaşacağız.

Manzumenin Adı

Bu çalışmaya konu olan manzume için nüshalardaki açıklamalı başlıklardan *Menâkıb-ı Şâh Habîb* kısmı seçilmiş ve eser, yazımızda bu şekilde adlandırılmıştır. Çünkü metnin tespit edilen iki nüshasında yer alan başlıkların eserin adı olmaktan çok anlatılan hikâyenin içeriği hakkında malumat veren bir bilgi notu görünümünde olduğu dikkati çekmektedir. Nitekim eserin adı K

¹ Terzibaşı, bir mecmuada "hey" redifli manzumesinden koyu Şiî olduğu anlaşılan Şeyhoğlu mahlaslı Serâvî Alevî bir başka şairin varlığına da değinmekte, ancak bu şairin kitabında sözünü ettiği diğer Şeyhoğlu ile aynı kişi olup olmadığını kestiremediğini bildirmektedir (2013: 3/86).

² Prof. Dr. Fatih Usluer'in konuya dair şifahi yorumu şöyle: "Hz. Ali'ye manzumede atfedilen özelliklerin herhangi bir Sünnî şair tarafından dile getirilemeyeceğini düşünüyorum. Hz. Muhammed'in konumunu göz ardı etmeden, Hz. Ali'ye menkıbede atfedilen kerametleri klasik bir Şiî'nin de kabul etmeyeceği malumdur. Naçizane kanaatim, 'yağmuru yağdıran Ali' figüründe olduğu gibi, tüm bu harikuladeliği Ali'nin yaptığına ilişkin kabul Türk Alevî inancına aittir. Yeminî de klasik bir Şiî olmadığı gibi Ali-Allah inancına çok yakın beyitler söylemiştir. Bu manzumenin Yeminî'nin eserine alınmasını da -Alevî olup olmadığını bilmesek de- şairin Alevî inancındaki aşkın Ali inancını kendisine çok yakın görmesindedir." *Menkabet-i Penc Keştî*'yle ilgili düşüncesini bizimle paylaştığı için değerli meslektaşımıza teşekkür ederiz."

³ Manzumede geçen bu lakap, Hasîb'e ait sanılarak yanlışlıkla kayıtlara geçirilmiş olmalıdır.

nüshasında⁴ fihriste “Menâkıb-ı Şâh Habîb ez-Mülûk-i Zemân-ı Fetret”, metnin önceki sayfasına “Menâkıb-ı Şâh Habîb ez-Mülûk-i Zemân-ı Fetret ve Şeref-yâbî-i Üdebâ'-i İslâm der-Nezd-i Fahr-i 'Âlem”, M nüshasının zahriyesindeki fihriste ise “Hikâye-i Habîbü'l-Mesîh ki ez-Mülûk-i Naşârâ der-Nezd-i Sulţân-ı Enbiyâ be-Şeref-i İslâm Teşerrûf Yâft” yazılmıştır.

Manzumenin Şairi

Manzumede ki “Kemîne nâzımıñ ya'nî Hâsib-i pâk-güftârîñ/şifte-kârîñ” (27a⁵, 572a) mısrasında da görüleceği üzere *Menâkıb-ı Şâh Habîb*, Hasib mahlaslı şair tarafından kaleme alınmıştır. Metnin “551a, 557b ve 580a” numaralı mısralarında da bu mahlas geçmektedir.

K nüshasının 55a sayfasında yer alan ve eser hakkında bilgiler içeren bir notta ise şairin Mü'minzâde Hasib olduğu kaydedilmiştir: “İşbu manzûme-i ra'nâyı Şeyh-zâde merhûm te'lîf [ü] taşnîfe şürû' idüp tekmîli müyesser olmamağın Mü'min-zâde Hâsib merhûm temâm itmîşdir.” Yine aynı nüshada metnin sonunda yer alan “Anı Silkü'l-Le'âl ismiyle tevsîm eyledim hâlâ (602a)” mısrasında şairin *Silkü'l-Le'âl* ismini verdiği eserinden bahsetmesi, onun kimliğiyle ilgili bilginin doğruluğunu desteklemekte ve eserin XVIII. yüzyıl şairi Bursalı Mü'minzâde Ahmed Hasib⁶ (ö. 1166/1752-53) tarafından kaleme alınmış olduğunu kesinleştirmektedir.

Manzumenin Yazım Öyküsü ve Yazılma Sebebi

K nüshasında metnin yer aldığı mecmuanın derleyicisine ait olduğu ve Hasib'in ölümünden sonra yazıldığı anlaşılan notta (vr. 55a) manzumeyi esasen “Şeyhoğlu” ya da “Şeyhzâde” olarak anılan şairin yazmaya başladığı, fakat o bitiremediği⁷ için Mü'minzâde Hasib'in tamamladığı belirtilmektedir.

Hasib'in iki nüshada iki farklı yazma sebebi ortaya koyduğu dikkati çekmektedir. M nüshasındaki 551-556. beyitlerde belirttiğine göre şair, eserini ahabına kendisinden bir hediye kalması amacıyla kaleme almıştır. Yazdığı müstesna nazmın, dostlarının kendisini güzel hatırlanmasına vesile olmasını ve bu “sade şiiri” meclislerde okundukça hayır dua ile yâd edilmeyi ummaktadır. İçerisinde Hz. Peygamber'in mucizelerinin ve Hz. Ali'nin kerametlerinin anlatılıyor olması, manzumenin okunması sırasında tahiyat ve selama vesile olacaktır. Hasib, bunun sevabından da beklenti içerisinde olduğunu belirtmektedir.

⁴ Makalede eserin tespit edilebilen iki nüshasından Kütahya Zeytinoğlu Kütüphanesinde 43 Ze 545-9 numaradaki “K nüshası”; Mısır Milli Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, mEdebi Türkî 149 numaradaki ise “M nüshası” olarak anılacaktır.

M nüshasına ulaşmamız için yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu'na, Prof. Dr. Magda Salah'a, Prof. Dr. Hatice Aynur'a ve Dr. Öğretim Üyesi Fatma Meliha Şen'e, K nüshası için de Prof. Dr. Tuncay Bülbül'e teşekkür ederiz.

⁵ Çalışmamızdaki bu tür göndermelerde rakam, beyit numarasına; harf ise mısraya işaret etmektedir. Eserin yazmalarının fotoğrafları çalışmamızda yer almayacağı için metne yapılan göndermelerde M ya da K nüshasındaki beyit numaraları değil, çeviriyazılı metindekiler verilmiştir.

⁶ Asıl adı Ahmed'dir. Bursalıdır. Babasının adı Mehmed'dir. Dedesine nispetle “Mü'minzâde” sanıyla tanınmıştır. Devrinin tanınmış âlimlerinden dersler almış, ardından kâtiplik, müderrislik ve kadılık gibi görevlere getirilmiştir. Emekliliğinin ardından İstanbul'da yerleşen şair 1166/1752-53 yılında vefat etmiştir. Kaynaklarda Arapçaya, edebiyat ve tarih alanlarına vâkif, tasavvuf konusunda bilgili, üretken, latifeli ve mazmunlu söz söyleyen, zarif edalı bir şair ve fasih bir nâsir olduğu belirtilen Hasib'in *Dîvân'ı* ve yanı sıra *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân*, *Ravzatü'l-Küberâ*, *Dergeh-nâme*, *Mecmû'a-i Tevârîh*, *Miyâhiyye* ve *Hikâye-i Manzûme* başlıklı eserlerinden söz edilmektedir. Şairin hayatı ve eserleri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. İnan 2021: 33-43.

⁷ Bu çalışmada K nüshasının tavsif edildiği kısımda mecmua derleyicisinin bu tespitinin doğru olmadığı değerlendirilmiştir.

K nüshasında ise hikâyenin tamamlanmasının ardından yazılan kısımda bu manzumenin bir memduha sunulduğunu gösteren ve bunun gerekçesini açıklayan beyitler (557-609. beyitler) mevcuttur. Söz konusu beyitlerden birindeki ifadede şairin, bu “sade nazmını” şiirlerindeki icazın rütbesine örnek olması için şiir pazarına sunduğu (589. beyit), birkaçında da aslında hâmisinden *Silkü'l-Le'âl*'in dönemin sultanına sunulmasına aracılık etmesini istediği (583-589 ve 604-607. beyitler) anlaşılmaktadır⁸.

Hasîb, bahse konu olan memduhun kim olduğunu açık bir şekilde yazmamış olmakla birlikte hakkında bazı bilgiler vermiştir. Bu bilgilerden hareketle söz konusu memduhun kimliğini açığa kavuşturmak mümkündür. Bunun yanı sıra *Menâkıb-ı Şâh Habîb* anlatısının kaynak/öncül metnini kaleme aldığı bilgisi verilen şairin de kimliği ortaya çıkmış olacaktır. Öncelikle manzumede (13, 26, 27, 46, 534, 548. beyitlerde ve 33. beyitten önceki başlıkta) bu kişiden “Şeyhoğlu” ve “Şeyhzâde” olarak bahsedilmiştir. Bazı beyitlerde bu kişinin adının Osmân olduğu [Ne kâm ol kân-ı re'fet baħr-ı şefkat kılzüm-i 'ırfân / O ğıtrif-i efâzıl nâmdâş-ı Câmî'ü'l-Ķur'ân (559. beyit) Hılâfet burcınıñ mâhı olan sulţân 'Osmâna / Semiy olmağla sulţânım daħı ol şâh-ı zî-şâna (608. beyit)] ve dönemin şeyhülislamının oğlu olduğu [Cenâb-ı ħazret-i müftî'enâmıñ ħurretü'l-'aynı / Maħâdîm-i kirâmıñ efđal-i mefrûkatü'l-beyni (565. beyit)] belirtilmiştir. Yine bazı beyitlerde [Kerem-kârân-ı yârân-ı şafâdan maţlab-ı a'lâ / Bu nazm-ı dil-nişînim olmaya müstehdif-i a'dâ // Der-i deryâ-nevâl-i ħazret-i sulţân-ı devrâna / Şeh-i Dârâ-ħaşem Sulţân Maħmûd-ı kerem-şâna (604-605. beyitler)] Hasîb'in *Silkü'l-Le'âl*'i sunmak istediği Osmanlı hükümdarının Sultan I. Mahmûd olduğu kaydedilmiştir. Metindeki bütün bu ipuçları söz konusu memduhun, I. Mahmûd döneminde şeyhülislamlık makamında bulunan bir kişinin Osmân adındaki oğlu olduğu ve Hasîb'in de bu aileyle geçmişe dayanan bir ünsiyetinin bulunduğu [O der-gâh-ı me'âlî-ħadriñ ol maħdûm-ı zî-şânıñ / Kemîne bende-i dirîniyem ol zât-ı vâlânıñ (577. beyit) // Ķadîmî bendegânıñdan bilüp ben ma'şiyet-kârı (584a)] anlaşılmaktadır. Bu bilgiler bir araya getirildiğinde ve kaynaklardakilerle birleştirildiğinde söz konusu kişinin Osmanlı'nın 63. şeyhülislamı olarak 1736-1745 yılları arasında bu görevde bulunan ve “Şeyh” unvanı ile de anılan Feyzullâh Efendizâde Mustafa Efendi (d. 1679 - ö. 1745)'nin⁹ iki oğlundan biri¹⁰ olan Osmân Efendi olduğu ortaya çıkmaktadır. Osmân Efendi'nin ilmiye mesleğine girip müderris olduğu ve 1738 yılında vefat ettiği (İpşirli 2006: 298) bilinmektedir. Arşivde bulunan bir belge ise Osmân Efendi'nin 1720 yılında Molla Kırîmî Medresesi'nde

⁸ *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân*'ı neşreden Göker İnan, eserin başında Hasîb'i *Silkü'l-Le'âl*'i yazmaya teşvik eden kişinin Şeyhülislam Mustafa Efendi olduğunu gösteren bazı beyitlerin yer aldığını belirtmiştir. Ayrıca padişahın bir mansip ya da takdir beklentisi içinde olan Hasîb'in Mustafa Efendi vasıtasıyla padişahın kendisinden ve eserinden haberdar olacağı ümidinde olduğunu tahmin edebileceğini söylemiştir (2021: 46-47). *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'de ise Hasîb'in Mustafa Efendi'nin oğlu Osmân Efendi aracılığıyla bu hedefine ulaşmaya çalıştığı görülmektedir. *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'de Mustafa Efendi'yi de övmüş ve onun için de dua etmiş olmakla birlikte (612-613. beyitler) Hasîb'in, bu eserini Osmân Efendi'ye sunduğu ve ondan *Silkü'l-Le'âl*'i Sultan I. Mahmûd'a sunması için kendisine yardımcı olmasını istediği görülmektedir.

⁹ Mustafa Efendi, 1701 yılında Mekke kadısı olmuş, Nisan 1703'te fiilen Anadolu kazaskerliğine getirilmiş, Haziran 1703'te kendisine Rumeli kazaskerliği payesi verilmiştir. Ancak babası Feyzullah Efendi'nin 1703 yılındaki Edirne Vakası'nda öldürülmesi (bk. Altunsu 1972: 98-101) sebebiyle kısa süreliğine Yedikule'ye hapsedilmiş, daha sonra Kıbrıs'a sürgüne gönderilmiş, ardından Bursa'da ikametine izin verilmiştir. III. Ahmed'in saltanatının sonuna kadar, 27 yıl Bursa'da kaldıktan sonra I. Mahmûd'un tahta geçmesi üzerine İstanbul'a dönüşüne izin verilmiş, 1732 yılında Rumeli kazaskerliğine ve 1 Zilhicce 1148/13 Nisan 1736 tarihinde şeyhülislamlık makamına getirilmiştir. Mustafa Efendi, 30 Muharrem 1158/4 Mart 1745 tarihindeki ölümüne kadar bu görevde kalmıştır. Nakşibendî tarikatine mensup olan Mustafa Efendi, Eyüp'te Şeyhülislam Tekkesi olarak bilinen bir Nakşibendî tekkesi inşa ettirmiştir. Bu bakımdan kendisi kaynaklarda “Şeyh” unvanı ile de anılmıştır. Mustafa Efendi, Ca'feriyye'nin Osmanlı'da beşinci mezhep olarak kabulü için İranlılar'ın teklifleri üzerine oluşturulan meşveret meclislerine de katılmıştır. (İpşirli 2006: 297-298; Altunsu 1972: 127).

¹⁰ Yılmaz Öztuna (1996: 663) ve Mehmet İpşirli (2006: 298)'de Şeyhülislam Mustafa Efendi'nin iki oğlunun ismi kayıtlıdır. Bu isimler Öztuna'da “Mehmed” ve “Abdullâh”, İpşirli'de ise “Osmân” ve “Abdullâh” şeklindedir. Ancak İpşirli, ilk isimdeki farklılığın nedenine değinmemiş ve “Osmân”ı nereden aldığına dair de bir bilgi vermemiştir. Bu farklılık Şeyhoğlu'nun diğer adının “Mehmed” olduğunu düşündürmektedir. Mustafa Efendi'nin diğer oğlu Abdullâh Efendi (ö. 1770), Rumeli kazaskerliği ve nakibüleşraflık görevlerinde bulunmuştur (İpşirli 2006: 298).

müderrişlik yaptığını göstermektedir¹¹. Hasib ile Mustafa Efendi arasındaki münasebet de yukarıdaki tespitleri destekler niteliktedir. Nitekim Şeyhülislam Feyzullâh Efendi'den okuyup icazet almış olan babası Seyyid Mehmed Efendi'yi büluğ çağına ermeden kaybeden Hasib'e, Feyzullâh Efendi'nin -Edirne vak'ası dolayısıyla- o sırada Bursa'da mecburi ikamette bulunan ikinci oğlu Mustafa Efendi kol kanat germiş ve o, Bursa'da başladığı tahsil hayatı boyunca onun maddi ve manevi yardımlarını görmüştür. İki arasındaki yakınlık Mustafa Efendi'nin ölümüne kadar yaklaşık kırk sene devam etmiştir. Hasib, *Ravzatü'l Küberâ*'da da "velinimeti" olarak bahsettiği Mustafa Efendi'den gördüğü iyilikleri sık sık dile getirmiştir (İnan 2021: I/34-35; İnan ve Ekinci 2013).

Kaynak Metin: *Menkabet-i Penc Keşfî*

Metindeki bilgilerden öğrendiğimize göre; Şeyhülislam Mustafa Efendi'nin oğlu Osmân Efendi, Şeyhoğlu mahlasıyla bir manzume kaleme almış, Mü'minzâde Hasib de Şeyhoğlu'nun kaleme aldığı manzumeyi genişleterek yeniden yazmış ve manzumeyi diğer eseri olan *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân*'ı I. Mahmûd'a sunmasına aracılık etmesi talebiyle -K nüshasında yer alan "velinimetim" şeklinde tanımladığı [Du'ası hizmeti besdir Hasib-i şifte-ğâle / Veliyyü'n-ni'metim şâğ olsun ol vâkıfdır ahvâle (580. beyit)] ve kendisini de onun "kadimî hizmetkârı" [Kadimî bendegânından bilüp ben ma'şiyet-kârı / Beni ol zümre-i maqbüleden 'add eyle her bârî (584. beyit)] olarak takdim ettiği- Osmân Efendi'ye sunmuştur. Yapılan inceleme ve karşılaştırma neticesinde, Şeyhoğlu'nun kaleme aldığı -*Menâkıb-ı Şâh Habîb*'in de kaynağı olan- metnin, daha önce Fatma Sabiha Kutlar (2011)'ın üzerine çalışması yaptığı *Menkabet-i Penc Keşfî* olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada *Menkabet-i Penc Keşfî*'nin, metinde yer alan tek ipucu durumundaki "Şeyhoğlu" mahlasından hareketle, bu mahlastaki şairler üzerinde yapılan değerlendirmeler neticesinde -ihtiyat payı bırakılarak ve metindeki Hz. Ali vurgusu da göz önüne alınarak- XVIII. yüzyılda Bağdat ve civarında yaşamış olan Şeyhoğlu mahlaslı şair tarafından kaleme alınmış olabileceği belirtilmiştir (Kutlar 2011: 21-24). Ancak yukarıdaki tespitle birlikte, *Menkabet-i Penc Keşfî*'nin şairinin kim olduğu konusundaki belirsizlik ortadan kalkmış ve Şeyhoğlu'nun kimliği netliğe kavuşmuş olmaktadır¹².

Şeyhoğlu, *Menkabet-i Penc Keşfî* adlı eserini mesnevî nazım şeklinde ve aruz vezninin hezec bahrinin "mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün" kalıbıyla 85 beyit olarak kaleme almıştır. Metin, mesnevî tertibine uygun olarak giriş niteliğindeki dört beyitle başlamakta, hikâyenin anlatıldığı esas kısım ile devam etmektedir. Sondaki iki beyit ise hâtimiyi oluşturmaktadır (Kutlar 2011: 24).

Menkabet-i Penc Keşfî'nin özeti kısaca şu şekildedir: Çin hakanının oğlu, rüyasında Hitâ sultanının kızına âşık olup aşkından perişan olur. Durumu öğrenen babası şah, onun Hitâ'ya gitmesi için beş gemi donatır. Gemiler yelken açar, ancak bir müddet gittikten sonra girdaba düşüp parçalanır. Şehzade de dâhil içindekiler boğulur. Aradan bir yıl geçer. Çin hakanı bütün

¹¹ "Medrese-i Mollâ Kırımî. Medrese-i mezbûre ibtidâ dâhil ile Ni'metî Hüseyin Efendi müderrişî kıdvetü'l-ulemâ'î'l-muhakkikîn Seyyid Feyzullâh Efendizâde Seyyid Osmân Efendi -zide ilmu-hü- mahal ve müstehak olmagla faziletli Şeyhülislam Mevlânâ Abdullâh Efendi Hazretleri'nin tertibleri üzere dâhil-i hareketle tevcih olunmak buyruldu. 11 Zâ iseyn ve selâsin ve mi'ete ve elf [11 Zilkâde 1132]. Medrese-i mezkûreye müsila-i sahn i'tibâr buyrulmak mercûdur. Ed-dâ'î Abdullâh. Ufiye anhu." (Osmanlı Arşivi İE.TCT. 18-2004). Bu belgeye ulaşmamızdaki yardımı için Doç. Dr. Bünyamin Ayçiçeği'ne teşekkür ederiz.

¹² Bu tespit ile *Menkabet-i Penc Keşfî*'nin şairi olan Şeyhoğlu'nun, Ata Tezibaşı'nın *Kerkük Şairleri* adlı eserinde (1988: 95-101) sadece Bağdat için bir manzume yazdığına ve başka şiirleri olduğuna değindiği Şeyhoğlu'ndan (Gökçek 2016: 38) başka bir şair olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra Terzibaşı (2013: 3/85)'nin sözünü ettiği Şeyhoğlu'na ait gösterdiği "Bağdâd Kasidesi"nin *Kitâbu Târihi Dâri's-Selâm*'da ve *Evlîyâ Çelebi Seyâhat-nâmesi*'nde yer alması adı geçen kasideyi XVII. yüzyılda yaşamış Şeyhoğlu mahlaslı bir başka şairin yazdığını göstermektedir (bk. Gökçek 2016).

aratmalarına rağmen oğlundan haber alamayınca üzüntüsünden gözlerini kaybeder, sahrada bir “Beytü'l-Hazen” yaptırıp orada yaşamaya başlar.

Şahın bilge veziri, kendisine Hz. Muhammed ile Hz. Ali'den söz ederek derdine çare bulması için Hz. Muhammed'den yardım istemesini tavsiye eder. Şah, sadık dostlarıyla Hz. Muhammed'in huzuruna varır, ayağına yüz sürüp Müslüman olur. Hâlini anlatır. Hz. Muhammed ona acır, Hz. Ali'den şahın sorununu çözmesini ister. Döldül'e binen Hz. Ali, şah ve Kanber'le sahile ulaşır. Kanber'in çağrısıyla balıklar toplanıp gelir. Hz. Ali, onlardan şehzadenin bir kemiğini bulup getirmelerini isterse de balıklar bulamaz. Durumu kendisine bildirirler. Hz. Ali, şehzadenin parmağının mafsalsının kırmızı bir taş altında bulunduğunu söyleyince kemiği bulup getirirler. Hz. Ali dua ederek Allah'tan kemiğe beden vermesini dileyince ölü dirilir.

Dirilen şehzade, arkadaşları olmadan Çin'e dönmeye utanacağını söyleyerek Hz. Ali'den onların da dirilmesi için dua etmesini ister. O anda Cebrail Hz. Muhammed'e arkadaşlarıyla o dağa gitmesini, Ali sırrını seyretnesini söyler. Hz. Muhammed ve ashâbı dağın başına ulaşınca aradan perde kalkar, Ali sırrı ayan olur. Hz. Ali'nin keramet denizine dalıp elini kaldırıp niyaz ettiğini, Allah'tan Hz. Muhammed'in hürmeti için duasını kabul etmesini istediğini görürler. Ardından Hz. Ali elini deryanın dibine uzatır ve her parmağında bir gemi olmak üzere beşini denizden çıkarır. Bu gemilerin içindeki insanların hepsi diri, mallar tamdır. Hz. Ali emredince Allah'ın izniyle rüzgâr, gemileri havadan Hitâ'ya götürür. Orada sevdiği kızla evlenen şehzadeyle Çin'e dönerler. Hz. Ali, o kavmi dine getirip yaşananları Hz. Muhammed'e bildirir. Anlatıcı, hikâyenin sonuna okurun anlatılanlardan şüphe duymamasını, Hz. Ali'nin “sırr-ı Hâlık” olmasının meşhur, onun şanında ne denilse layık olacağını belirttiği ifadeleri ekler (Kutlar 2011: 26-27).

Hz. Ali hakkında yazılmış manzum bir menkıbe olan *Menkabet-i Penc Keştî* anlatısı, Hz. Ali menkıbeleri arasında tespit edilememiştir. Ancak *Gül-Senuber* isimli bir aşk hikâyesinin kurgu bakımından bu anlatıyla çok benzeştiği belirlenmiştir. Dolayısıyla *Menkabet-i Penc Keştî*'yi de örnekleri Orta Asya, Kafkaslar, Hindistan, İran gibi Anadolu dışındaki edebiyatlarda tespit edilen ve bir varyantı XVIII. yüzyılda Türkmen şairi Şeydayî tarafından da yazıya geçirilen¹³ ve Çin şahı Hurşid'in oğlu Senuber'le Şehr-i Şebistan kralı Ferruh Şah'ın kızı Gül'ün aşkını konu edinen fantastik bir aşk hikâyesi olan *Gül-Senuber* hikâyesinin yeniden yazımı kabul etmek mümkündür¹⁴. Şeyhoğlu, bu manzum-mensur karışık anlatıyı yeniden yazarken Hz. Ali'nin kerametlerini dile getirmek ve onu yüceltmek amacıyla şekil ve içerik bakımından önemli ölçüde değiştirmiştir. Dolayısıyla *Menkabet-i Penc Keştî* şairin, Alevî/Şiî kültüründeki motiflerle kimi fantastik unsurlara yer verdiği bir Hz. Ali hikâyesine dönüşmüştür (Kutlar 2011: 21-22).

Yeniden Yazılmış Metin: *Menâkıb-ı Şâh Habîb*

Menkabet-i Penc Keştî'nin yeniden yazılmış biçimi olan *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'in şekil ve içerik özellikleri bakımından kaynak metinle uyumlu olduğu söylenebilir. Bu çerçevede *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'in de mesnevi nazım şekliyle ve “mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün” vezniyle kaleme alınmış olduğu dikkati çekmektedir. Ancak beyit sayıları ve başlıklar noktasında farklılıklar mevcuttur. Metin K nüshasında -yaprak eksikliğinden dolayı yaklaşık 50 beyitlik bir kayıpla- 479 beyitten, M nüshasında ise 554 beyitten meydana gelmektedir. Yine kaynak metinde ara başlıklar bulunmazken K nüshasında eserin adı olarak değerlendirdiğimiz başlık da dâhil olmak üzere 9, manzumenin başladığı sayfada bir başlık bulunmayan M nüshasında ise toplam 23 başlık yer almaktadır. Söz konusu başlıkların tamamı Farsçadır. Bu çalışmada iki nüsha üzerinden kurulan metin, 23 başlık ve 614 beyitten oluşmaktadır. Eserin şekil hususiyetlerinde görülen bu farklılıklar Hasîb'in, Şeyhoğlu'nun metni için getirdiği “sözü kısa tutma, az sözle çok şey anlatma noktasında

¹³ Eserin yazarının ifadesiyle “Helec tili”ndeki varyantı yayımlanmıştır (Cemrasi 1394).

¹⁴ Benzeri kurguda başka bir hikâye belirlenebilirse onlarla da karşılaştırmak mümkündür.

ileri gittiği, bunun için de nazımın şöhret bulmadığı" [Biraz kaşr eyleyüp nazmında izhâr-ı kuşûr itmiş / Bırakmış şavv-ı maḥbû'î reh-i nâ-refteye gitmiş // İdüp bî-çâre gâhî mevzi'-i icâzda itnâb / Anıñ-çün olmamış beyne'l-eḥibbâ nazmı şöhret-yâb (29-30. beyitler)] şeklindeki eleştirisiyle¹⁵ uyumludur. Hasib, yaptığı bu eleştirinin gereği olarak kaynak metni genişletmiş ve onu küçük bir manzume olmaktan çıkarıp müstakil bir mesnevi boyutuna taşımıştır.

Tespit edilebilen iki nüshası incelendiğinde Hasib'in *Menâkıb-ı Şâh Habîb'i* iki kez yeniden yazdığı anlaşılmaktadır. Aynı metnin yeniden yazılmış biçimleri olan nüshaların öncelik-sonralık sıralaması hakkında kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte, çeşitli ipuçlarından hareketle bu hususta bir değerlendirme yapmak mümkündür. Şöyle ki; olay örgüsü tamamlandıktan ve Şeyhoğlu'nun övgüsü yapıldıktan sonra şair, eserini yazma sebebini belirtmektedir. Ancak bu noktada nüshalarda eserin seyri değişmektedir. M nüshasında -yukarıda da değinildiği üzere- eserini dostlarına yadigâr olması için kaleme aldığını belirtip metnini okuyanlardan kendisi için dua ve olası kusurları için af talebinde bulunmuştur (551-556. beyitler). K nüshasında ise -yine yukarıda değinildiği üzere- Şeyhoğlu Osmân Efendi ile babası Şeyhülislam Mustafa Efendi'nin övgüsünü yapmış, Gelibolulu Mustafa Âlî'nin okuyup beğendiğine değindiği *Künhü'l-Ahbâr'*ı *Silkü'l-Le'âl* adıyla nazma çektiğini belirtmiştir ve yazdığı mesneviyi Sultan I. Mahmûd'a sunmak için Osmân Efendi'den yardım talep etmiştir (557-609. beyitler).

Hasib, -daha sonra ayrıntılı bir şekilde değinileceği üzere- kaynak metindeki beyitleri kısmen değiştirerek *Menâkıb-ı Şâh Habîb'in* metni içerisine yerleştirmiştir. Bu beyitlerin nüshalardaki durumları karşılaştırıldığında K nüshasının, kaynak metindeki beyitlerle daha çok benzeştiği dikkati çekmektedir:

<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		<i>Gel ey mü'min niçe bu kıl [ü] kâl içre nizâ' eyle</i> <i>Uyanup hâb-ı gâfletden cevâbum istimâ' eyle</i>
Menâkıb-ı Şâh Habîb	K nüshası	<i>Gel ey mü'min yiter bu kıl ü kâl içre nizâ' eyle</i> <i>Gözün aç ḥâb-ı gâfletden kelâmım istimâ' eyle</i>
	M nüshası	<i>Gel ey mü'min yiter bu kıl ü kâl itdüñ nizâ' itme</i> <i>Gözün aç ḥâb-ı gâfletden rızâdan imtinâ' itme</i>

Ayrıca nüshalar yakından incelendiğinde M nüshasının, K nüshasının genişletilmiş biçimi olduğu dikkati çekmektedir. Örneğin; oğlunun perişan hâlini gören Şâh Habîb'in ona derdini sorması K nüshasında bir beyitken (114. beyit) M nüshasında bunun anlatımına on iki beyit eklenmiştir (115-126. beyitler). Yine oğlunun Hitâ¹⁶ seferi için yaptırdığı hazırlıklar K nüshasında iki beyitken (127, 129. beyitler) M nüshasında bu kısım altı beyit daha uzundur (128, 130-134. beyitler). K nüshasında Şâh Habîb'in Hitâ sultanına bir mektup yazdığı sadece belirtilmişken (135. beyit) M nüshasında söz konusu mektubun metni kaydedilmiştir (138-144. beyitler). Örnekleri çoğaltılabilecek olan bu ilave beyitlere bakıldığında bahse konu olan genişlemenin kimi olay tasvirlerinin uzatılmasından kaynaklandığı görülmektedir.

Bütün bu ipuçlarından hareketle Hasib'in önce K nüshasını kaleme aldığı tahmin edilmektedir. Hasib'in bu nüshayı hazırlamaktaki gayesi, *Silkü'l-Le'âl'i* hükümdara sunmasına yardımcı olması ricasıyla Şeyhoğlu Osmân Efendi'ye bir eser sunmaktır. Bu amaca mebni olarak

¹⁵ Hasib'in, kendisinden yardım istediği ve velinimetini saydığı Şeyhoğlu'nun eserine bu şekilde eleştirel bir tavırla yaklaşması, dikkat çekici ve üzerinde düşünülmesi gereken bir husustur.

¹⁶ Metinde bu kelimenin "Hatâ" okunuşu tercih edilmişse de bugün daha yaygın olması nedeniyle incelemede "Hitâ" kullanılmıştır.

da nüshayı muhtemelen kısa bir süre içerisinde hızlı bir şekilde hazırlamış olmalıdır. Daha sonra da muhtemelen yazdığı nüshayı tekmiil ettirme ve böylelikle şiirselliği daha yüksek, daha etkileyici bir metin meydana getirme amacıyla M nüshasını kaleme almıştır.

Menkabet-i Penc Keştî'nin Şeyhoğlu Osmân'ın öldüğü 1738 yılından önce kaleme alındığı bilinmekteyse de kesin yazım tarihi meçhuldür. *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'in nüshalarında da ne kaynak metnin ne de Hasîb'in eserinin yazım tarihiyle ilgili bir bilgi ya da kayıt bulunmamaktadır. Ancak içerisindeki kimi bilgilerden hareketle *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'in K nüshasındaki şeklinin Mustafa Efendi'nin şeyhülislam olduğu Nisan 1736 tarihi ile Şeyhoğlu Osmân'ın öldüğü 1738 yılı arasında yazılmış olduğu söylenebilir¹⁷. M nüshasının ise -eğer bu nüshanın ikinci kez yeniden yazıldığı şeklinde yukarıda yaptığımız tespit doğru ise- K nüshasındaki şekilden sonraki bir tarihte kaleme alındığı düşünülebilir. Ayrıca *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'in 601 ve 602. beyitlerinde şairin eserin Fâtih asrının sonuna kadar olan kısmını tamamladığı, onu *Silkü'l-Le'âl* olarak isimlendirdiği ve devamını yazmak için de Allah'ın yardımını istediği (603. beyit) belirtilmektedir. K nüshasında bu ifadelerin yer aldığı beyitlerle Hasîb'in Şeyhoğlu Osmân'ın yardımını istediği, babasının şeyhülislam olduğuna değindiği ve her ikisine dua ettiği diğer beyitlere bakılırsa (565, 607-609, 612-613. beyitler) *Silkü'l-Le'âl* de 13 Nisan 1736 tarihi ile Şeyhoğlu Osmân'ın vefat ettiği 1738¹⁸ yılı arasında tamamlanmış olmalıdır. Bu bilgiler de *Silkü'l-Le'âl*'in 1740'ların başı olarak tahmin edilen tamamlanma tarihini (İnan 2021: 46) biraz daha öne çekmektedir.

Menâkıb-ı Şâh Habîb muhteva olarak da *Menkabet-i Penc Keştî* ile uyumludur. Eserin başında ve sonunda, doğrudan *Menâkıb-ı Şâh Habîb* için özgün olarak yazılmış kaleme hitap, eleştiri, övgü, ithaf, talep ve dua içerikli beyitler yer almaktadır. Söz konusu beyitler kaynak metinden bağımsız olmakla birlikte, esasen *Menâkıb-ı Şâh Habîb* ile *Menkabet-i Penc Keştî* arasında bir ilişki kurmak amacıyla kaleme alınmıştır. Bununla birlikte *Menkabet-i Penc Keştî* gibi *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'in de özü, anlatılan menkıbedir. *Menâkıb-ı Şâh Habîb* içerisindeki menkıbenin olay örgüsü de kaynak metinle birebir örtüşmektedir.

Menâkıb-ı Şâh Habîb'in Muhtevası

Hasîb, kaleme hitap ederek başladığı metnin ilk beyitlerinde yeniden yazma eylemini gerekçelendirmek ve meşrulaştırmak amacıyla genelde şiirin, özelde ise kaleme aldığı şiirin sahip olması gereken içerik özellikleri ve okuyana/dinleyene etkisi ile ilgili fikirlerini ortaya koymuştur. Başlangıç mahiyetindeki bu beyitlerden sonra şair, Şeyhoğlu'nun *Menkabet-i Penc Keştî*'deki -aşağıda ayrıntılı bir şekilde bilgi verilecek olan- kimi tutumlarını eleştirmiş, kendisinin yeniden yazdığı metni de "meâlî bir ancak elfâzı mugâyir" olarak tanımlamıştır. Sonrasında "Evvel-i Nazm-ı Şeyh-zâde 'Aleyhi'r-raḥmetü" başlığı altında, sözden anlayan bir kişinin (Şeyhoğlu) -önceki beyitlerde sözünü ettiği kriterlere uygun- bir hikâye naklettiğini (*Menkabet-i Penc Keştî*) belirterek hikâyenin içeriğine dair övgülerde bulunmuştur. Bundan sonra asıl hikâyenin anlatımına geçmiştir.

Burada anlatılan hikâyenin olay örgüsü kısaca şu şekildedir: Önceki zamanlarda yaşamış, cömertliği ve adaletiyle tanınan, Habîb isminde bir hükümdar vardır. Henüz İslam ile

¹⁷ K nüshasında yazmanın istinsah tarihi ile ilgili çıkarım yapılabilecek olan -muhtemelen müstensihne ait- "Evvel-i Nazm-ı Şeyh-zâde 'Aleyhi'r-raḥmetü" şeklinde, Şeyhoğlu'nun öldüğüne işaret eden bir başlık yer almaktadır. Başlıktaki "'Aleyhi'r-raḥmetü" ifadesi, ilk bakışta K nüshasının Şeyhoğlu Osmân Efendi'nin ölüm tarihi olan 1738'den sonra kaleme alınmış olduğunu akla getirmektedir. Ancak bu nüshada Hasîb (ö. 1752-53)'den de "merhûm" olarak bahsedilen bir notun da bulunması (bk. 8. dipnot), K nüshasının içerisinde yer aldığı mecmuanın Şeyhoğlu'nun ve Hasîb'in ölümünden sonra derlendiğini göstermektedir. Ayrıca sadece K nüshasında bulunan ve Hasîb'in metni kaleme aldığı sırada Şeyhoğlu Osmân Efendi'nin hayatta olduğunu ve eserini ona takdim ettiğini gösteren ifadeler (bk. 559-580, 613. beyitler) yer almaktadır.

¹⁸ Şeyhoğlu Osmân'ın 1738 yılının hangi ayında vefat ettiğine dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

şereflenmemiş olmakla birlikte yaratılışında İslam'a istidadı vardır. Anlatıcı burada araya girerek *Menkabet-i Penc Keşfî*'den alıntıladığı (2. beyit) ve kendisinin de buna ilave ettiği beyitlerle okuyucuya, Şeyhoğlu'nun sahih hadislerle ve rivayetlerle doğruluğunu ispat ettiği Hz. Peygamber'in mucizelerinden bir mucizeyi ve Hz. Ali'nin bir kerametini nakledeceğini belirtir ve tasvirine devam eder. Şâh Habîb'in askeri ve malı o kadar çoktur ki Rüstem ve Zâl'i bir yumruğuyla yerle bir edebilir. Şahın güzel bir oğlu vardır. Adı verilmeyen bu şehzade, bir gece rüyasında Hitâ sultanın Şemse¹⁹ ismindeki güzel kızını görür. Şehzade, Şemse'ye âşık olur ve aşkının derdiyle vücudu zayıflayıp hilale döner, boyunun fidanı çeng gibi eğrilir, benzi sararır, hâli perişan olur. M nüshasında ilahi bir sır olarak rüyada iki şehzadenin birbirlerine âşık oldukları belirtilmiştir. Her ikisi de Müslüman olmayan iki hükümdarın birisinin memleketi Hitâ'dır ki Habîb Şâh'ın tahtgâhına kervan yürüyüşüyle altı aylık mesafedir. Rüyasını babasından gizleyen şehzade aşk derdiyle çaresizce acılar çeker, geceler boyu -babasına tabi olmakla İsevî olan şehzade Hristiyanlık âdeti üzere- secdeye kapanarak ah edip ağlar. Sabah rüzgârı ve geceyi süsleyen ay aracılığıyla sevdiğine selam gönderir.

Oğlunun hâline vakıf olup merhamet eden Şâh Habîb, onu Hitâ ülkesine gönderme kararı alır. Çin'in yolları tehlikeli olduğu için deniz yolculuğu için her birini altın ve mücevherle doldurduğu beş kalyon hazırlatır, içlerine üçer yüz asker yerleştirir, Şemse Bânû'nun çeyizlerini koyar. Hitâ sultanına hitaben ona durumu anlattığı ve kızını oğluna istediği bir mektup yazar. Hazırlıklar tamamlanınca Şâh Habîb oğlunu uğurlar. Denizde hızla yol alan gemiler, Hitâ'ya varamadan çıkan bir fırtınada girdaba kapılıp batar ve içindekilerden hiçbiri kurtulamaz.

Yola çıkmasının üzerinden bir yıl geçmiş olmasına rağmen oğlu geri dönmeyen Habîb meraklanıp her tarafa haberciler gönderir ama bir haber alamaz. Tek çocuğunun üzüntüsüyle tacını tahtını bırakıp çölde yaptırdığı "Beytü'l-Hazen"de yaşamaya başlar. Şahın gizlice Müslüman olmuş, akıllı bir veziri vardır. M nüshasında şahın yerine bütün devlet işlerine vezirin vekâlet ettiği de belirtilmiştir. Bu vezir, şaha Hz. Muhammed'den bahseder, derdine ancak onun çare bulabileceğini söyler. Huzuruna vardığında nasıl davranması gerektiği konusunda şaha nasihat edip Hz. Peygamber ile Hz. Ali'yi över. Hazırlıklarını yaptıktan sonra birlikte Hz. Peygamber'in yüce dergâhına gitme düşüncesini dile getirir. Şâh Habîb, vezirini yerine vekil bırakıp maiyyetiyle Hz. Peygamber'in makamına gider, önce hep birlikte Müslüman olurlar ve sonra Habîb, Hz. Peygamber'e başından geçenleri anlatıp ondan oğlunu diriltmesini ister. Hz. Peygamber, Habîb'e merhamet eder. Hz. Ali'yi huzuruna çağırıp meseleyi ona anlatır. Sonra Hz. Ali'den, boğulan şehzadeyi Allah'a dua ederek hayata döndürmesini, böylece şahı sevindirmesini ve sonrasında da iki âşığı evlendirmesini ister. Ondan denizde boğulanları bulmak için Habîb'i de yanına alarak Şâh Mâhî adındaki balıklar şahına gitmesini ister ve Şâh Mâhî'nin işin tamamlanmasına kadar kendisine tabi olacağını söyler.

Hz. Ali, Hz. Peygamber'in huzurundan ayrıldıktan sonra Meymûne adlı atına binip yanına Kanber'i de alarak deniz kenarına gider. Hz. Ali'nin talebi üzerine Kanber, balıklar şahına seslenir ve onunla deniz kenarında buluşup Hz. Ali'nin gelişini müjdelar. Bütün balıklar lisan-ı hâl ile şükür ve zikre başlayıp dua ederler. Şâh Mâhî Hz. Ali'nin huzuruna gelir. Hz. Ali, Hz. Peygamber'in emrini kendisine iletir ve ondan denizi arayıp şehzadenin kemiğinden bir numune getirmesini ister. Balıklar şahı bu emir üzerine balıklar ve timsahlar ile birlikte bütün denizi arar ama istenen kemiği bulamaz ve durumu üzüntüyle Hz. Ali'ye bildirir. Hz. Ali öfkelenerek bunun Allah'ın izniyle Hz. Peygamber'in emri olduğunu söyler, kemiğin mutlaka bulunması gerektiğini söyleyerek onu azarlar ve hiç olmazsa -birliğine şahitlik ettiği için Allah'ın yok olmasına izin vermeyeceği- şehadet parmağı kemiğinin bulunmasını ister. Denizin dibinde kırmızı bir mermerin altında o kemiğin bir parçasının bulunduğu bilgisini de verir. Balıklar denizi tekrar ararlar ve söz

¹⁹ Kızın ismi sadece M nüshasında mevcuttur, K nüshasında verilmemiştir.

konusu kemik parçasını bulurlar. Şâh Mâhî de kemiği Hz. Ali'ye getirir. Hz. Ali, Allah'tan şehzadenin hayatı için dua eder. Allah da o kemiğe taze hayat verir. Hz. Peygamber'in mucizesini gören pek çok kâfir o anda Müslüman olur. Oğlunu görüp sevinen Habîb'in itikadı pekişir. Anlatıcı bu noktada, anlatılanlara inanmayacak birisi çıkarsa çeşitli delillerle ispatının mümkün olduğunu belirtir. Bunun için de Hz. İsa'nın Allah'ın izniyle birçok ölüyü diriltmesini, hastayı iyileştirmesini, kavmine gökten sofrayı indirtmesini delil olarak gösterir, bu işin de Hz. Peygamber için imkânsız olmayacağını söyler ve onun bu işe Hz. Ali'yi aracı kıldığını ifade ederek Hz. Peygamber'i över. Şehzade, Hz. Ali'nin ayaklarına kapanır, ona ve babasına dua eder. Hayatını Hz. Ali'ye borçlu olduğu zannedip ona hamd ü senada bulunur. Canını kurtarmış olsa da askerlerle ve mücevherlerle dolu gemilerinin gittiğini hatırlar, Hitâ sultanının kızını anıp kâh güler, kâh ağlar. Hz. Ali, şehzadeye babasının memleketine mi yoksa Hitâ'ya mı gitmek istediğini sorar. Şehzade, Hitâ iklimine gitmek istemekle birlikte babasından asker istemeye yüzü yoktur. Birlikte seyahat ettiği askerler de ölmüştür. Şehzade, Hz. Ali'den askerlerini de kurtarıp hayata döndürmesini ister, aksi takdirde onların yakınlarından utanacağını, bu nedenle memleketine dönemeyeceğini belirtir. Hz. Ali, deniz kenarındaki yüce bir dağa çıkar ve Allah'a dua eder. Hz. Peygamber'in mucizesiyle duası kabul olunur.

Bir gün Hz. Peygamber'in hatırına Hz. Ali'nin görevinin sona erip ermediği gelir. Zira Hz. Ali'den haberler kesilmiş, ne karadan ne de denizden bir haber gelmemiştir. O sırada Cebrail gelerek Hz. Ali'nin selamette olduğunu, endişe etmemesini söyler ve Allah'ın Hz. Muhammed'den bir grup ashabını alıp dağa götürmesini ve onlara Hz. Ali'nin şanının yüceliğini göstermesini istediğini bildirir. Hz. Peygamber, ashabıyla yola koyulur. Bu sırada esrar perdesi aradan kalkar ve Hz. Ali'yi keramet denizine dalmış, elini kaldırmış dua ederken görürler. Hz. Ali, Allah'a yakardıktan sonra elini uzatıp denize daldırır. Bir süre denizde tuttuğu elini çıkardığında her parmağında bir gemi durmaktadır. Gemilerdeki bütün eşyalar, mallar yerli yerindedir, içindeki insanların da kimisi hayatta kimisi ölüdür. Hz. Ali'nin kerametlerini gören gemi halkının tamamı Müslüman olur. Hz. Ali, rüzgâra gemileri Hitâ'ya ulaştırmasını emreder. Hitâ halkı gemilerin yelkenlerini açıp gökyüzünde uçtuğunu görüp hayran olurlar. Hitâ sultanına Hz. Ali ile Şâh Habîb ve oğlunun gelmekte olduğunu haber verirler. Daha önce bir iki savaşa katıldığı için Hz. Ali'yi görmüş ve Müslüman olmuş olan Hitâ sultanı maiyetiyle birlikte Hz. Ali'nin huzuruna varıp onu saraya davet eder. Şehzadenin rüyasından ve denizde boğulmasından önceden haberdar olan sultan, Şâh Habîb ve şehzade ile görüşüp onları da misafir eder. Misafirlik merasimi bittikten sonra Hz. Ali, Hz. Peygamber'in emriyle iki âşığı İslami kurallara uygun olarak nikâhlar ve Hitâ memleketinin adetlerine uygun olarak günlerce ziyafetler verilir. Hz. Ali, zifaftan önce âşık ile maşuğu, bütün akrabalarıyla birlikte İslam dinine davet eder ve hepsi Müslüman olur.

Hz. Ali, "tayı-ı merâhil" ederek Yesrib'e, Hz. Peygamber'in huzuruna gelir ve olanları ona anlatır. Hz. Peygamber de ona dua eder. Anlatıcı daha sonra Şeyhoğlu'nun ilk beytine gönderme yaparak Mekkelî kâfirlerin Hz. Peygamber'in ayı ikiye böldüğünü (şakk-ı kamer) gözleriyle açıkça gördükleri hâlde yine de inkâr ettiklerini hatırlatır ve Allah'ın Kur'ân-ı Kerîm'deki ayetlerini bile inkâr edenlerin -Hz. İsa'nın ölülere diriltmesi, Âsaf'ın da Belkîs'in tahtını getirmesi gibi örneklerin bulunmasına rağmen- Hz. Peygamber'in mucizesi ve Hz. Ali'nin kerameti olan bu hadiseyi de inkâr edeceklerini belirtir. Daha sonra Şeyhoğlu'nu ve kaleme aldığı şiiri medheder.

Metnin bundan sonraki kısmında nüshaların yazılma amaçlarının dile getirilmesinden kaynaklanan bir farklılaşma olduğu dikkati çekmektedir. M nüshasında Hasîb, Şeyhoğlu'na "peyrev olup (onun izinden gidip)" onun kaleme aldığı şiiri kaynak/öncül metin kabul edip kendisinden dünyada ahbabına bir hediye olması için bu eseri kaleme aldığını ifade eder. Bu "sade şiir"inin meclislerde okundukça kendisinin hayır dua ile yâd edilmesini ummaktadır. Dostlarından yazdığı müstesna nazmın, kendisinin güzel hatırlanmasına vesile olmasını rica eder. İçerisinde eserin okunması sırasında tahiyat ve selama sebep olacak ayetler, Hz. Peygamber'in mucizeleri ve Hz. Ali'nin kerametleri bulunduğu için kendisi de bu vesile ile sevap kazanma

beklentisi içerisinde. Hasib, kusurlarını gizleyen dostlarının Allah'ın lutfuna ve rızasına ulaşmaları için dua ederek metnini tamamlar.

K nüshasında ise Hasib, önce Câmîü'l-Kur'ân Hz. Osmân'ın adaşı olan Şeyhoğlu'nu sonra babası Mustafa Efendi'yi över. Şairlik kudretini yüceltse de "ham meyve gibi" bir eser yazdığını belirttiği Şeyhoğlu'na bir şiir sunma isteğinde olduğunu ifade eder. Aileyle olan geçmişe dayanan yakınlığına atf yaparak kendisini bu düşünceye söz konusu yakınlığın sevk ettiğini söyler. Ondandır, Hz. Muhammed'in mucizelerini, Hz. Ali'nin onun emriyle yerine getirdiği kerametleri anlatan, okuyanların/dinleyenlerin ibret alabilecekleri, kıssadan hisse çıkarabilecekleri bir eser olarak tanımladığı *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'i kabul etmesini ister. Hasib, bundan sonra "sade şiir" olarak tanımladığı *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'i şairlik kudretinin bir numunesi olarak söz pazarına sunduğunu belirtirerek lafı, mesneviyi yazmasının asıl sebebi olan kendi eseri *Silkü'l-Le'âl*'e getirir. Gelibolulu Mustafa Âlî'nin yazdığı *Künhü'l-Ahbâr*'ını okuyup beğendiğini ve hezec bahrinde nazma çektiğini belirtir. Sonrasında "telif" olarak tanımladığı eserinin içeriği hakkında bilgi verir. *Silkü'l-Le'âl* adını verdiği bu eserde Süleymân Şâh'tan Fâtih Sultan Mehmed'e kadar gelen yedi hükümdarın doğumlarını, cüluslarını, düğünlerini; her hükümdar dönemindeki gazaları, fetihleri, önemli olayları ve alınan tedbirleri anlattığını; vezirler, tabipler ve şairler hakkında ve Fâtih döneminde ayrıca Bizans kayserleri ile İstanbul'un binaları, mimarları ve rasadkârları ile ilgili bilgiler verdiğini ifade eder. Eserinin şahların yüce kapısına hediye etmeye yaraşacağı görüşündedir. *Silkü'l-Le'âl*'in bu haliyle henüz bitmemiş olduğunu, metni tamamlamak istediğini, gece gündüz de bunun için Allah'a dua ettiğini ifade etmektedir²⁰. Yazdığı manzumenin düşmanların hedefi hâline gelmemesi için cömert dostlarından (Osmân Efendi'den) onu şanı yüce Sultan I. Mahmûd'a sunmasına aracılık etmesini ister. Şair, bundan sonra Osmân Efendi ile Mustafa Efendi için kaleme aldığı dua beyitleriyle metni tamamlar.

***Menâkıb-ı Şâh Habîb*'in Kaynak Metinle İlişkisi**

Menâkıb-ı Şâh Habîb ile *Menkabet-i Penc Keştî* arasındaki ilişki sadece olay örgüsü ile sınırlı değildir. Hasib, kaleme aldığı manzumenin yazım sürecini, eserinden beklentilerini ve onun kaynak metinle ilişkisini çeşitli vesilelerle dile getirmiştir.

Bu çerçevede Hasib, *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'in baş kısmında daha önce bir Şeyhoğlu'nun (Şeyhzâde) Hz. Peygamber'in mucizelerini ve Hz. Ali'nin kerametlerini ihtiva eden Sultan Habîb'in şehzadesinin kıssasını nazmettiğini belirterek kaynak metne gönderme yapmıştır. Söz konusu metnin konusunun, böyle bir eserde bulunması gerektiğini belirttiği ölçütlere uygun olduğunu, ancak Şeyhoğlu'nun onu nazmetmede muvaffak olamadığını, bunun üzerine aynı konuyu Şeyhoğlu'nun manzumesini esas alarak yeniden yazdığını belirtmiştir (13-27. beyitler). Hasib, kaleme aldığı eserin mealinin kaynak metinle aynı olmakla birlikte elfazının ondan farklı olduğuna işaret etmiştir. Bundan sonra da Şeyhoğlu'nun şiirini biraz kısa tutarak nazımda kusur gösterdiğini, tabii/doğal olan yolu bırakıp gidilmemiş yola saptığını, bazen icaz (az sözle çok şey anlatma) noktasında ileri gittiğini, hakikat köprüsünden mecaz yoluna sapıp Türkçe söyleyişte Fars üslubuna özendiğini belirterek kaynak metinde eksik bulunduğu noktaları dile getirmiştir (28-31. beyitler)²¹.

Sonrasında Hasib, "Evvel-i Nazm-ı Şeyh-zâde 'Aleyhi'r-raḥmetü" başlığıyla ve başlıkta da işaret ettiği üzere Şeyhoğlu'nun matla beytinin neredeyse aynısı olan bir beyitle metne başlamıştır.

²⁰ *Silkü'l-Le'âl*'in günümüze ulaşmış ve yayımlanmış olan metni de (İnan 2021) şairin burada verdiği bilgilerle uyumlu olarak Fâtih dönemine kadar gelmektedir. Buradan hareketle Hasib'in muradına erişemediği ve eserinin devamını kaleme alarak tamamlayamadığı anlaşılmaktadır.

²¹ Üslup incelemesi bu çalışmanın sınırlarını aşacağı için eserlerin üslupları üzerine bir değerlendirme ve karşılaştırma yapılmamıştır.

Menâkıb-ı Şâh Habîb'in *Menkabet-i Penc Keşfî* ile beyit düzeyindeki ortaklığı sadece bu beyitle sınırlı değildir. Aşağıdaki tabloda bazı örnekleri verildiği üzere kaynak metnin pek çok beytine *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'de yer verildiği dikkati çekmektedir:

	Nüsha	Beyit/ Mısra	
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		1	<i>Gel ey mü'min niçe bu kıl [ü] kâl içre nizâ' eyle</i> <i>Uyanup hâb-ı gafletden cevâbum istimâ' eyle</i>
<i>Menâkıb-ı Şâh Habîb</i>	K	33	<i>Gel ey mü'min yiter bu kıl ü kâl içre nizâ' eyle</i> <i>Gözün aç h̃ âb-ı gafletden kelâmım istimâ' eyle</i>
	M	33	<i>Gel ey mü'min yiter bu kıl ü kâl itdün nizâ' itme</i> <i>Gözün aç h̃ âb-ı gafletden rızâdan imtinâ' itme</i>
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		3	<i>Rivâyet kıldı bu tarz ile bir merd-i sühan-perver</i> <i>Ki nakl itmişler anı tâ zemân-ı hirmen-i gevher</i>
<i>Menâkıb-ı Şâh Habîb</i>	K	34	<i>Rivâyet itdi bu tarz ile bir merd-i sühan-perver</i> <i>Nişâr itmiş yem-i hikmetden ihrâc ile gevherler</i>
	M	34	<i>Rivâyet itdi bu tarz üzre bir merd-i sühan-perver</i> <i>Nişâr itmiş yem-i hikmetden ihrâc ile gevherler</i>
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		4	<i>Sahîh ahbâr ile bunda ki aslâ iftirâ yokdur</i> <i>Velî bu nazm-ı güftârum Havâric bağrına okdur</i>
<i>Menâkıb-ı Şâh Habîb</i>	K	47	<i>Dimişdir şihhatinde bu kelâmın iftirâ yokdur</i> <i>Velâkin nazm-ı güftârim havâric bağrına okdur</i>
	M	47	<i>Dimişdir bu kelâmın şihhatinde iftirâ yokdur</i> <i>Velâkin nazm-ı güftârim havâric bağrına okdur</i>
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		5	<i>Didiler var idi ol şehri-i Çîn'ün bir şehinşâhu</i> <i>Götürmüş adl ile halkun dilinden nâle vü âhu</i>
<i>Menâkıb-ı Şâh Habîb</i>	K	38	<i>Didiler var idi evvel zemânda bir şehen-şâhî</i> <i>Götürmüş 'adl ile halkın dilinden nâle vü âhu</i>
	M	38	<i>Didiler var idi evvel zemânda bir şehen-şâhî</i> <i>Götürmüş 'adl ile halkın dilinden nâle vü âhu</i>
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		6	<i>Be-gâyet hadden efzûn idi anun asker ü mâli</i> <i>Zebûn eyler idi rezm içre zûrî Rüstem ü Zâl'i</i>
<i>Menâkıb-ı Şâh Habîb</i>	K	48	<i>O rütbe vefret üzreydi o şâhın 'asker [ü] mâli</i> <i>Zebûn eylerdi yek müştiyle birden Rüstem ü Zâlî</i>
	M	48	<i>O rütbe vefret üzreydi o şâhın 'asker ü mâli</i> <i>Zebûn eylerdi yek müştiyle birden Rüstem ü Zâlî</i>
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		7	<i>Ana virmişdi Hak lutf ile bir ferzend-i nîk-ahter</i> <i>Kadi seroi lebi la'l ü perî-peyker melek-manzar</i>
<i>Menâkıb-ı Şâh Habîb</i>	K	49	<i>Aña virmişdi Hâk lutfıyla bir ferzend-i sa'd-ahter</i> <i>Kemâl-i hüsn ile güyâ perî-peyker melek-manzar</i>

	M	49	Aña virmişdi luţfiyla Hüdâ ferzend-i sa'd-ahter Kemâl-i hüsn ile güyâ perî-peyker melek-manzar
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		9	<i>Velî gitmişdi elden ihtiyârı pîr-ves'çün</i> <i>Hilâle dönmüş idi kâmeti ol hûr-ı meh-ves'çün</i>
Menâkıb-ı Şâh Habîb	K	60	Görince ihtiyârı gitdi elden mâh-ı devrânı Hilâle döndi derd-i hasretiyle cism-i süzânı
	M	60	Görince gitdi elden ihtiyârı mâh-ı devrânı Hilâle döndi derd-i hasretiyle cism-i süzânı
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		10	<i>Meger görmüşdi hâb içre ki ol âşüfte vü hayrân</i> <i>Hitâ sultânınınun kasrında bir kız eylerdi cevân²²</i>
Menâkıb-ı Şâh Habîb	K	54 57b	Menâmında görüp bir gice ol ferzend-i sultânî Haţâ sultânınıñ düşizesin ber-vech-i rûhânî İder tāvüs-ı kudşiler gibi kaşr içre cevlanî
	M	54 57b	Menâmında görüp bir gice ol ferzend-i sultânî Haţâ sultânınıñ düşizesin ber-vech-i rûhânî İder tāvüs-ı kudşiler gibi kaşr içre cevlanî
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		11	<i>Ne kız kim Mâh [ü] Hâver olmuş idi hüsnine mâ'il</i> <i>Anı görse idi Behrâm ideydi aklını zâ'il</i>
Menâkıb-ı Şâh Habîb	K	63	Olurdı mihr ü meh görmüş olaydı hüsnine mâ'il İderdi hayretinden belki Behrâm 'aqlını zâ'il
	M	63	Olurdı mihr ü meh görmüş olaydı hüsnine mâ'il İderdi hayretinden belki Behrâm 'aqlını zâ'il
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		12	<i>Buyurmuşdi mekânı rif'atiyle ol Süreyyâ'ya</i> <i>Nitekim ta'n iderdi sûreti Mirrîh [ü] Zehrâ'ya</i>
Menâkıb-ı Şâh Habîb	K	58	Ser-i iclâli irmiş hüsn ile tāk-ı Süreyyâya Fürüg-ı tal'atı irmişdi Mirrîh ile Zehrâya
	M	58	Ser-i iclâli irmiş hüsn ile tāk-ı Süreyyâya Fürüg-ı tal'atı irmişdi Mirrîh ile Zehrâya
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		13	<i>Velâkin altı aylık yol idi mâbeyni ol şehriin</i> <i>Gehî deryâ gehî sahrâ ki haddi yok durur dehrün</i>
Menâkıb-ı Şâh Habîb	K	70	Biriniñ kişveri mülk-i Haţâdır semt-i cânâne Habîbiñ kişveri şeş mâhe rehdir gayrı kervâna
	M	70	Biriniñ kişveri mülk-i Haţâ kim semt-i cânâne Habîbiñ taht-gâhı altı aylık yol[dı] kervâna
<i>Menkabet-i Penc Keşfî</i>		15	<i>Görüp ferzendiniin ahvâlini çün ol şeh-i kişver</i> <i>Revân oldı ki beş keşfî anunla cümle pür-geöher</i>

²² Mısırada vezin bozuktur.

Menâkıb-ı Şâh Habîb	K	114 127b	Görüp ferzendiniñ aḥvâlini dîger şeh-i kişver Tedârük itdi esbâb-ı sefer maḥdûma hem reh-ber Müheyyâ eyledi deryâya beş kalyon erkenden
	M	114a 126b 127b	Görüp ferzendiniñ aḥvâlini dîger şeh-i kişver Tedârük itdi esbâb-ı sefer maḥdûma hem reh-ber Müheyyâ eyledi deryâya beş kalyon-ı pür-yelken ²³

Tablodaki örnek beyitler incelendiğinde görüleceği üzere, beyitler arasındaki benzerlik oranı değişiklik göstermektedir. Bazı beyitler büyük oranda aslına uygun olarak korunurken bazı beyitlerin benzerlik oranı daha azdır. Kaynak metindeki kimi beyitlerin, Hasîb'in yeniden yazdığı metinde birden fazla beyitle ya da farklı beyitlerin mısralarıyla benzeştikleri dikkati çekmektedir. Bu durum, Hasîb'in -yukarıda da değinildiği üzere- Şeyhoğlu'nun sözü kısa tutma hususunda aşırıya gittiği eleştirisiyle uyumludur.

Kaynak metinle doğrudan göndermelerle bağlantılar kuran Hasîb'in bazı beyitlerde doğrudan Şeyhoğlu'na yaptığı atıflarla anlatının doğruluğuna vurgu yapması da dikkati çekmektedir. Bu bağlamda Hasîb, Şeyhoğlu'nun Haricîlerin bağına saplanacak bir ok olarak tanımladığı menkıbenin doğruluğunda şüphe olmadığını söylediğini ve bu iddiasını sahih hadislerle ispat ettiğini belirtmiştir:

Eḥādîş-i şaḥîḥayla şübütın eyleyüp da'vâ
İder Şeyḥ-oğlı nazm-ı gevherinde vaşfını ıtrâ (46. beyit)

Dimişdir bu kelâmın şıḥhatinde iftirâ yokdur
Velâkin nazm-ı güftârim ḥavâric bağına oğdur (47. beyit)

Hasîb, bazı beyitlerde sanki Şeyhoğlu'nu muhatap alan bir edayla metne onun mısralarını aktararak cevap veren bir tutum içindedir:

Menkabet-i Penc Keşfî	1	<i>Gel ey mü'min niçe bu kâl [ü] kâl içre nizâ' eyle Uyanup hâb-ı gaflerden cevâbum istimâ' eyle</i>
Menâkıb-ı Şâh Habîb	534	Bu emr-i mu'cibiñ münkirleri olmağla dünyâda Gel ey mü'min ḥiṭâbıyla bidâyet itdi Şeyḥ-zâde
Menkabet-i Penc Keşfî	85	<i>Yüri Şeyhoğlı ey dil kim mekânun kûh-ı Kâf eyle Alî'nün fazlına cân ü gönülden i'tirâf eyle</i>
Menâkıb-ı Şâh Habîb	548	Yüri Şeyḥ-oğlı şimden soñra câyıñ kûh-ı Kâf itdiñ 'Aliyyü'l-Murtażâ vaşfıyla ḳadriñ i'tirâf itdiñ

Menâkıb-ı Şâh Habîb ile kaynak metin arasında bu ilişkilerin ve benzerliklerin yanı sıra bazı farklılıkların da bulunduğu dikkati çekmektedir. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Hasîb, metni genişletmek adına olayın ayrıntılarına yer vermesi noktasında kaynak metinden farklılaşmaktadır. Yukarıda da değinildiği üzere, kaynak metnin şairi Şeyhoğlu'nu sözü

²³ M nüshasında hikâyeye şehzadenin hâlini gören anne babasının nasihatlerini de ihtiva eden 12 beyit (115-126. beyitler) eklenmiştir.

kısa tuttuğu için eleştiren Hasib, olay ve mekân tasvirlerini genişletip detaylandırarak *Menkabet-i Penc Keştî*'de 85 beyitte anlatılmış olan manzumeyi 614 beyit uzunluğuna ulaştırmıştır.

2. Her iki metinde de Hz. Ali ve Hz. Peygamber anlatılmakla birlikte kaynak metinde Hz. Ali'nin, *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'de ise Hz. Peygamber'in daha ön plana çıkarıldığı görülmektedir.

3. Şehzade ile birlikte deniz yolculuğuna çıkan insanların sayısı iki eserde farklıdır. Bunlar *Menkabet-i Penc Keştî*'de bir milyon beş yüz bin kişi (üç kerre beş yüz bin) iken *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'de ise bin beş yüz kişidir.

4. Denizde batan gemilerdeki insanların ve malların ne kadarının Hz. Ali tarafından kurtarıldığına dair bilgiler de farklılık göstermektedir. *Menkabet-i Penc Keştî*'de malların yanı sıra içindeki insanların tümü kurtulmuş, *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'de ise malların hepsi kurtulurken insanların bazıları canlanamamıştır.

5. Eserlerde kahramanların isimlerinin verilmesi noktasında da bazı farklılıklar dikkati çekmektedir. *Menkabet-i Penc Keştî*'de Hz. Muhammed, Hz. Ali, Kanber ve Cebrail dışındaki kahramanların adları verilmemiştir. Hasib'in manzumesiyle karşılaştırılırsa iki kıssada kahramanların isimlerinin kullanımı noktasındaki farklılıkları şu şekilde göstermek mümkündür:

	<i>Menkabet-i Penc Keştî</i>	<i>Menâkıb-ı Şâh Habîb</i>
Çin hakanının adı	-	Şâh Habîb
Çin hakanının oğlunun adı	-	-
Hıtâ sultanının adı	-	-
Hıtâ sultanının kızının adı	-	Şemse Bânû ²⁴
Hz. Ali'nin atının adı:	Düldül	Meymûne ²⁵
Balıklar şahının adı:	-	Şâh Mâhî

Nüsha Tavsifi²⁶

K Nüshası

Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi, Zeytinoğlu Koleksiyonu, nu. 43 Ze 545-9'da yer alan eser, kütüphane kataloğunda "Manzûme" ismiyle "Şeyhzâde, Mü'minzâde Hasib" adına kaydedilmiştir. Bu mecmua, içinde farklı yüzyıllara ait manzum veya mensur birçok metnin yer aldığı karışık içerikli bir derlemedir. Mecmuada -yukarıda alıntılanan notta da görüldüğü üzere- Mü'minzâde Hasib için "merhum" ifadesinin kullanılmış olması öncelikle nüshanın en erken Hasib'in ölüm tarihi olan 1752-53 yılından sonra derlendiğini düşündürmekteyse de fihristte mecmuanın 111. sayfasında yer aldığı belirtilen Hakkî-i Erzurûmî (ö. 1194/1780)'ye ait "Naşîhat-

²⁴ Bu isim sadece M nüshasında geçmektedir.

²⁵ Manzumede atın ismi bu şekilde geçmekte, Hz. Ali'nin övüldüğü, olay aktarımının yapılmadığı bir beyitte Hz. Ali'den "şâhib-i Düldül" (479. beyit) ifadesiyle söz edilmektedir. Taramalarımızda Hz. Ali'nin Meymûne isimli atı olduğuna dair bir bilgi bulunamamıştır. Sadece bir kaynaktan Hz. Hüseyin'in atının adı "Meymûn" olarak geçmektedir. Bk. <http://burathane.com/arabic/articles/84770> (20.12.2022).

²⁶ Her iki metin de mecmua içinde yer almaktadır. Yazıyı uzatmamak için mecmuaların içerik dökümleri yapılmamış, sadece üzerinde çalıştığımız metinlerle ilgili bilgi verilmiştir.

nâme" bu tarihi daha ileriye götürmektedir²⁷. Mecmuadaki metinlerin hattındaki birlikten, nüshanın tamamının tek bir derleyici tarafından meydana getirildiği de anlaşılmaktadır.

Menâkıb-ı Şâh Habîb bu mecmuanın 55a-67b sayfaları arasına yazılmıştır. Eserin metninden önce, 55a sayfasında mecmua mürettibinin yazdığı şu not yer almaktadır: "Yâ Allâh. İşbu manzûme-i ra'nâyı Şeyh-zâde merhûm te'lîf [ü] taşnîfe şürû' idüp tekmlî müyesser olmamağın Mü'min-zâde Hasîb merhûm temâm itmişdir. Zâtında bir eser-i laţîfdır ki mu'cizât-ı Peyğam-beri ve kerâmât-ı 'aliyye-i Cenâb-ı Hayder-i Kerrârı muhtevî olmağın tahtîre rağbet olundu." Söz konusu notta Şeyhzâde'nin kaleme aldığı metnin tamamlanamadığının belirtilmesi de dikkati çekmektedir. Ancak bahse konu olan metin, yukarıda da bahsedildiği üzere, *Menkabet-i Penc Keştî*'dir. Eser üzerine yapılan çalışmada *Menkabet-i Penc Keştî*'nin eksik olmadığı, kısa bir metin olmakla birlikte olay örgüsü bütünlüğü ve şiir kurgusu bakımından tamamlanmış olduğu görülmektedir. Mecmua derleyicisinin *Menkabet-i Penc Keştî*'nin tamamlanmamış olduğu yönündeki ifadesi, Hasîb'in *Menâkıb-ı Şâh Habîb* içerisinde esere yönelik getirdiği eleştirilerden yaptığı bir çıkarım olmalıdır.

Nüshadaki metin, 479 beyitten meydana gelmektedir. Yaprak esasına göre numaralandırılmış olan mecmuada, bu numaralandırmaya göre, 65. yaprağın eksik olduğu anlaşılmaktadır. Diğer sayfalardaki beyit sayılarına bakarak yaklaşık 50 beyitlik bir eksiklik olduğu tahmin edilmektedir. Nitekim M nüshasıyla yapılan karşılaştırma neticesinde, metnin 469 ile 516. beyitleri arasındaki kısmının bu nüshada bulunmadığı görülmektedir. Nüshada tamamı Farsça olan 8 başlık bulunmaktadır.

M Nüshası

Menâkıb-ı Şâh Habîb'in diğer nüshası ise Mısır Milli Kütüphanesi Kataloğu, Türkçe Yazmalar, mEdebi Türkî 149 numarada Mü'minzâde Ahmed Hasîb Bursevî adına müellif hattı olarak kayıtlı olan *Mecmû'atü Kasâ'id ve Gazeliyyât ve Eş'âr ve Hikâyât*'in²⁸ 84b-96b sayfaları arasında yer almaktadır. Bütün sayfaları cetvelli olan ve ilk sayfasında serlevha bulunan eserin metni talik hatla yazılmıştır. Manzumenin yer aldığı ilk sayfada 14 satır bulunurken, diğer sayfalarda ise 22 (1 sayfa), 23 (12 sayfa), 24 (9 sayfa) ve 25 (2 sayfa) satır yer almaktadır. İlk üç sayfanın (84b, 85a, 85b) kenarlarında "Mîrzâzâde Ahmed Neylî, eski Belgrad kadısı Seyyid Mehmed Emîn Efendi, Rumeli Kazaskeri Abdurrahmân Efendi, Rumeli Kazaskeri Mehmed Es'ad ve Lebîb" in yazdığı belirlenen, 2'sinin -yazmanın fotoğraflarının çekim kalitesinin düşük olmasından dolayı okunamadığı için- kime ait olduğu tespit edilemeyen 7 takriz bulunmaktadır. Varaklarda reddâdeler (takip kelimeleri) mevcuttur. Bu kelimelere, metnin olay örgüsünün akışına ve bütünlüğüne bakıldığında yazmada varak eksikliği bulunmadığı görülmektedir. Bu nüshada eserin metni 554 beyitten oluşmaktadır. Metinde tamamı Farsça olan 23 başlık yer almaktadır.

Okunaklı bir hatla kaleme alınan iki nüsha da imla bakımından oldukça düzgün yazılmış, çok az yerde noktaların yazımında hata yapılmıştır. İki nüshada da vasıllar işaretle gösterilmiştir. Daha çok M nüshasında okunamayacağı düşünülen bazı kelimeler harekelenmiştir. Eklerdeki ünlüler yazıda gösterildiği zaman bunların, hareke veya okutucu harf delatiyle büyük oranda düz ünlü ile belirlendiği görülmektedir.

²⁷ Fihristinde de belirtildiği üzere mecmuanın 69. sayfasında şair Vassâf Efendi'ye ait "Menâkıb-ı Şâh Tayyâr ve Hâkân-ı Demergül (?) ez-Hâme-i Vaşşâf Efendi" başlıklı bir manzume mevcuttur. Ancak kaynaklarda yer alan Vassâf mahlaslı şairlerden herhangi birine ait böyle bir esere rastlanmamıştır. Bu nedenle Vassâf'ın kimliğini belirlemek mümkün olamamış, dolayısıyla söz konusu manzume mecmuanın tarihlendirilmesinde kullanılamamıştır.

²⁸ Mecmuanın metni tarafımızdan neşre hazırlanmaktadır.

DEĞERLENDİRME

1. Bursalı Hasib'in kaleme aldığı *Menâkıb-ı Şâh Habîb* Şeyhoğlu'nun yeniden yazım örneği olan *Menkabet-i Penc Keştî*'sinin yeniden yazımıdır. Bunun yanı sıra eldeki nüshalar arasındaki farklılıkların, Hasib'in kendi metnini de iki kez yazdığını gösterdiğini vurgulamak gerekir.

2. Şeyhoğlu'nun ve dolayısıyla Hasib'in de manzumesinde bu hikâyenin alındığı ana metne ilişkin açık bir gönderme yoktur. Ayrıca yapılan araştırmalarda böyle bir Hz. Ali menkıbesi de tespit edilememiştir. Kurgunun klasik aşk hikâyelerine benzemesi sebebiyle *Menkabet-i Penc Keştî* üzerine yapılan incelemede manzume ile *Gül-Senûber* adlı hikâyenin örtüştüğü belirlenmiştir.

3. Şeyhoğlu, bir aşk hikâyesini neredeyse tüm ayrıntılardan arındırıp Hz. Muhammed ve Hz. Ali'yi metne yerleştirmiş ve onu, özellikle Hz. Ali'nin kerametlerinin ve Alevî inancının Hz. Ali'ye ilişkin kimi kabullerinin yer aldığı bir anlatıya dönüştürmüştür. Şeyhoğlu'nun yazdığını beğenmeyip, hikâyeyi yeniden nazma çeken Hasib ise manzumede Hz. Ali'yi de vurgulamakla birlikte Hz. Muhammed'i diğer esere kıyasla daha öne çıkarmıştır. Ayrıca Hasib, metni uzatırken kahramanların isimlerini de vermeyi ihmal etmemiş, Şeyhoğlu metnindeki bu noktada görülen belirsizliği de gidermiştir. Ancak "Habîb, Şemse Bânû" gibi isimlerin hikâyenin geçtiği coğrafya ve kahramanların inançları göz önüne alınırsa tuhaf bir tercih olduğunu da eklemek gerekir.

4. Şeyhoğlu'nun eserinde ön planda olan Hz. Ali'dir. Şair, bir aşk anlatısını Hz. Ali'nin kerametlerini dile getirmek amacıyla düzenlerken konuya uygun olarak da *Menkabet-i Penc Keştî* başlığını seçmiştir. Ancak Hasib'in manzumesinin başlığında Hz. Ali değil şehzadenin babası Habîb'in ismi tercih edilmiş ve eser onun menkıbesi olarak sunulmuştur. Hasib'in yazdığı manzumede Hz. Muhammed daha ön plana çıkarılmış olsa da sonuçta bu da Hz. Ali'nin kerametlerinin anlatıldığı bir hikâyedir. Şehzadenin babası Habîb'in bu metne isim olarak seçilmesi bu noktada şairin ilginç bir tercihi olarak okurun karşısında durmaktadır. "Habîb" kelimesinin Hz. Muhammed'le bağlantısı düşünülürse şairin bu tercihindeki amacın böyle bir çağrışım alanı oluşturmak olup olmadığı da düşünülmelidir.

5. Alevî inancının Hz. Ali'ye ilişkin kabulleriyle yazılan bir Hz. Ali anlatısı olan *Menkabet-i Penc Keştî* bu niteliği nedeniyle Yemini'nin *Fazilet-nâme-i Cenâb-ı Şâh-ı Vilâyet* adlı eserine dâhil edilmiş olmalıdır. Bu noktada şeyhülislam torunu ve şeyhülislam oğlu olan ve Sünnî İslam'ın en üst düzeydeki temsil makamı özelliğini taşıyan bir aile içinde yetiştiği göz önüne alınırsa Şeyhoğlu Osmân'ın Hz. Ali vurgulu bir manzumeyi niçin kaleme aldığı sorusunun cevabını da aramak gerekir. Elbette bunu net ve kesin bir şekilde cevaplamak mümkün değildir. Ancak dedesi Şeyhülislam Feyzullâh Efendi'nin öldürülmesine giden süreçte dedesine ve halasına yapılan Alevîlik isnadının²⁹ ve ailenin "Seyyid"liğinin (bk. Altunsu 1972: 100-101) şairin bu tercihinde etkisi olabileceği ihtimalinin de gözardı edilmemesi gerekir.

6. Şeyhoğlu'nun eseri üzerine yapılan çalışmada şairin kimliğini kesin olarak belirlemek mümkün olamamıştı. Ancak Hasib'in manzumesi bu soruya kesin ve net bir cevap bulunmasına imkân sağladı. Böylece XVIII. yüzyılın ilk yarısında Bursa ve İstanbul'da yaşamış Şeyhoğlu mahlaslı, dedesi, babası, amcaları şeyhülislam olan Osmân isimli Molla Kırîmî Medresesi'nde müderrislik yapmış bir şairin varlığı tespit edilmiştir. Ancak tezkirelerde bu isimler üzerinden de yaptığımız taramada şaire ilişkin bir bilgi bulunamamıştır. Pek çok nüshası bulunan manzumeden

²⁹ Şeyhoğlu'nun dedesi Şeyhülislam Feyzullâh Efendi Kızılbaş ilan edilmiş ve cenaze alayında papazlara ayin yaptırılmıştır (Altunsu 1972: 100). Feyzullâh Efendi, yaptığı tezviratla Daltaban Paşa'yı idam ettirince ekâbir ve halk paşanın haksız yere öldürüldüğü düşüncesiyle "Bu Kızılbaş bizim din ve imanımızı değiştirmek, bizzat tahta çıkmak niyetini güdüyor" sözlerini tekrarlamaya ve kurtuluş zamanını beklemeye başlamışlardır. Olayların hemen ardından Şeyhülislam Feyzullâh Efendi'nin kızı Âmine Hanım'ın Kızılbaşlıkla itham edildiği, eşi Nakîbü'l-êsrâf Mahmûd Efendi'nin de aynı ithamla karşı karşıya kalarak öldürülmek istendiği, sonunda "kızılbaş kızı olduğunu anladığı" karısını boşayarak öldürülmekten kurtulduğu (Andreasyan 1960: 49, 52) iddia edilmiştir (bk. Işık 2021: 391-393).

ve onun böylesine meşhur bir aileye mensup olan şairinden tezkirelerin hiç bahsetmemesi de oldukça dikkat çekicidir. Bu durumun, hem şairin dedesinin dönem uleması tarafından sevilmemesi³⁰ hem de kaleme aldığı metnin içeriğiyle ilişkili olması ihtimal dâhilindedir.

7. Yine bu çalışmayla XVIII. yüzyılın önemli şairlerinden Bursalı Mü'minzâde Ahmed Hasîb'in ismi kaynaklarda yer almayan bir mesnevisinin varlığı belirlenmiştir. Bu mesnevinin K nüshasının sonundaki beyitler, şairin söz konusu nüshayı ünlü manzum tarihi *Silkü'l-Le'âl*'i Sultan I. Mahmûd'a sunmak amacıyla giriştiği hâmi arayışına bir vesile yaptığı görülmektedir. Metindeki kimi ifadelerden Hasîb'in *Silkü'l-Le'âl*'in -bugün elimizde bulunan- Fâtih dönemine kadarki kısmını bitirdiği ve bunu sultana takdim etmeye çalıştığı; sultanın beğenip desteklemesi durumunda da devamını yazarak eserini tamamlamak arzusunda olduğu anlaşılmaktadır.

8. Hasîb'in kaynak eserden epeyce uzun olan manzumesi ile Şeyhoğlu'nun daha kısa olan metninin hikâye planı ayrıntılar dışında aynıdır. Şair, muhteva gibi şekil bakımından da diğer esere uyarak mesnevi nazım şeklini ve aruz vezninin mesnevilerde pek de tercih edilmeyen uzun bir kalıbını kullanmıştır. Mesnevilerde sık rastlanmayan bu vezin kalıbının kullanımı, Hasîb'in sadece bu eserinde değil derkenara kayıtlı manzumeyle birlikte toplam 19.727 beyit uzunluğunda olan *Silkü'l-Le'âl*'inde de görülmektedir. Uzun soluklu bu manzum tarihini mesnevi yerine alışılmadık bir biçimde kaside nazım şekli ile kaleme alması şairin, "Hem uzun hem geniş söz söyleyebilirim hem de alışılmışın dışına çıkabilirim." iddiasında olduğunu düşündürmektedir. Nitekim Hasîb'in *Menâkıb-ı Şâh Habîb*'de Şeyhoğlu'nun manzumesinin kısalığından da onun üslup tercihinden de hoşlanmadığını belirtmesini de onun kendine olan güvenini gösterme şekli olarak yorumlamak mümkündür.

KAYNAKÇA

- ALTUNSU, Abdülkadir (1972), "Câmiü'r-Riyâseteyn Seyyid Mehmed Feyzullah Efendi", *Osmanlı Şeyhülislâmları*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 98-101.
- ALTUNSU, Abdülkadir (1972), "Feyzullah Efendi-zâde Esseyyid Şeyh Mustafa Efendi", *Osmanlı Şeyhülislâmları*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 127.
- ANDREASYAN, Hrand D. (1960), "Balatlı Georg'a Göre Edirne Vakası", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, 11/15, 47-64.
- CEMRASİ, Ali Esger (1394), *Gul Senüber Dâstânı (Dâstân-ı Senüber ve Gul Perîzâd be-Zebân-ı Türkî-i Helecî)*, Tahran: İntişârât-ı Tekdiraht.
- GÖKÇEK, Mehmet Fatih (2016), "XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Bağdat'ta Osmanlı-Safevi Mücadelesine Dair Bir Eser: Şeyh-Oğlu'nun Kitâbu Târîhi Dâri's-Selâm'ı", *Turkish Studies*, 11/6, 31-60.
- IŞIK, Ayhan (2021), "Kızılbaşlıkla İtham Edilen Bir Nakîbü'l-Eşrâf Seyyid Mahmut Efendi'nin Hayatı ve Şeceresi", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8/2, 385-410.
- İNAN, Göker (2021), *Müminzâde Ahmed Hasîb Efendi (ö. 1752-1753), Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân, Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481) (İnceleme-Tenkitli Metin)*, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay.
- İNAN, Göker ve Ramazan Ekinci (2013), "Hasîb, Mü'minzâde Ahmed Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasib-muminzade-ahmed-efendi> (15.08.2022).

³⁰ Uzun süre şeyhülislamlık makamında bulunan Feyzullâh Efendi'nin; oğullarını, damatlarını ve bazı akrabalarını ilmiye rütbelerinin en yüksek makamlarına getirmesi ulemaya yüksek ilmiye makamlarının kapılarını kapatmış, bu da büyük bir infiale sebep olmuştur (Uzunçarşılı 2011: 15-16). Bunun üzerine tarihlerde Edirne Vak'ası veya Feyzullâh Efendi Vak'ası diye anılan isyan çıkmış ve Şeyhülislam 3 Eylül 1703 tarihinde işkence yapılarak katledilmiştir (Tayşi 1995: 527).

- İPŞİRLİ, Mehmet (2006), "Mustafa Efendi, Feyzullahefendizâde", *İslâm Ansiklopedisi*, (C. XXXI), İstanbul: TDV Yay., 297-298.
- KUT, Günay (1989), Ahmed Hasib Efendi, *İslam Ansiklopedisi*, (C. II), İstanbul: TDV Yay., 87-88.
- KUTLAR, Fatma Sabiha (2011), "Menkabet-i Penc Keşî", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 58, 21-48.
- ÖZTUNA, Yılmaz (1996), *Devletler ve Hânedanlar - Türkiye (1074-1990)*, (C. II), Ankara: KB Yay.
- TAYŞİ, Mehmet Serhan (1995), "Feyzullah Efendi, Seyyid", *İslâm Ansiklopedisi*, (C. XII), İstanbul: TDV Yay., 527-528.
- TERZİBAŞI, Ata (2013), *Kerkük Şairleri*, (3 cilt), İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (2011), *Osmanlı Tarihi - Karlofça Anlaşmasından XVIII. Yüzyılın Sonuna Kadar*, (C. V), Ankara: TTK Yay.
- YILMAZ, Mehmet (1992), *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler*, İstanbul: Enderun Kitabevi.

Elektronik Kaynaklar:

<http://burathanews.com/arabic/articles/84770> (20.12.2022).

METİN³¹

[K 55b]³² [M 84b]³³

Menâkıb-ı Şâh Habîb ez-Mülûk-i Zemân-ı Fetret ve Şeref-yâbî-i Üdebâ'-i İslâm der-Nezd-i Fahr-i 'Âlem³⁴

Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm ve bihî nesta'in³⁵

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

- 1 Gel ey kilik-i güher-zây-ı fezâ-yı 'ilm ü 'irfânî
Dür-i nazmıñla leb-rîz eyle aşdâf-ı dil ü cânı
- 2 Güher-senc-i ma'ârif oldıñın 'arz eyle yârâna
Şafâ-baḥş-ı neşâ ol³⁶ ḥâtır-ı aḥbâb-ı devrâna
- 3 Olup sâgar-nümâ-yı meclis-i erbâb-ı cem'iyet
Açılsun gönçe-i ne'sküfte-âsâ gülşen-i şoḥbet
- 4 Mey-i nazmıñla şevk-âver olup bezmi güşâd eyle
O bezme nuḳl olur bir menḳabe nakliyle şâd eyle
- 5 Göñül âyînesin şâf eyle nazmıñla küdüretden
Eḥibbâ güş idüp bulsun³⁷ rehâ meclisde şıḳletden
- 6 Velâkin olmasun lâf u güzâf-ı kışşa-perdâzî
Ne suḥriyye ola nakliñde ne kizb-i süḥan-sâzî
- 7 Vebâli olmaya şîrîn ola güş-ı eḥibbâyâ
Müşâbih ola nakli kışşa-i Mecnûn u Leylâyâ

³¹ Her iki nüshadaki sayfa numaraları, yazmalardaki numaralandırmaya göre verilmiştir. Metnin kurulmasında müellif hattı olan M nüshası esas alınmakla birlikte veznin ve anlamın bozulduğu yerlerde K nüshasından da yararlanılmıştır. Mesnevinin metninin yazı çevrimi yapılırken Türkçe kelime ve eklerde harf delaletiyle gösterilmeyen ünlüler büyük ölçüde günümüz Türkçesine yaklaştırılarak okunmuştur. Metinde doğru olmadığı ya da vezni bozduğu düşünülen kelime ve eklerle müdahale edilmiş, yapılan değişiklikler aparatatta gösterilmiştir. Metne vezin ve anlam gereği yapılan eklemeler ise köşeli parantez içinde yazılmış, aparatatta ayrıca verilmemiştir.

³² K nüshasının 55a sayfasında metin hakkında bilgi içeren şu not bulunmaktadır: **Yâ Allâh. İşbu manzûme-i ra'nâyı Şeyh-zâde merḥûm te'lîf [ü] taşnîfe şürü' idüp tekmîli müyesser olmamağın Mü'min-zâde Ḥasîb merḥûm temâm itmişdir. Zâtında bir eşer-i laṭîfdir ki mu'cizât-ı Peyğam-beri ve kerâmât-ı 'aliyye-i Cenâb-ı Ḥayder-i Kerrânî muḥtevi olmağın taḥrîre rağbet olundı.**

³³ K nüshasının fihristinde "Menâkıb-ı Şâh Habîb ez-Mülûk-i Zemân-ı Fetret 55"; M nüshasının fihristinde ise "Ḥikâye-i Ḥabîbü'l-Mesîḥ ki ez-Mülûk-i Naşârâ der-Nezd-i Sulṭân-ı Enbiyâ be-Şeref-i İslâm Teşerrûf Yâft 'aded-i evrâk 13" yazılıdır.

³⁴ Menâkıb-ı Şâh Habîb ez-Mülûk-i Zemân-ı Fetret ve Şeref-yâbî-i Üdebâ'-i İslâm der-Nezd-i Fahr-i 'Âlem: Ḥikâye-i Ḥabîbü'l-Mesîḥ ki ez-Mülûk-i Naşârâ der-Nezd-i Sulṭân-ı Enbiyâ be-Şeref-i İslâm Teşerrûf Yâft 'aded-i evrâk 13, M Zahriye.

³⁵ Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm ve bihî nesta'in: -K.

Metinde "nesta'in" olarak okuduğumuz kelime nüshada "نستی" şeklinde yazılmıştır.

³⁶ ol: -M

³⁷ bulsun: olsun, M.

- 8 Ola 'ibret-nümâ-yı aşdıķā çün Vâmıķ u 'Azrâ
Beşîr ola vişâli olalar şādân ser-tâ-pâ
- 9 Naşâ'ih münderic olmağla yârân intifâ' itsün
Şimâh-ı cân ile naql itdigiñde istimâ' itsün
- 10 Ya târih-i selefden yâ siyerden naql-i şihhatle
Ya aķtâb-ı ümemden naql ola 'ilm ü dirâyetle
- 11 Meğâzî-i Resûlullâh ola yâ ğazve-i aşhâb
Ziyâde hazz iderdi naqlile ser-tâ-ķadem aħbâb
- 12 Olursa mu'cizâtından Cenâb-ı Şâh-ı 'Adnânıñ
Olurdi ķurta-i ğuş-ı ķabûli cümle yârânıñ
- 13 Egerçi kışsa-i şeh-zâde-i Sulţân Habîbâyı
Muķaddem nazm idüp bir Şeyh-zâde nazm-ı zîbâyî
- 14 Çeküp silk-i beyâna yâdigâr itmişdi aħbâba
Muvaffak olmamış nazmında ğüyâ genc-i nâ-yâba
- [M 85a]
- 15 Seniñ ey hâme-i mu'ciz-edâ reftâr-ı ğüftârıñ
Olurdi dil-pesendi ehl-i isti'dâd u ebrârıñ
- 16 Olurdi her kelâmıñ nazm ile bir dürre-i ğaltân
Ĝalaķ-ğü olmasa naql eyledikde kışsa-perdâzân
- 17 Düşerse menķabet-ĥân ağzına nazmıñ selâsetle³⁸
Selâfin ü mülûke naql iderlerdi selâmetle³⁹
- 18 Olurdi aşdıķâya bir müzekkir va'z u tezķiri
Hevesnâk eyler idi istimâ'a genc ile⁴⁰ piri
- 19 Meşûbât-ı cezîli der-ķafâ olmağla yârânı⁴¹
Simâh-ı cân ile diñletdirirdi menķabet-ĥânı
- 20 Añıldıkça huşûşâ mesned-i *levlâk*⁴² sulţânı
Habîb-i ekremiñ mezkûr olunca nâm-ı zî-şânı

³⁸ selâsetle: selâmetle, K.

³⁹ selâmetle: selâsetle, K.

⁴⁰ ile: ü, M.

⁴¹ yârânı: yârâna, M.

⁴² "Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." (Kudsî hadis) (Yılmaz, 1992: 113).

[K 56a]

- 21 Muḥammed Muştafâ Maḥmūd u Aḥmed ismini her bār
İder elbette naql-i kışşada nâkil olan tekrār
- 22⁴³ Virir gül-ḳand-ı zikri kām-ı cāna şevḳ-ı tekrārī
Maḥaldir gūş iden aşḥāb-ı cürme luṭf-ı Ğaffārī
- 23 Añıldıkça taḥıyyāt u şalāt itdikçe ḥuzẓārī
Olurdu⁴⁴ cānib-i Ḥaḳdan o bezmiñ feyz-i envārı
- 24 Ḥuşuşā ibni ‘ammu Ḥazret-i Kerrār-ı ‘ālī-şān
‘Aliyy ibni⁴⁵ Ebī Ṭalib cenāb-ı vālid-i sulṭān
- 25 Mübāşir ola emre cānib-i Şāh-ı Risāletden
Ne gevherler nişāritse gerek deryā-yı ḥikmetden
- 26 Bu vech üzre rivāyet eylemekle rāvī-i aḥbār
Anı nazm eyledi ol Şeyḥ-zāde naql ider her bār
- 27 Kemīne nāzımıñ ya’nī Ḥasīb-i pāk-güftārıñ
Ḳafā-dārı olup Şeyḥ-oğlı gibi⁴⁶ şāf-eṭvārıñ
- 28 Me’ālī gerçi birdir līk elfāzı⁴⁷ muğāyirdir
Faḳīriñ nazmı gevher ise anıñ dürr-i fāḥirdir
- 29 Biraz ḳaşr eyleyüp nazmında izḥār-ı ḳuşūr itmiş
Bıraḳmuş ṭavr-ı maṭbū’ı reh-i nā-refteye gitmiş
- 30 İdüp bī-çāre gāhī mevzī’-i icāzda ıṭnāb
Anıñ-çün olmamış beyne’l-eḥıbbā nazmı şöhret-yāb
- 31 Tekellüf eylemiş Türkī edāda semt-i Tāzīye
Ḥaḳıḳat ma’berinden meyl idüp rāh-ı mecāzīye
- 32 Muḥāṭab eyleyüp bir mü’mini bed’-i kelāmında
Murād itmek gerek nefsi⁴⁸ kelāmı ihtitāmında

⁴³ Bu beyit K nüshasında yoktur.

⁴⁴ Olurdu: Bulurdu, M.

⁴⁵ ibni: bin, M.

⁴⁶ Ḳafā-dārı olup Şeyḥoğlı gibi: Dür-i nazmı ḳafā-dārı olup ol, M.

⁴⁷ elfāzı: tanzīmi, M.

⁴⁸ nefsi: nefsin, M.

- Evvel-i Nazm-ı Şeyh-zâde 'Aleyhi'r-rahmetü**⁴⁹
- 33 Gel ey mü'min yiter bu kı̄l ü kı̄l içre⁵⁰ nizâ' itme⁵¹
Gözün aç h̄'âb-ı ğafletden rızâdan imtinâ' itme⁵²
- 34 Rivâyet itdi bu tarz üzere⁵³ bir merd-i sühan-perver
Nişâr itmiş yem-i hikmetden ihrâc ile gevherler
- 35 Ne gevher her⁵⁴ biri tâc-ı mülûke zîb ü zîverdir
Selâtin-i haķikât cânı ile bes⁵⁵ber-â-berdir
- 36 Çıkarmış anı ğavvâş-ı hüner deryâ-yı hikmetden
Anı silkü'l-le'âl-i nazm idüp baħr-i⁵⁶ sa'âdetden
- 37 Ledün aşdâfınıñ dürri olup her biri deryâda
Kimi süfte kimi nâ-süfte idi lafz u ma'nâda
- 38 Didiler var idi evvel zemânda bir şehen-şâhî
Götürmüş 'adl ile halkıñ dilinden nâle vü âhı
- [M 85b]**
- 39 **Habîb** ismiyle şöhret-yâb idi ol dâver-i 'âlem
Ferîdü'l-'aşr idi 'adliyle ol şâh-ı kerem-tev'em
- 40 Seħâda Hâtem-i Tay defterin tayy itmiş⁵⁷ 'âlemden
'Ağâda Bermekîye ğâlib idi vaz'⁵⁸ müstaħsen
- 41⁵⁹ Unutdurmuş idi Nüşîrevândan 'adl ü inşâfı
Derünü belki mir'ât-ı Sikenderden dahı şâfî
- [K 56b]**
- 42 Şerefmend olmamışdı zâhiren ol şâh-ı gevher-zâd
Velâkin fıtratında var idi İslâma⁶⁰ isti'dâd

⁴⁹ Evvel-i Nazm-ı Şeyh-zâde 'Aleyhi'r-rahmetü: -M.

⁵⁰ içre: itdiñ, M.

⁵¹ itme: eyle, K.

⁵² rızâdan imtinâ' itme: kelâmum istimâ' eyle, K.

⁵³ üzere: ile, K

⁵⁴ her: -K.

⁵⁵ haķikât cânı ile bes: diliñ yanında cân ile, K.

⁵⁶ baħr-i: kân-ı, K.

⁵⁷ itmiş: itdi, K.

⁵⁸ vaz': vaz'-ı, K.

⁵⁹ M nüshasında 41 ile 42. beyitler yer deĝiştirmiştir.

⁶⁰ Velâkin fıtratında var idi İslâma: Velâkin var idi fıtratda İslâm üzere, M.

- 43 Saña bir mu‘cize naql ideyim Şâh-ı Velâyetden
Sipihri-i ‘izzetiñ hurşîdi ol mâh-ı sa‘âdetden
- 44 Hemân bir nebzedir ol fahr-i ‘âlem mu‘cizâtından
Müberhendir rivâyât-ı şahîhâyla ruvâtından
- 45 Hızır-ves zinde-dâr ol nüş idüp âb-ı hayâtından⁶¹
Resûl-i Ekremi yâd eyle bul feyzi şalâtından
- 46 Ehâdîs-i şahîhâyla sübûtın eyleyüp da‘vâ
İder Şeyh-oğlı nazm-ı gevherinde vaşfını ıtrâ
- 47 Dimişdir bu kelâmıñ şihhatinde⁶² iftirâ yokdur
Velâkin nazm-ı güftârım havâric bağrına⁶³ oğdur
- 48 O rütbe vefret⁶⁴ üzreydi o şâhıñ ‘asker ü mâlı
Zebûn eylerdi yek müştiyle birden Rüstem ü Zâli
- 49 Aña virmişdi Haq luţfiyla bir⁶⁵ ferzend-i sa‘d-ahter
Kemâl-i hüsn ile güyâ perî-peyker melek-manzar
- 50 Kad-i bälâsı güyâ serv idi bāğ-ı leţâfetde
Tenäsüble iderdi ğıbta havrâ⁶⁶ belki cennetde
- 51 Leb-i la‘lîniñ⁶⁷ âvâzesi gitmiş Bedehşâna
Ruḥ-ı rengîni virmiş tâbı güyâ la‘l ü⁶⁸ mercâna
- 52 Eger Yûsuf göreydi hüsnini bir kerre ru’yâda
Getürmezdi Züleyhânıñ cemâl ü hüsnini⁶⁹ yâda
- 53 Şurûṭ-ı hüsn ile maḥbûb idi ol şûḥ-ı müsteşnâ⁷⁰
Ki biñden birini vaşf idemezdi hâme-i güyâ⁷¹

⁶¹ hayâtından: hayvânından, K.

⁶² bu kelâmıñ şihhatinde: şihhatinde bu kelâmıñ, K.

⁶³ K nüshasında kelime önce “bağrına” yazılmış, sonra sayfa kenarında “bağrına” şeklinde düzeltilmiştir.

⁶⁴ vefret: *وَفْرَت*, K.

⁶⁵ Haq luţfiyla bir: luţfiyla Hudâ, M.

⁶⁶ havrâ: hürâ, K.

⁶⁷ la‘lîniñ: *لعلينى*, K.

⁶⁸ tâbı güyâ la‘l ü: ola belki feyzi, K.

⁶⁹ Züleyhânıñ cemâl ü hüsnini: Züleyhâ-yı cemâli hüsn ile, K.

⁷⁰ maḥbûb idi ol şûḥ-ı müsteşnâ: meşrûṭ idi ol şûḥuñ evşâfi, K.

⁷¹ hâme-i güyâ: belki vaşşâfi, K.

- 54 Menâmında görüp bir gice ol ferzend-i sulţânî
 Hâţâ sulţânınıñ dūşizesin ber-vech-i rûhânî
- 55 Degil dūşîze bir hūrşîd-i enver mâh-peykerler
 Leţâfetde aña nisbetle gūyâ zerre-i kemter
- 56 Görür ru'yâda ol hūrşîd-i hüsni kaçr-ı bâlâda
 Nazîrin görmemişdi çeşm-i âdem belki havrâda⁷²
- 57 Sipih-r-i behcet üzre gördi ol hūrşîd-i tâbânı
 İder tāvūs-ı kudsiler gibi kaçr içre cevlanı
- 58 Ser-i iclâli irmiş hüsni ile tāk-ı Süreyyâya
 Fūrûğ-ı tal'atı irmişdi Mirrîh ile Zehrâya
- 59⁷³ Anıñ da ittifâkâ Şemse idi nâm-ı dil-cūsı
 Kâmer-veş var idi 'uşşâk-ı şeydâsında yâ hūsı
- 60 Görince gitdi elden ihtiyârı⁷⁴ mâh-ı devrânı
 Hilâle döndi derd-i hasretiyle cism-i sūzânı
- 61 Nihâl-i kâmeti mevzûn iken hasretle⁷⁵ çeng oldı
 Vücûd-ı nâ-tüvânı şanki âmâc-ı hadeng oldı
- 62⁷⁶ O rûtbe hüsni ile mümtâz idi ol âfet-i devrân
 Hâţâ olmasa dirdim hūr-ı Rıdvânîdir ol fettân
- 63⁷⁷ Olurdı mihr ü meh görmüş olaydı hüsniine mâ'il
 İderdi hayretinden belki Behrâm 'aqlını zâ'il
- 64⁷⁸ Düşinde 'aşîk ola birbirine iki şeh-zâde
 Zuhûr etse gerek sırr-ı İlâhî bu mu'ammâda
- [M 86a]**
- 65 Şarardı giryeden şeh-zâdeniñ gül-berg-i ruhsârı
 Semûm esmekle bâğ-ı hüsniine şolmuşdı ezhârı

⁷² havrâda: me'vâda, K.

⁷³ M nüshasında sayfa kenarına yazılan bu beyit K nüshasında yoktur.

⁷⁴ gitdi elden ihtiyârı: ihtiyârı gitdi elden, K.

⁷⁵ kâmeti mevzûn iken hasretle: kâmet-i mevzûnı gündün güne, M.

⁷⁶ Bu beyit K nüshasında yoktur.

⁷⁷ Beyit K nüshasında 58. beytin sonuna konan bir işaret delaletiyle sayfa kenarına yazılmıştır.

⁷⁸ Bu beyit K nüshasında yoktur.

- 66 Yirinden kopmadık bir gönçe-i nev-ḥiz iken aḥir
Kopardı gülbününden dest-i hicrân ile bir kâfir
- 67 Olup bir kâfir-i ḥüsnüñ esîr-i bend-i sevdâsı
Hevâ-yı kâkûli kıldı anı Mecnûn-ı Leylâsı
- [K 57a]
- 68 Uşul ile düşürdi şan Firengi Çîn-i hicrâna
Ne çenberden geçirdi n'ışledi ol⁷⁹ şüh-ı devrâna
- 69 Şeref-yâb olmamışdı devlet-i İslâm ile ol dem
İki sulṭân-ı Dârâ-ḥaşmet ol Keyḥusrev-i⁸⁰ ekrem
- 70 Biriniñ kişveri mülk-i Ḥaṭâ kim⁸¹ semt-i cānâne
Ḥabîbiñ taḥt-gâhı altı aylık yol[dı]⁸² kervâna⁸³
- 71 El irmez güci⁸⁴ yitmez n'ışlesin bî-çâre 'aşık âh
Refâkat idemezdi sāyesinden ğayrı bir hem-râh
- 72 Biraz ketm itdi babasından ol esrâr-ı ru'yâyı
Gezerdi serserî Mecnûn-şifat isterdi⁸⁵ Leylâyı
- 73 Temâşâ eylemişdi 'aşk ile küh u beyâbanı
Katu şîrîn olurdu dinse aña⁸⁶ Vâmîk-ı şânî
- 74 Unutdurmuşdı⁸⁷ nâm-ı 'aşkı Şîrîn ile Ferhâda
Bu ifrâṭ-ı maḥabbet yoğ idi Mecnûn u Leylâda
- 75 Añup Leylâ-yı ḥüsni derdmend ferzend ağlardı
Enînin güş iden aḥbâbınıñ baĝrını daĝlardı
- 76 Yüzin ḥâk-i temennâya koyup bî-çâre şeh-zâde
Tulû'-ı fecre dek âh eyledi⁸⁸ şahrâ vü deryâda

⁷⁹ ol: bir, K.

⁸⁰ ḥaşmet ol Keyḥusrev-i: menḳabet Cem-ḥaşmet, K.

⁸¹ Ḥaṭâ kim: Ḥaṭâdır, K.

⁸² taḥt-gâhı altı aylık yol: kişveri şeş mâhe rehdir ğayrı, K.

⁸³ K nüshasında bu kelime önce "cānâne" yazılmış, sonra sayfa kenarında "kervâna" şeklinde düzeltilmiştir.

⁸⁴ güci: güç de, K.

⁸⁵ isterdi: ister o, M.

⁸⁶ dinse aña: nâmı olsa, K.

⁸⁷ Unutdurmuşdı: "نشد", K.

⁸⁸ eyledi: eyleyüp, K.

77 Tefeccür eyleyen eşk-i dü çeşmi hâk-i ğabrâyı
Reh-i maĥbûbeye yol yol idüp ağlayı ağlayı

78 Tedeyyün üzre idi⁸⁹ İsevî dîniyle babası
Ĥabîbe ittibâ' itmekle ferzend-i dil-ârâsı

79 Sücüd itdikle âyîn-i Mesîhî üzre ferzendi
Gelürler ħaldırırıldı o maĥbûb-ı şerefmeni

Der-Münâcât-ı Ferzend be-Der-gâh-ı Ĥudâ ve Sipâriş-i Selâm be-Bâd-ı Şabâ be-Küy-ı Cânâne⁹⁰

80 Şabâya yalvarırdı dâ'imâ vaĥt-i seĥerlerde
Lisân-ı ĥâl ile dirdi seniñ-çün çünki yoĥ perde

81 Varırsañ küy-ı yâre şıdĥ ile⁹¹ benden selâm eyle
Derûnum yarasına merhem iste iltiyâm eyle

82 Beni dîvâne-i zencîr iden zülf-i muĥarrâsı
Ne çenberden geçirdi ben za'îfi fikr-i sevdâsı

83 Baña deryûze kıl ol kâkül-i müşkînden bir mü
Beni ta'îr ider zîrâ o târ-ı zülf-i 'anber-bû

84 Firâşında eger der-ĥâb ise farĥ-ı ĥumârından
Toĥunma zülfine muĥber olur geç reh-güzârından

85 Nezâketle⁹² peyâm almaĥ olursa çeşm ü ebrûdan
Ĥazer kıl sen daĥı bî-çâre ol düzd-i⁹³ sühân-gûdan

86 Eli boş gitme ey bâd-ı seĥer küy-ı dil-ârâya
Dil-i şad-pâremi benden ilet ol serv-i bâlâya

[M 86b]

87 Şikeste beste ithâf eyle benden⁹⁴ târ-ı ĥîsûya
Ne ĥüne gördüñ ise söyle ol şüh-ı melek-ĥûya

88 Eger 'ayb-ı dili gördükde redd eylerse cânânım
Dili dilim dilim dilmek anıdır söyle sulţânım

⁸⁹ üzre idi: eylemişdi, K.

⁹⁰ Der-Münâcât-ı Ferzend be-Der-gâh-ı Ĥudâ ve Sipâriş-i Selâm be-Bâd-ı Şabâ be-Küy-ı Cânâne: İrsâl-i Şabâ ve Sipâriş-i Selâm u Du'â be-Cânib-i Dil-ârâ, K.

⁹¹ şıdĥ ile: yârime, K.

⁹² nezâketle: نَزَاكَةً, K.

⁹³ düzd-i: çeşm-i, K.

⁹⁴ benden: bend it, K.

- 89 Cināyet anlarındır kıymetin irsāl itsünler
Şorarlarsa bahāsın⁹⁵ ‘ayb ile iqbāl⁹⁶ itsünler
[K 57b]
Sipāriş-i Selām be-Vesāţet-i⁹⁷ Māh-ı Şeb-ārā
- 90 Leyālīde gehī encüm-şümār olurdu şeh-zāde
Çapılmağla o meh bir neyyir-i hüsn-i Hūdā-dāda
- 91 Felekden ğayrı başı üzre hiç bir⁹⁸ ferd dönmezdi
Derūnı āteşi hicrān ile⁹⁹ bir gice sönmezdi
- 92 Faķīre baht-ı dūnı ŧālī^c-i vārūnı cevr itdi
Sipihriñ vaz^c-ı nā-hemvārı¹⁰⁰ ğayrı gūne devr itdi
- 93 Şeb-i meh-tābda geh leyle-i zalmāda bī-çāre
Muḥāţab eyleyüp māh-ı münīri başladı¹⁰¹ zāra
- 94 Lisān-ı ḫāl ile māha daḫı ‘arz-ı niyāz itdi
Der-i Mevlā-yı bī-enbāza ḫācāt-ı dırāz itdi
- 95 Ḥiţāb eylerdi māha dirdi ey muşbāḫ-ı nūrānī
Sipihri-ı evveliñ nebrāsı şem^c-i bezm-i Rabbānī¹⁰²
- 96 Seniñ devr-i menāzil zātūña¹⁰³ olmağla māhiyyet
Temāşā eylemek āfāķı oldı saña ḫāşiyet¹⁰⁴
- 97¹⁰⁵ Çerāğ-ı bī-kesān nūr-ı siyeh-kārān-ı ‘ālemsin
Zalām-ı ḫasrete düşmüşlere her gice hem-demsin
- 98 Ay aydın gün daḫı besbellü gūyā ey ziyā-ḫiţrat
Ḥisāb olmaz mı rüşen ‘āşık-ı nālāna bī-minnet

⁹⁵ Şorarlarsa bahāsın: Şorarsa kıymetin, K.

⁹⁶ iqbāl: istiqbāl, K.

⁹⁷ Vesāţet-i: -K.

⁹⁸ bir: -K.

⁹⁹ āteşi hicrān ile: hecr ile külḫan olup, K.

¹⁰⁰ vaz^c-ı nā-hemvārı: vaz^cı ma’lūm idi, K.

¹⁰¹ başladı: başlayup, K.

¹⁰² şem^c-i bezm-i Rabbānī: nūr-ı evvele şānī, K.

¹⁰³ zātūña: , M.

¹⁰⁴ saña ḫāşiyet: ḫiţrat-ı kudret, K.

¹⁰⁵ 97 ve 98. beyitler K nüshasında yoktur.

- 99 Yoluñ elbet düşer ol mihr-i evc-i¹⁰⁶ hüsni-sîmâya
Doğarsın küy-ı yâr üzre varup ol reşk-i havrâya¹⁰⁷
- 100 O meh-ruhsâra ben bî-çâreden 'arz-ı selâm eyle
Ne hâletle beni gördünse inhâ-yı merâm eyle
- 101¹⁰⁸ Ne yirde ola dil-dârim 'aceb dirse o meh-pâre
Vişâli şem'ine pervânedir şeh-zâde bî-çâre
- 102 Görelden cebhe-i pür-nûrını ol şems-i tâbânıñ
Kesâfet virdi hecri hâtıra ol mihr-i raşşânıñ
- 103 O şeb ol âfitâb-ı hüsni seyr itdikde ru'yâda
Taşavvur eylemişdim iktirânın¹⁰⁹ hâl-i ma'nâda
- 104 Aña maḥrem olup bîgâne oldum istirâhatdan
Gönül şimdi ne vâdide gezer ifrâṭ-ı¹¹⁰ hayretten
- 105¹¹¹ Havâdiş naḳlini isterse senden mü-be-mü söyle
O serv-i bâğ-ı hüsni ü behcete sen ser-fürü eyle
- 106 Dil-i şad-pâremi bād-ı seherle yâre gönderdim
O yâr-i ser-keşi mihrâb-ı inşâf üzre dönderdim
- 107 Kerem kıl sen daḫı ey mâh-ı mihr-âşâr ol yâre
Selâm it hâtırın şor lîk ifşâ itme aḡyâre
- 108 Eger bîdâr ise kıl istinâre vech-i pâkinden
Şerefmend ol yüzün sürmekle hâk-i 'iṭnâkinden
- 109¹¹² Doğup ol meh-cebîniñ rûyına bûs eyle ruhsârın
Leb-i şîrînin em şemm eyle bûy-ı zülf-i ṭarrârın

[M 87a]

- 110 Benim aḡzımla öp çeşmimle baḳ ol verd-i ruhsârı
Elimle dâmenin ṭut gûşum¹¹³ ile diñle güftârı

¹⁰⁶ ol mihr-i evc-i: bir burc-ı mihr-i, K.

¹⁰⁷ havrâya: hürâya, K.

¹⁰⁸ Bu beyit K nüshasında yoktur.

¹⁰⁹ iktirânın: ictimâ'ın, K.

¹¹⁰ ifrâṭ-ı: deryâ-yı, K.

¹¹¹ Bu beyit K nüshasında yoktur.

¹¹² 109 ve 110. beyitler K nüshasında yoktur.

111 Olaldan kākül-i müşkinine peyveste dil-dārîñ
Göñül Mecnûndır ol Leylî-i ħüsn-i¹¹⁴ sitem-kārîñ

112¹¹⁵ Mizâc-ı ħâlimizden daĥı eylerlerse isti'lâm
Hevâ-yı 'aşkıñı zülfi telinden itsün istifhâm

113 Perişân oldı 'aqlı 'aşkıñı bergeştedir ħâli
Velâkin ħâlî'i yâver olup hem kevkebi 'âlî

Der-Beyân-ı Vuķûf-ı Sultân Ĥabîb ber-Hevâ-yı Ferzendeş¹¹⁶

114 Görüp ferzendiniñ aĥvâlini dîger şeh-i kişver
Didi ey nûr-ı çeşmim ibtihâc-ı vâlid ü mâder¹¹⁷

115¹¹⁸ Gül-i zîbâ-yı bâġ-ı tal'atıñ şolmuş ne ħâletdir
Şararmış reng-i rûyuñ ħâliyâ bilmem ne ħasretidir

116 Kimiñ dil-beste-i kayd-ı hevâ-yı zülfisin cânâ
Kimiñ meftûn-ı 'aşkı vâlih ü ħayrânısın ħâlâ

117 Seni vâfir zemândır serserî gezdirdi dünyâyı
Kimiñ Mecnûnı olduñ biz daĥı bilsek o Leylâyı

118 Ğam-ı hecriyle ey rûĥ-ı revânım âh eylersin
Fiġân-ı ħasretiñ var kimseye dimez mükeddersin

119 Yazıkdır saña feryâd itmeden çün nâle dönmüşsün
Yanar bir şem' iken bezm-i şafâda ħayf sönmüşsün

120 Gözüm nûrı şaĥın inkâr itme söyle dil-dārîñ
Olur elbet muķadder ise bir gün vuşlat-ı yârîñ

121 Reh-i yek-sâle olsa ħurb u bu'dı semt-i cânânıñ
Eger yârî ise baĥt-ı vişâliñ kevkeb-i cânıñ

¹¹³ Nüşhada "tut" ile "güşum" kelimeleri arasına "ne derse" yazılmış, sonra üzeri çizilmiştir.

¹¹⁴ ħüsn-i: ħüsn ol, M.

¹¹⁵ Bu beyit K nüshasında yoktur.

¹¹⁶ **Der-Beyân-ı Vuķûf-ı Sultân Ĥabîb ber-Hevâ-yı Ferzendeş: -K.**

¹¹⁷ Didi ey nûr-ı çeşmim ibtihâc-ı vâlid ü mâder: Tedârük itdi esbâb-ı sefer maĥdûma hem reh-ber, K. (K nüshasındaki bu mısra, M nüshasında 126. beytin ikinci mısrası olarak kaydedilmiştir.)

¹¹⁸ 115 ve 126. beyitler de dâhil olmak üzere toplam 12 beyit K nüshasında yoktur.

- 122 Peri-zâdeyse daḥı Kâfdan ityânı kâbildir
Ezelde olmadıysa ger irâde emr-i müşkildir
- 123 Şeh-i kişver-güşâ ferzendini ḥüsn-i nevâzişle
Menâmı ḥâlini söyletdi bir bir luṭf-ı verzişle
- 124 Teşahḥus itdiği meh-pâreyi añdıķça bî-çâre
Ḥabîbe gelmiş idi giryeden zaḥm-ı ciger-pâre
- 125 Mürür itmişdi şeş mâhe mesâfedendi icmâlâ
Ḥaṭarlı idi Çiniñ her ṭarafdan râhı ser-tâ-pâ
- 126 Terahḥum eyleyüp feryâd-ı ferzende şeh-i kişver
Tedârük itdi esbâb-ı sefer maḥdûma hem reh-ber¹¹⁹
- 127 Sefer âsân olup¹²⁰ mülk-i Ḥaṭâya cânib-i berden
Müheyâ eyledi deryâya beş kalyon-ı pür-yelken¹²¹
- 128¹²² Ne kalyon her biri bir Ḥısn-ı Manşûr idi deryâda
Levâzım ṭopṭolu âmâde ber-üslûb-ı mu'tâde
- 129 Ḷodı her birine üç yüz nefer merd-i 'asâkirden
Zer ü ziverle meşḥûn itdi envâ'-ı cevâhirden¹²³
- 130¹²⁴ Ne ise 'âdet-i dîrîne-i kânûn-ı sulṭânî
Rüsûm-ı şehriyârî de'b-i me'lûf-ı ḥidîvânî
- 131 Hedâyâ vü tuḥaf bî-ḥadd ü pâyân piş-keş virdi
'Arûsına cehâzın cevherin bi'l-cümle gönderdi
- [M 87b]**
- 132 Mürettib kat-be-kat düzdi ḥulîsin Şemse Bânûnuñ
Temâşâ eyle bak bu aṭlas-ı çerḥ-i diger-günüñ
- 133 Ne yüzden rûzgâr-ı fitne-kirdârî ḥübüb eyler
Meh ü mihri ne maṭla'dan ṭulû' eyler ḡurûb eyler

¹¹⁹ bk. 114. beyit

¹²⁰ olup: idi, K.

¹²¹ kalyon-ı pür-yelken: kalyon erkenden, K.

¹²² Bu beyit K nüshasında yoktur.

¹²³ K nüshasında mısralar yer deḡiştirmiştir.

¹²⁴ 130 ve 134 de dâhil olmak üzere toplam 5 beyit K nüshasında yoktur.

134 Hızâ'in şarf idüp Sulţān Ḥabībā pādīşāhāne
Kavānīn-i mülūkāne bütūn āyīn-i şāhāne

135 Hıta sultānına bir nāme yazdı farţ-ı 'izzetle
Anıñla huṭbe itdi resm-i dīrīn-i sa'adetle¹²⁵

[K 58a]

136¹²⁶ Hedāyā vü tuhaf gönderdi be-resm-i mülūkāne
Ne ise ol yiriñ āyīnin icrā itdi şāhāne

137 Birine bindirüp şeh-zādesin maḥşüş 'askerle¹²⁷
Beḳāyāsın daḫı leb-rīz idüp huddām-ı evferle¹²⁸

Me'āl-nāme-i Şāh Ḥabībā-yı Keder-ālūd¹²⁹
138¹³⁰ Hıdīvā 'adet-i dīrīne [vü] 'örf-i diyār üzre
Rūsūm-ı pādīşāhī birle hükm-i Kirdigār üzre

139 Gül-i ne'sküfte-i bağ-ı hayātın Şemse Bānūyı
Nihāl-i nev-ber-i gülzār-ı nesliñ verd-i hoş-rūyı

140 Gözüm nūrı kamer seyr eylemekle hāl-i ma'nāda
'Alāqa hāşıl olmuş hātır-ı tıfl-ı dil-ārāda

141 Miyānda zāhiren bu'd-ı mesāfe māni'-i vuşlat
Zuhūr eylerse sizden qurb-ı re'fet mā-bihī şefkat

142 Miyāndan ber-ṭarafdır hālet-i bu'dī taḳarrüble
Gözüm nūrın hıdīvā saña gönderdim te'eddüble

143 İki şeh-zāde olmuş birbirine 'āşık u ma'sūk
Revā görme hıdīvā mihr ü māhı olalar mefrūk

144 Saña bir bende irsāl eyledim hüsn-i ḳabül üzre
Beni memnūn idüp anı çerāğ eyle vuşul üzre

145 Bu minvāl üzre idi nāmesi Sulţān Ḥabībānıñ
Ne yüzden zāhir oldı sırrını gör Hıaḳ te'ālānıñ

¹²⁵ resm-i dīrīn-i sa'adetle: duḫterin ol dem nezāketle, K.

¹²⁶ Bu beyit M nüshasında yoktur.

¹²⁷ maḥşüş 'askerle: 'izz ü sa'adetle, K.

¹²⁸ Beḳāyāsın daḫı leb-rīz idüp huddām-ı evferle: Olup yelken-güşā 'azm itdi Çīne farţ-ı şevketle, K.

¹²⁹ **Me'āl-nāme-i Şāh Ḥabībā-yı Keder-ālūd: -K.**

¹³⁰ 138 ve 148 de dāhil olmak üzere toplam 11 beyit K nüshasında yoktur.

Rükûb-ı Şeh-zâde be-Keştî-i Ğarķ-âbî¹³¹

- 146 Ğoyup ferzendini Sulţân Ğabîbâ zevraķ-ı baĞre
Ğaţâ sulţânına gönderdi kim nâ'il ola faĞre
- 147 Olup bâdbân-güşâ 'azm eyledi Ğîne¹³² sa'âdetle
Müheyyâ beş 'aded Ğalyonu şaldı farţ-ı şevketle
- 148 Uçup gitmekde bunlar murĝ-ı mâhî gibi deryâda
Müsâ'id rûzgâr olursa olsun dirdi dünyâda
- 149 Ğaţâya irmedin mülk-i Ğaţâya gitdiler ammâ
Ne yüzden cilveger olsa gerekdir şüret ü ma'nâ
- 150 Temâşâ eyledik şeh-zâdeniñ Ğâl-i tebârından
Ne miĞnetler çeker eyyâmnda gör rûzgârından
- 151 Revân olmaĞda bunlar orsa poça rûy-ı deryâda
Ğehî yelken kürek gitmekde Ğeh yârin temennâda
- 152 Olur mı 'âşık-ı âvâreniñ başı selâmetde
Geçerse bir demi râĞatda çendân rûzı şıķletde
- 153 MuĞâlîf esmege başıladı temvîc itdi deryâyı
Cihânı bâd-ı şarşar Ğapladı teng itdi dünyâyı

Ğarķ Şuden-i Şeh-zâde ve İbtîlâ-yı Gird-âb¹³³

[M 88a]

- 154 Yemiñ cüş u Ğurüşı sâkinân-ı fülk-i meşĞünü
O rütbe ĞorĞudup lâ-siyyemâ ferzend-i maĞzünü
- 155 Ğaţâya irgürüp semt-i Ğaţâdan Ğıldı âvâre
Belâ deryâsı aşdı başıladı feryâda bî-çâre
- 156 Hevâ-yı kâküli âĞir düşürdi anı gird-âba
Ğarķ-ı baĞr-i raĞmet olalar Ğarķ oldılar âba

¹³¹ Rükûb-ı Şeh-zâde be-Keştî-i Ğarķ-âbî: İbtîlâ-yı Şeh-zâde be-Gird-âb ve Ğarķ Şuden Sükkân-ı Sefâ'in, K. (K nüshasında başlık 149 ile 150. beyitlerin arasına konmuştur.)

¹³² Olay akışına göre bu kelime Ğîn değil Hatâ olmalıdır.

¹³³ Ğarķ Şuden-i Şeh-zâde ve İbtîlâ-yı Gird-âb: -K.

- 157 Selâmet bulmadı hîç birisi gird-âb-ı deryâdan
İçinden çıkmadı bir dil ki hâll etsin mu'ammâdan
- 158 Hâber alınmadı bir yıl kadar vakti güzâr itdi
Felek beş dâne fülki şâhibiyle târumâr¹³⁴ itdi
- 159 **Habîbi** dahı baħr-i hayrete gird-âb-ı efkâra
Düşürdi inkıfâ'-ı müjde-i ferzend-i âvâre
- 160 Yazup her cânibe kâsıdlar ile nâmeler şaldı
Kimi şahrâ-neverd oldı kimi baħr-i ğama taldı
- 161 Ser-â-ser gezdiler mülk-i Hâṭâyı hıṭṭa-i Çini
Dönüp her cânibe pergâr-veş ber-vech-i taḥmîni
- 162¹³⁵ Rükûbından beri olmadı bir yüzden eşer peydâ
Ne geldiği kapu belli ne gitdiği memer peydâ
- 163 Zâfer-yâb olmadı bir müjde-i tebsîr sultâna
O rütbe sa'y u kûşîş itdiler dünyâyı devrâna
- 164¹³⁶ Rehâ-yâb olmadı hîç birisi ehl-i sefâ'inden
Nümâyân olmamışdı bir haber fevt ü hayâtından
- 165 Degil şeh-zâdeyi görmek peyâmı olsa şıḥhatden
Eḥabb idi **Habîbe** nâ-be-hengâm anı rü'yetden
- 166 Hâber-dâr olmayup nâm u nişânından olup me'yûs
O ferzend-i güzîniñ olmuş idi fûrḳati¹³⁷ maḥsûs
- 167 Bırakdı tâc u taḥtın¹³⁸ raḥt u baḥtın şâh-ı 'âlem-ġir
Ġiriv-i âh u feryâdı cihâni eyledi tekdîr
- 168 Dür-i yek-tâ idi yoĝ idi andan özge evlâdı
Niżâm-ı devleti gitdi bozuldu aĝzınıñ dadı
- 169 Serîr-i salṭanatda vâriş-i mülki idi şâhıñ
Neye varsa gerek encâm-ı kârı şâh-ı güm-râhıñ¹³⁹

¹³⁴ târumâr: Tâtâr diyâr, K.

¹³⁵ Bu beyit K nüshasında yoktur.

¹³⁶ Bu beyit K nüshasında yoktur.

¹³⁷ olmuş idi fûrḳati: fûrḳati şâha olup, K.

¹³⁸ taḥtın: taḥtın, K.

¹³⁹ K nüshasında sayfa kenarına hangi kelimenin farklı şekli olduğu işaretlenmeden "olup" kelimesi yazılmıştır.

[K 58b]

170 İnüp taht-ı sa'âdetden yüzün bî-çâre hâk itdi
Girîbân-ı şafâsın dest-i hasret çâk çâk itdi

171 Ricâl-i devleti hep qaralar geydi o hasretle¹⁴⁰
'Azâya¹⁴¹ başladı feryâd ile âh-ı muşîbetle¹⁴²

Der-Beyân-ı Bünyâd-ı Beytü'l-Ahẓân der-Beyâbân¹⁴³

172 Serây-ı dil-güşâsın terk idüp çıkmışdı şahrâya
Hilâfetden ferâğat eyledi küsmekle dünyâya¹⁴⁴

173 Aña şahrâda bir Beytü'l-Hazen bünyâd olunmuşdı
Muşîbet-hâne-i şâhî diyüp feryâd olunmuşdı

174 'Amâ gelmişdi farṭ-ı giryeden şâh-ı hîred-bîne
Kazâ gelmekle göz yumdurdı ol Ya'küb-âyine

175 O şâh-ı kişveriñ var idi bir düstür-ı zî-şanı
Sezâ-vâr idi haqqında dinilse Âşaf-ı şânî

[M 88b]

176 Vekîl-i muṭlaḳ idi ol vezîr-i 'arifi billâh
Sözinden taşra bir iş işlemezdi şâh-ı 'âlî-câh

177 Şecâ'atde olup Rüstem seḫâ vü cûdda Hâtem
Müsellem idi eṭvârı gelüp ol dâver-i ekrem

178 Şeref-yâb olmuş idi gaybeten¹⁴⁵ dîn-i Muḫammedle
Derûnî âşinâ olmuşdı ol zât-ı mümeccedle

179 Ğubâr-ı pâyına rû-mâl olmaḳ idi maḳşûdı
Ḥabîbe¹⁴⁶ şevḳ¹⁴⁷ ile vaşf eyledi¹⁴⁸ ol zât-ı maḫmûdı

180¹⁴⁹ Cebîninde hüveydâ idi el-haḳ pertev-i İslâm
Velâkin setr iderdî itmemişdi kimseye i'lâm

¹⁴⁰ hasretle: hasretten, M.

¹⁴¹ 'Azâya: Ğazâya, K.

¹⁴² muşîbetle: muşîbetden, M.

¹⁴³ **Der-Beyân-ı Bünyâd-ı Beytü'l-Ahẓân der-Beyâbân: Bünyâd-ı Beytü'l-Ahẓân der-Beyâbân, K.**

¹⁴⁴ eyledi küsmekle dünyâya: itdi ol sultân-ı ğam-vâye, K.

¹⁴⁵ gaybeten: gaybete, K.

¹⁴⁶ Ḥabîbe: Ḥabîbi, K, M.

¹⁴⁷ şevḳ: sevḳ, K, M.

¹⁴⁸ Kelime K nüshasında önce "eyleyüp" yazılmış, sonra sayfa kenarında "eyledi" şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁴⁹ 180, 181 ve 182. beyitler K nüshasında yoktur.

- 181 Nümāyān idi āsar-ı şalāhından bilürlerdi
Muḥammed dīni üzre her gören ḥaḳḳında söylerdi
- 182 Niẓām-ı devleti bī-çāre şāhuñ gitdi destinden
Vezīriñ dūşına taḥmīl olundı memleket birden
- 183 Re‘āyā vü berāyā ğayrı anı bildiler sulṭān
Ḥabībe varmaz oldı ehl-i ḥācet zümre-i erkān
- 184¹⁵⁰ Veliyyü ‘n-ni‘meti olmağla ğāhī şāh-ı vālāyı
Ziyāret eyler idi ḥüzn ile ağlayı ağlayı
- 185 Müfīd olmazdı gerçi tesliyet ḳalb-i sitem-ġire
Acırdı çekdiği ālām-ı dehre āh-ı şeb-ġire
- 186 Yine geldikde bir ğün görmege ol şāh-ı zī-şānı
Didi ey şehriyār-ı mesned-i vālā-yı sulṭānī
- 187 Yiter ey pādişāh-ı taḥt-ı ‘ālī-baḥt-ı ‘adl-ārā
Yazıḳdır saña it‘āb-ı vüçüd itdiñ yiter şāhā
- 188¹⁵¹ Ḥuzūr-ı pādişāhīde didi ol şāh-ı dānā-dil
Sizi bir ḥayra sevḳ etsem gerekdir olmañız ğāfil
- 189 Bilürsüz bu feza‘ bī-hüdedir ḥükm-i İlähīye
İtā‘at eylemek vācibdir emr-i pādişāhiye
- 190 Ḳazā-yı mübreminñ taġyīrine olur mı isti‘dād
Atılmış tīri hīç¹⁵² mümkin midir taḥvīl ü istirdād
- 191 Seni ġiryān iden¹⁵³ zaḥm-ı nihānıñ derd-i hā’ildir
Eger merhem urulmazsa o yarañ derd-i¹⁵⁴ ḳātildir
- 192 Aña her çāre-sāzıñ merhemi virmezdi bih-būdī
Görülmez her ṭabībiñ itdiği tedbīriniñ sūdı

¹⁵⁰ 184 ve 187. beyitler de dāhil olmak üzere toplam 4 beyit K nüshasında yoktur.

¹⁵¹ Bu beyit M nüshasında 176-177. beyitler arasına yazılmıştır.

¹⁵² tīri hīç: sehm için, K.

¹⁵³ iden: -K.

¹⁵⁴ yarañ derd-i: zaḥma belki, M.

- 193 Şifâ-yâb olamaz her hâste ol tedbîr-i ma'nâdan
Tedâvisi degil ma'cûn ile eczâ-yı şettâdan
- 194 Aña Sokrâṭ u Buḳrâṭ ile Cālînûs u Baḫlamyûs
'Îlâca ḳâdir olmaz itse olur hâsteden me'yûs
- 195 Hâzâ'in şarf idüp olsa daḫı tedbîr-i Loḳmânî
Müfid olmaz gerekdir derdiñe tedbîr-i rûḫânî
- 196 Aña degme ṭabîbiñ aña¹⁵⁵ degmez dest-i tedbîri
Saña naḳl itdigim bu cümleñiñ i'râbı taḳdîri
- 197 Ledün sulṭânınıñ ḫükmindedir bu serd olan ma'nâ
Tedâvî itmek ise derd-i hecre maṭlab-ı a'lâ
- 198 Delâlet ideyim bir çâre-sâz-ı derd-i hicrâna
Ġubâr-ı ḫâk-i pâyın¹⁵⁶ kuḫl iderseñ dîde-i câna

Der-Vaşf-ı Cemîl-i Sulṭân-ı Taḫt-gâh-ı Ledün¹⁵⁷

[K 59a] [M 89a]

- 199 Şeh-i ṭuḡrâ-keş-i seb'-i ekālîm-i sa'âdetdir
Serây-ı lî ma'a'llâh¹⁵⁸ içre sulṭân-ı hidâyetdir
- 200 Ḥakîm-i çâre-sâz-ı 'âcizân-ı¹⁵⁹ evvel ü âḫir
Ṭabîb-i merḫamet-kâr-ı 'uşât-ı¹⁶⁰ bâṭın u zâhir
- 201 Şehen-şâh-ı¹⁶¹ dü 'âlem kişver-i levlâke¹⁶² sulṭânı
Ḥidîv-i tâc-dâr-ı mülk-i erselnâke¹⁶³ ḫâḳânı
- 202 Medîne şehrinin te'bîd ile sulṭânıdır ammâ
Niḡîn-i ḫükminiñ münḳâdıdır¹⁶⁴ dünyâ vü mâ-fihâ

¹⁵⁵ aña: belki, M.

¹⁵⁶ pâyın: pâyın, K.

¹⁵⁷ **Der-Vaşf-ı Cemîl-i Sulṭân-ı Taḫt-gâh-ı Ledün: Evşâf-ı Cemîle-i Sulṭân-ı Taḫt-gâh-ı Ledün, K.** Bu başlık K nüshasında 198 ile 199. beyitler arasına yazılmıştır.

¹⁵⁸ "Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir." (Hadis) (Yılmaz, 1992: 115).

¹⁵⁹ 'âcizân-ı: 'âcizân u, K.

¹⁶⁰ 'uşât-ı: 'uşât u, K.

¹⁶¹ Şehen-şâh: Şehen-şâ, K.

¹⁶² "Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." (Kudsî hadis) (Yılmaz, 1992: 113).

¹⁶³ Kelime sayfa kenarına yazılmıştır.

"Biz seni (ancak âlemlere rahmet olarak) gönderdik." *Kur'ân-ı Kerîm*, Enbiyâ 21/107.

¹⁶⁴ ḫükminiñ münḳâdıdır: ḫükmine münḳâddır, K.

- 203 Muḥammed Muştafâ Maḥmūd u Aḥmed nām-ı¹⁶⁵ pākidir
Hezārān ḥastegān rū-māl-i ḥāk-i ‘ıtrnākidir
- 204 Hilāl-i cism-i pāki cānib-i Baḥḥāda ḫālī’dır
Bedirden şoñra Yeşrib hicrete zīb-i meṭālī’dır
- 205 Sirişt-i zāt-ı pāki ḫyn-ı maḥtūm-ı nübüvvetdir
Nübüvvet mühri zāhrında anı işbāta ḥüccetdir
- 206 Biraz vaşf-ı cemīlin¹⁶⁶ diñle benden seyyidü’l-kevnīñ
Olursa ‘illet-i hicrānıña andan olur ‘avniñ
- 207 Velākin sende yoḫdur ḳābiliyyet olasın rū-māl
Nedir bā’iş şifāya idesin der-ḥāl istiḫşāl
- 208 Varırsañ ḥāk-i pāy-ı devletinden dād istersin¹⁶⁷
Mülākāt olmağa ferzendiñe imdād istersin¹⁶⁸
- Der-Beyān-ı Naşā’iḥ-i Vezīr-i Güher-Senc be-Şāh Ḥabīb-i Pür-Renc ez-Berāy-ı Ferzendeş¹⁶⁹**
- 209 Duḫūl-i meclis-i ‘irfānına lāzımdır isti’dād
Ki ḥüccābı seni men’ itmeye itdikde istimdād
- 210 Hedāyā vü¹⁷⁰ tuḫaf lāzım degil mi şāh-ı ekvāna¹⁷¹
Ḥuzūr-ı pākine ‘arz idesin bir resm-i şāhāne
- 211 O vech üzre hediyeye ḥāzır eyle bāb-ı zī-şāna
Şifā-yāb olmağa bādī ola ol derd-i hicrāna
- 212 Hediyeyñ bā’iş-i tefrīḫ ola sultān-ı *levlāke*¹⁷²
K’ola mūcib şifāya ba’d ez-īn ferzendi idrāke

¹⁶⁵ nām-ı: nām u, K.

¹⁶⁶ cemīlin: cemīliñ, K.

¹⁶⁷ istersin: istersin, K.

¹⁶⁸ istersin: istersin, K.

¹⁶⁹ **Der-Beyān-ı Naşā’iḥ-i Vezīr-i Güher-Senc be-Şāh Ḥabīb-i Pür-Renc ez-Berāy-ı Ferzendeş: Naşā’iḥ-i Vezīr-i Güher-Senc be-Şāh Ḥabīb ü Pür-Renc, K.**

¹⁷⁰ Hedāyā vü: Hedāyā-yı, M.

¹⁷¹ K nüshasında metinde “Adnāna” yazılan kelime sayfa kenarında bu şekilde düzeltilmiştir.

¹⁷² “Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım.” (Kudsî hadis) (Yılmaz, 1992: 113).

213 O şâh-ı enbiyâ nesh eylemişdir sâ'ir¹⁷³ edyânı
Yedinde 'urvetü'l-vüşkâ¹⁷⁴ olup burhân-ı Qur'ânî¹⁷⁵

214 Naşârâ milleti mensûh[ı]dur¹⁷⁶ mebgüzıdır anıñ
Anıñ ba'siyle şındı bütleri kavm-i¹⁷⁷ Mesîhânuñ

215 Peyâm-ı mevlidi kesr eyledi eyvân-ı Kısraı
Geçirdi Sâveyi ka'r-ı zemîne müjde-i pâyı

Der-Beyân-ı Mu'cizât-ı Pâk-i Şâh-ı Enbiyâ¹⁷⁸

216 Yed-i teshîrine vâ-bestedir dünyâ vü mâ-fîhâ
Musaḥḥardır zimâm-ı emrine şuğrâ¹⁷⁹ vü hem¹⁸⁰ kübrâ

217 Ser-â-ser ins ü cinniñ baḥr ü berriñ pâdişâhıdır
Ḳıyâmetde 'uşât-ı ümmetiñ¹⁸¹ püşt ü penâhıdır

218 Odur intâc iden eşkâl-i râbi'den kazâyâyı
Zuhûrından muḳaddem yoğ idi eyler bu¹⁸² da'vâyı

[K 59b]

219 Anıñ nûrın Ḥudâ ḥalḳ eylemişdi olmadın eşyâ
Daḫı Ḥavvâ-yı ma'nâya muḳârin Âdem-i¹⁸³ ma'nâ

[M 89b]

Der-Beyân-ı Na't-ı Pâk-i Şâh-ı Sulṫân-ı Rûsûl¹⁸⁴

220 Ḳonulmuşdı¹⁸⁵ dür-i evşâf-ı pâki dür-c-i İncîle
Ta'aşşubla Naşârâ başladı ol dürri taḫvîle

¹⁷³ sâ'ir: cümle, M.

¹⁷⁴ "Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğru eğriden açığa ayrılmıştır. O halde kim tâğûtu tanımayıp Allah'a inanırsa kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulpa yapılmıştır." *Kur'ân-ı Kerîm*, Bakara 2/256 ve "İyilik yaparak kendini Allah'a teslim eden kimse şüphesiz en sağlam kulpa tutunmuştur." *Kur'ân-ı Kerîm*, Lokmân 31/22.

¹⁷⁵ burhân-ı Qur'ânî: tenzîl-i Furḳânî, K.

¹⁷⁶ mensûh[ı]dır: mensûḥadır, M.

¹⁷⁷ kavm-i: dîn-i, K.

¹⁷⁸ **Der-Beyân-ı Mu'cizât-ı Pâk-i Şâh-ı Enbiyâ: -K.**

¹⁷⁹ şuğrâ: şuğrây, K.

¹⁸⁰ vü hem: ile, K.

¹⁸¹ Ḳıyâmetde 'uşât-ı ümmetiñ: Ḳamu mü'minleriñ rûz-ı cezâ, K.

¹⁸² bu: o, K.

¹⁸³ Âdem-i: Âdem ü, K.

¹⁸⁴ **Der-Beyân-ı Na't-ı Pâk-i Şâh-ı Sulṫân-ı Rûsûl: -K.**

¹⁸⁵ Ḳonulmuşdı: Ḳonulmuşdur M.

- 221 Dehânından çıkan bir harf-i ma'nâ şad kitâb oldu
Kelâm-ı gevherini nüsha-i *faşlü'l-hiṭâb*¹⁸⁷ oldu
- 222¹⁸⁸ Degil harfi kemîne noqtası ma'nâdır İncîle
Değişmez ehl-i 'irfân şad hezârân vird-i İncîle
- 223 Netice-baḥş olup la'l-i dürer-efşânı hikmetden
Keremverdir dirîğ itmez anı aşhâb u ümmetden
- 224 Emîn-i genc-i rahmet çâre-sâz-ı illet-i ümmet
Delîl-i râh-ı cennet hâzin-i gencîne-i hikmet¹⁸⁹
- 225 Hıdîv-i merḥamet-güster şefî'-i 'arşa-i maḥşer
Bütün cinn ü beşer der-gâhına huddâmdır yek-ser
- 226 Süleymânlar derinde mürdur me'mürdur zîrâ
Anıñ yüzi şuyına ḥalk olundu dünya vü 'uqbâ
- 227 Yüzi şuyıdır iṭfâ eyleyen nîrân-ı Nemrûdı
'Uşât-ı ümmetiñ mev'ûdudur ol ḥavz-ı mevrûdı¹⁹⁰
- 228 Ḥalîle nârı¹⁹¹ gülzâr eyleyen ol âb-ı rüyıdır
Zebîḥa bâ'ış-i fidye o şâhuñ nîk ḥüyıdır
- 229 Anıñ nûrı idi tûfândan taḥlîş iden Nûḥı
Aña iḥsân idüp dâreynde Ḥaḳ kenz-i meftûḥı
- 230 Anıñ ṭavr-ı cemîlinden eşerdir Ṭûr-ı Sînâya
İrişmekle tecellî-gâh olup teklim-i Mûsâya
- 231 Celâlınden o Ṭûruñ mün'akis olduḡda Mûsâya
Kelîmu'llâh için ḡarḳ itdi Ḥaḳ Fir'avnı deryâya
- 232 Ḥudâ Dâvûda anıñ pençesinden virdi nîrûyı
Yedinde mûm olup taḥmîr iderdi âhen ü rüyı
- 233 O maḥbûb-ı Ḥudâdır n'ola itse mürdeyi iḫyâ
Anıñ enfâs-ı pâkından dem urur Ḥazret-i 'İsâ

¹⁸⁷ "Onun hükümlerliğini kuvvetlendirmiş, ona hikmet ve güzel konuşma vermiştik." *Kur'ân-ı Kerîm, Sâd 38/20*.
221. beyit K nüshasında yoktur.

¹⁸⁸ M nüshasından alınan bu beyit K nüshasında "Degil harfi kemîne noqtasın virmezdi bir 'arif / Değişmek iktizâ
etse hezârân vird-i İncîle" şeklinde yazıldıktan sonra beytin sonuna numara konmuş ve sayfa kenarına "Sehven
taḥrîr olunmuşdur." notu düşülmüştür.

¹⁸⁹ K nüshasında kelime önce "rahmet" yazılmış, sonra sayfa kenarında "hikmet" şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁹⁰ 'Uşât-ı ümmetiñ mev'ûdudur ol ḥavz-ı mevrûdı: Cinânda reşḥadır ḥâlâ o şâhuñ ḥavz-ı mevrûdı, K.

¹⁹¹ Ḥalîle nârı: Ḥalîlu'llâha, K.

- 234 Cemî'-i enbiyânîñ mu'cizâtın cümle câmi'dir
 amusı nûr-ı pāk-i hâtemiyyetden levâmi'dir
- 235 Cebîni nûrına nisbet güneş bir zerre-i kemter¹⁹²
 Yedi deryâ yüzi şuyı yanında atre-i akar¹⁹³
- 236 Tükenmez¹⁹⁴ ol Resûlüñ mu'cizâtın¹⁹⁵ eylesem işâ
 Dü-reng evrâ-ı şâm u rûza¹⁹⁶ vaşfın idemem inşâ
- 237 Huşuşâ ibni 'ammu Hâzret-i Kerrâr u Hâyderdir
 'Alî ibni Ebî Tâlib ki cennetle mübeşşerdir
- 238 Vaşıyy-i Amed-i Muhtâr u hem şıhr-ı mükerremdir
 Resûl-i ekremin dâmâdıdır esrâra maremdir
- 239 Odur zevc-i betûl-i Hâzret-i Zehrâ-yı zehrâ-fer
 Cenâb-ı Murtażâ Şîr-i Hudâ hem fâti-i Hâyber
- 240 İmâmeyn-i hümâmeyniñ eb-i zî-şânıdur ol zât
 Buyurmuşdur anıñ vaşfında bir gün far-i mevcûdât
- 241 'Ulümüñ şehriyem ben Murtażâ oldı anıñ bâbı
 Ebû Bekri aña şahid ılup hem İbni Hattâbı
- [K 60a] [M 90a]**
- 242 Cemî'-i erleriñ ser-dâridır zî-şân serverdir
 Ledün 'ilminde mâhir fazl ile ke'ş-şemsi azherdir
- 243¹⁹⁷ Vezîr-i hoş-siyer vaşf eyleyüp sulţân-ı *levlâki*¹⁹⁸
 Hâbîbiñ olmuş idi bâ'ı-i fevz-i dil-i pâki
- 244 Hıâb idüp o şâha¹⁹⁹ didi ey sulţân-ı²⁰⁰ Dârâ-fer
 Hemân zâd-ı rehi âmâde ıl cem' it niçe²⁰¹ asker²⁰²

¹⁹² zerre-i kemter: zerre kemterdir, M.

¹⁹³ atre-i akar: atre-i terdir, M.

¹⁹⁴ Tükenmez: Dükenmez, K.

¹⁹⁵ mu'cizâtın: mu'cizâtiñ, K.

¹⁹⁶ rûza: rûz, M.

¹⁹⁷ Bu beyit K nüshasında yoktur.

¹⁹⁸ "Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." (Kudsî hadis) (Yılmaz, 1992: 113).

¹⁹⁹ o şâha: Hâbîbe, K.

²⁰⁰ sulţân-ı: dâdâr-ı, K.

²⁰¹ niçe: biraz, K.

²⁰² K nüshasında kelime sayfa kenarına yazılmıştır.

- 245 Seniñle bir gün evvel ‘azm idüp der-gāh-ı vālāya
Olalım çihre-sā hāk-i der-i sulṭān-ı Baḥḥāya
- 246 Ğubār-ı der-gehin kuḥlū’l-cevāhir idelim cāna
O yüzden idelim ‘azm-i şafā²⁰³ gülzār-ı²⁰⁴ Rıdvāna
- 247 ‘Alā-ķavlin vezīri terk idüp taḥt-ı ḥilāfetde
Faķaḥ kendi idi ‘azm eyleyen bir sa’d sā’atde
- 248 Yanında var idi bir niçe ğam-ḥār u vefā-dārı
Söz añlar yol bilür şoḥbet ider mūnis ķafā-dārı
- 249 Tevekkül kıldılar cān u gönülden fażl-ı Yezdāna
İrüp ṭayy-ı merāḥil iderek der-gāh-ı sulṭāna
- 250 Biriniñ püşt-i pāsı²⁰⁵ olmamuşdı Yeşribe ammā
Uçardı kuş gibi her birisi ol semte bī-pervā²⁰⁶
- 251 Hidāyet Hüd Hüdi hādī olup bu neḥzata bādī
Ḥabībe ‘arız oldu ol zemān bir neşve-i şādī
- 252²⁰⁷ Olinca lenger-endāz-ı iķāmet şehir-i vālāda
Olup her birisi āsūde-ḥāṭır ğamdan āzāde
- 253 Ğubār-ı pāyı sulṭān-ı rūsülde iktihāl itdi
Duḥül-i bezm-i ḥāşü’l-ḥāşa ol dem ‘arz-ı ḥāl itdi
- Der-Beyān-ı Mülākāt-ı Şāh-ı Ğamnāk be-Cenāb-ı Sulṭān-ı Serīr-i Levlak²⁰⁸**
- 254 Sa’ādet-yāb-ı ruḥşat oldıĝında bāb-ı iḥsāna
Ķamusı çihre-sāy-ı şevķ olup dāmān-ı zī-şāna
- 255 Ḥabīb-i ekremiñ pāyına düşdi ol şeh-i kişver
Ne deñlü var ise yanında āmāde olan ‘asker

²⁰³ şafā: şafāyı, K.

²⁰⁴ gülzār-ı: bāĝ-ı, K.

²⁰⁵ püşt-i pāsı: püşt ü pāyı, K.

²⁰⁶ ol semte bī-pervā: oldu hümā-pervā, M.

²⁰⁷ 252, 253 ve 254. beyitler K nüshasında yoktur.

²⁰⁸ **Der-Beyān-ı Mülākāt-ı Şāh-ı Ğamnāk be-Cenāb-ı Sulṭān-ı Serīr-i Levlak: -K**
“Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım.” (Kudsî hadis) (Yılmaz, 1992: 113).

- 256 Cebî̄n-sāy²⁰⁹ oldılar pāy-ı şerîf-i şâh-ı²¹⁰ kevneyne
Kılup dāmān-ı pākin her biri mālîde 'ayneyne
- 257²¹¹ Temām olduĝda icrā-yı rūsūm-ı çihre-fersāyî
Görince cebhe-i pākinde ol nūr-ı tecellāy
- 258 Şeref-yābî̄-i İslām ile cümle kām-bîn oldı
Anadan toĝma gūyā her biri ĝamdan emîn oldı
- 259²¹² Hūlūş-ı ħalb ile her biri İslāmı ħabūl itdi
Yönelmişken sa'îre her biri²¹³ 'Adne duĝul itdi
- 260 Teberrā eyledi²¹⁴ her birisi dîn-i Naşārādan
Muĝammed dînine ĝirdi dönüp kîş-i Mesîĝādan
- 261²¹⁵ Teyakĝkun eyledi şâh-ı mükedder derd-i hicrāna
'İlāc itmek olursa bundan olur vaşl-ı cānāna
- 'Arz-ı Hāl-i Hābîb-i Bî-çāre²¹⁶**
- 262²¹⁷ Şürūţ-ı ihtidāyı her biri tekmīlden şoñra
Rūsūm-ı devlet-i İslāmı hep taĝşîlden şoñra
- [M 90b]**
- 263 Hābîb-i dil-şikeste ħālını ferzendiniñ ol dem
Resūl-i ekreme naĝl eyledi bā-sūziş ü mātem
- 264 Ğubār-ı pāyına ĝiryān olup yüz sürdi bî-çāre
Didi ey mültecā-yı bî-kesān u merd-i āvāre
- 265 Der-i devlet-medārıñ melce'-i şāhān-ı 'ālemdir
Ğubār-ı āsitāniñ ĝıbta-i kuĝl-i Şıfāhāndır
- 266 O şāhen-şāh-ı fermān-re'y-i evreng-i risāletsin
Cemî'ci enbiyāniñ ħātemi kân-ı mürüvvetsin

²⁰⁹ sāy: sā, M.

²¹⁰ şâh-ı: faĝr-i, K.

²¹¹ 257 ve 258. beyitler K nüshasında yoktur.

²¹² Bu beyit K nüshasında 260. beyitten sonra yer almaktadır.

²¹³ her biri: döndiler, M.

²¹⁴ eyledi: eyleyip, K.

²¹⁵ Bu beyit K nüshasında yoktur.

²¹⁶ 'Arz-ı Hāl-i Hābîb-i Bî-çāre: Beyān-ı 'Arz-ı Hāl-i Hābîb, K.

²¹⁷ Bu beyit K nüshasında yoktur.

- 267 Tabīb-i çāre-sāz-ı ‘acizān-ı derd-i hicrānsın
Şefī‘-i mücrimān merhem-dih-i zaḥm-ı ğarībānsın
- 268 Қапуñ üftādegān-ı derd-i hecre hūb me’vādır
Kelāmıñ tesliyet-baḥş-ı ğarīḳ-ı baḥr-i belvādır
- 269 Ben ol şahrā²¹⁸-neverd-i tih-i hicrān-ı ma‘aşīyem
Mülūk-ı cāhiliyyetden pesīn²¹⁹ bir şāh-ı ‘aşīyem
- 270 Hūdā bir neşve-i ḥayrū’l-ḥalef virmişdi ben zāra
Kaẓā yaptı felek çok gördi āḫir kıldı āvāre²²⁰
- [K 60b]**
- 271 O tıfl-ı nāz-perver ḥufte iken cāme-ḥ‘ābında
Ḥaṭā sulṭānıñ dūşīzesin görmekle ḥ‘ābında
- 272 Hevā-yı kākūli bend eylemiş zūlf-i girih-gīre
Anı Mecnūn-veş vā-beste kılmış kayd-ı zencīre
- 273 Elinden ğāret itmiş derdmendiñ şabr u sāmānı
Dolaşdırdı faḳīri ber-hevā kūh u beyābānı
- 274 Sipihre çıkmış idi derdmendiñ dūd-ı efgānı
Mükedder eylemişdi nālesi mir’āt-ı devrānı
- 275 Niçe eyyām benden şakladı bī-çāre ru’yāsın
Baña hiç açmadı fehm itmedik sevdā-yı ḥulyāsın
- 276 Belā-yı ‘aşkı ser-gerdān idüp bī-çāre ferzendi
Buḥār-ı ‘aşk ile gezdi Buḥārā vü Semerḳandı
- 277 Şarardı reng-i rüyı ‘aşk-ı Leylāsıyla şeh-zāde
Hevāsı ğālib oldu Vāmıḳ u Mecnūn u²²¹ Ferhāda
- 278 Temennā-yı vişāli kendüyi ğāyet zebūn itdi
Ziyāde zīrek idi ‘āḳıbet ehl-i cünūn itdi
- 279 Dür-i yektā idi yoğ idi andan özge evlādım
Hebā itdi firāḳı yıkdı hecri ḳaşr-ı bünyādım

²¹⁸ şahrā: şahrāy, M.

²¹⁹ pesīn: vā-pesīn, M.

²²⁰ Kelime K nüshasında sayfa kenarına yazılmıştır.

²²¹ Vāmıḳ u Mecnūn u: belki Mecnūn ile, K.

- 280 Taḥammül itmeyüp feryâdına kûy-ı dil-ârâya
Anı irsâle indirmiş idim beş keştî deryâya
- 281 Derûnın²²² her biriniñ eyledim cevherle mâl-â-mâl
Üçer yüz merd ile fülki Ḥaṭâya eyledim irsâl
- 282 Ḥaṭâ itdim elimle ey dirîğ²²³ ol genc-i vâlâya²²⁴
Düşürdüm gevher-i nâ-yâbımı gird-âb-ı deryâya²²⁵
- 283 Egerçi²²⁶ bir güherden dūr olup kıldım anı hâlik
Mükâfât itdi Ḥaḫ bir kenz-i cûda eyledi mâlik
- 284 Ne kenz ol kân-ı rahmet ma'den-i ğufrândır el-ḫaḫ
Fedâ olsun ğubâr-ı pâyına şad cânımız muṭlaḫ

Der-Teşekkür-i Habîb Şâh ber-Teşerrüf-i İslâm-ı Ḥod²²⁷

[M 91a]

- 285²²⁸ Kerîmâ devlet-i İslâm ile memnûn-ı iḥsânam
Ḥuşûşâ bâb-ı sulṭân-ı rüsülde kul u qurbânam
- 286 Mübârek vechiñi bir kerre görmek baña devletdir
Ġubâr-ı pâyıña yüz sürme izzetdir sa'âdetdir
- 287 Kapuñ derbânı olmaḫ baña şâh olmaḫdan evlâdır
Deriñde rüft ü rûb itmek baña kâr-ı mu'allâdır
- 288 Bi-ḫamdillâh memâti oğlumuñ oldu yem-i²²⁹ rahmet
Mükâfât oldu İslâmım zihî devlet zihî²³⁰ izzet
- 289 Beni müstağraḫ-ı deryâ-yı rahmet kıldı ğarḫ-âbı
Ararken ḫasret ile virdi Ḥaḫ bir gevher-i nâbı²³¹

²²² derûnın: derûnuñ, K.

²²³ dirîğ: dirîğâ, K.

²²⁴ vâlâya: nâ-yâba, K.

²²⁵ Düşürdüm gevher-i nâ-yâbımı gird-âb-ı deryâya: Bahirden gönderüp uğratdım âhir anı gird-âba, K.

²²⁶ Egerçi: Kerîmâ, M.

²²⁷ **Der-Teşekkür-i Habîb Şâh ber-Teşerrüf-i İslâm-ı Ḥod: -K.**

²²⁸ 285, 286 ve 287. beyitler K nüshasında yoktur.

²²⁹ memâti oğlumuñ oldu yem-i: ki oldu ğarḫı baña ḫulzüm-i, K.

²³⁰ Mükâfât oldu İslâmım zihî devlet zihî: Getürdi devlet-i İslâm ile kıldı baña, K.

²³¹ ḫasret ile virdi Ḥaḫ bir gevher-i nâbı: ḫayret-i hicrân ile ol dürr-i nâ-yâbı, K.

- 290²³² Kedernāk oldıgım ey nūr-ı çeşm-i ‘ālem ü ādem
Sülālem münkaṭı‘ yok devletimde baña bir hem-dem
- 291 Serīr-i salṭanatda vāriş-i mülküm idi gūyā
Daḥı bir gönçe-i nev-ḥiz iken kıldı²³³ felek ifnā
- 292 Miyānı²³⁴ naqşı çıkmaz bir dem²³⁵ āgüş-ı hayālimden
Uşandım ḥaşılı āmed-şud-ı rüz u leyālimden
- 293 Kerīmā²³⁶ Ḥazret-i ‘İsī’bni Meryem ya’nī Rūḥu’llāh
Gehī iḥyā-yı mevti eylemişlerdi bi-iznillāh
- 294 Anı iḥyā-yı mevti ile iḳdār eyleyen Mevlā
Baña ilhām idüp sevḳ eyledi bu cānibe ḥālā
- 295 Vezīr-i mülk-i tedbīrim olan bir ‘ārifi billāh
Ḥabīb-i nā-şekībi tavşiyeyle eyledi āgāh
- 296²³⁷ Teşerrüf eylemiş İslām ile sâbıḳda ol dānā
Muḥammed Mustafā dīniyle bulmuş devlet-i kübrā
- 297 Şeref-yāb oldıgım setr eyleyüp dīniñle sulṭānım
Benim ḡafletle geçmiş hey diriḡā vaḳt-i devrānım
- 298 Cehāletle güzār itmiş faḳīriñ ‘ömr-i²³⁸ sāmānı
Muḳadder olmamış bu vaḳte dek ol ‘izz-i rıdvānı
- 299 Eger bu vaḳ’a zāhir olmasaydı şāh-ı bī-çāre
Çeh-i ḥüsrānda ḳalırdı ḥizlān üzre āvāre
- 300 Görüp ferzendimiñ hicrānı ile āh u eḡḡānım
Fırāḳ u ḥasretiyle ḥāl-i zārım çāk-i dāmānım
- 301 Teraḥḥum eyleyüp sevḳ eyledi tedbīr-i dermāna
Ġubār-ı ḥāk-i pāyın kuḥl idem bu çeşm-i giryāna

[K 61a]

²³² Bu beyit K nüshasında yoktur.

²³³ kıldı: itdi, K.

²³⁴ Miyānı: Miyān, K.

²³⁵ dem: adım, M.

²³⁶ Kerīmā: Cenāb-ı, K.

²³⁷ 296, 297, 298 ve 299. beyitler K nüshasında yoktur.

²³⁸ ‘ömr-i: ‘ömr ü, M.

- 302²³⁹ Dühât-ı ümmetiñden 'âşık-ı bezm-i cemâliñdir
Şerefmend-i maḥabbet çâker-i bâb-ı kemâliñdir
- 303 Ma'iyet arzûsı var idi ol 'abd-i kemterde
'İbâd-ı mü'mininiñ ḥidmetiyle ḳaldı ol yirde
- 304 Dimişdi baña ey şâh-ı rûsül bu derd-i hicrâna
Eger merhem ararsañ var yûri Sulṭân-ı 'Adnâna²⁴⁰
- 305 Derûnuñ zaḥmına merhem olursa anda ḥâşıldır
'Abeşdir bâb-ı ğayra ilticâ bu derd-i hâ'ildir
- 306 Göñül derdine dermân isteyen ol yirde bulmuşdur
Devâ vü derdini fark itmeyen zîrâ yorulmuşdur
- 307 Duḥûl-i bezmine yoḳdur egerçi sende istiḥkâḳ
Kerîm ismine mazhardır ider lâ-büd saña işfâḳ
- [M 91b]**
- Der-Sitâyiş-i Mu'cizât-ı Nebeviyye²⁴¹**
- 308 Muḥammed dînini tercîḥ iderseñ dîn-i 'İsâya
Ḳabûl-i dîn-i İslâmıñ olur ser-mâye iḥyâya
- 309 Anıñ bir nefḥasıyla zinde ḳaldı mürdeyi 'İsî
Anıñ ṭavriyla nâ'il oldu Ṭûra Ḥazret-i Mûsî
- 310 Tedeyyün eylemek İslâm ile iḥyâya ercâdır
O kân-ı merḥametdir cümleden iḥyâya evlâdır
- 311 Anıñ ümmetligiy-çün âsumâna oldu iş'adı
Anıñ şer'iyle âḥirde bulur ol câh-ı is'adı
- 312 Egerçi câh-ı İslâmım şerefde baña kâfîdir
Ġarîḳiñ dîni ḥayfâ dîn-i İslâma münâfîdir
- 313 Anı iḥyâ buyursañ ittibâ' eylerdi İslâma
Kemâl üzre irerdi ben ğarîbiñ kâmu encâma
- 314 Tenâsül münḳaṭı' olmazdı zinde olsa ferzendim
Güsiste-pây u destem lîk İslâm ile dil-bendem

²³⁹ 302, 303, 305 ve 306. beyitler K nüshasında yoktur.

²⁴⁰ Kelime sayfa kenarına yazılmıştır.

²⁴¹ **Der-Sitâyiş-i Mu'cizât-ı Nebeviyye: -K.**

- 315 Ğubār-ı pâyına yüz sürdiğinde Şāh-ı ‘Adnānīñ
Terahhūm eyleyüp aḥvāline ol nev-²⁴²Müselmānīñ
- 316 ‘Aliyyü’l-Murtażāyı bezme da‘vet itdi ol server
Buyurdu luṭf ile dāmādına ey Sākī-i Kevşer
- 317 Bu şāhıñ ‘uḳdesin ḥall eyle kim ḥallāl-i müşkilsin
Ḥudānıñ sırrısın²⁴³ bu ravza-i ‘ālemde bir gülsin
- 318 Cenāb-ı Murtażāya naḳl idüp aḥvālini şāhıñ
Biraz icmāl idüp āmālını miskīn-i güm-rāhıñ
- 319 İfade eyledi ferzendiniñ aḥvāl-i gird-ābın²⁴⁴
‘Aliyyü’l-Murtażāya daḥı açdı merḥamet bābın²⁴⁵
- 320 Vezīriñ sevḳını naḳl eyledi tekrār Kerrāra
Beşāret eyledi İslām ile teşrīfin ol yāre
- 321 Ḥayāt-ı ṭflını bizden niyāza geldi dirlerdi
Ṭaleb-kār-ı terahhūm oldıḡın luṭf ile söylerdi
- 322²⁴⁶ Yed-i ḳudretdedir mevtāyı ihyā yine rūḥ ihdā
Ḥudā ḳādirdir eyler seng-i ḥārādan güher peydā
- 323 Mübāşir itdi sulṭān-ı rüsül dāmād-ı zī-şānın²⁴⁷
Kemāl-i merḥametle şāha teblīḡ itdi fermānın²⁴⁸
- 324 Ḥabībiñ ḥāline re’fetle İslāma si‘āyetle²⁴⁹
Ḥiṭāb itdi ‘Aliyyü’l-Murtażāya luṭf u ‘izzetle²⁵⁰
- 325 Niçe müşkilleri ḥall eylemişsin mu‘cizātımla
Velāyet nūrı ile pertev-i zāt u²⁵¹ şıfātımla

²⁴² nev-: şāh, M.

²⁴³ sırrısın: Şīrisin, M.

²⁴⁴ ābın: ābıñ, K.

²⁴⁵ bābın: bābıñ, K.

²⁴⁶ Bu beyit K nüshasında yoktur.

²⁴⁷ şānın: şānıñ, K.

²⁴⁸ fermānın: fermānıñ, K.

²⁴⁹ si‘āyetle: سَاعِيَة, K.

²⁵⁰ ‘Aliyyü’l-Murtażāya luṭf u ‘izzetle: ‘Alīye luṭf u ikrām u mürüvvetle, K.

²⁵¹ zāt u: nūr-ı, M.

326 Niçe²⁵² erbâb-ı küfre bâ'is-i İslâmdır hâlâ
Kılup her birisi dînimle istişrâf u isti'lâ

327 Hâbîbîñ ğarķ olan ferzendine ğayr-ı du'â eyle
Ħayâtıyla sevindir vâlidin Ħaķdan recâ eyle

328 Teveccüh ile Ħaķķa derdmendi ber-murâd eyle
İki ğasret-keşi cem' eyle inkâh ile²⁵³ şâd eyle

[K 61b]

329 Ne kim der-gâh-ı Ħaķķa 'arz iderseñ mu'cizâtımla
Muķarrerdir ğuşûli şemme-i envâr-ı zâtımla

330 'Ulümüñ şehriyem ben ey 'Alî sen bâbsın şehre
Açıl nûr-ı velâyetle kerâmet gösterüp dehre

Der-Vaşf-ı Kerâmât-ı 'Aliyye-i Ħayderiyye [M 92a] der-Beyân-ı Teshîr-i Şâh-ı Mâhiyân²⁵⁴

331 Hâbîbîñ çünkü oğlı mübtelâ olmuşdı²⁵⁵ gird-âba
Bütün erbâb-ı keştî her biri²⁵⁶ olmağla ğarķ âba

332 Musahħardır saña bâ-izn-i Ħaķ deryâ²⁵⁷ vü mâ-fihâ
Şġarıyla kibârı cümle mâhîler bugün hâlâ

333 Nehengânıñ içinde Şâh Mâhî-nâm bir sulţân²⁵⁸
Müvekkeldir bütün ğitân-ı baħre ğükm ider el-ân²⁵⁹

334 Temâm-ı emre dek fermânıña münķâd bil anı
Ħuzûr-ı Murtażaya cem' ider bi'l-cümle²⁶⁰ ğitânı

335 Bu emre rûzgâr-ı zûr-kârî de musahħardır
Ne ğizmet²⁶¹ buyurursañ inķiyâd itmek muķarrerdir

²⁵² Niçe: Nice, K.

²⁵³ cem' eyle inkâh ile: inkâh ile cem' eyle, K.

²⁵⁴ **Der-Vaşf-ı Kerâmât-ı 'Aliyye-i Ħayderiyye der-Beyân-ı Teshîr-i Şâh-ı Mâhiyân: -K.**

²⁵⁵ K nüshasında önce "olmağla" yazılmış, sonra sayfa kenarında bu şekilde düzeltilmiştir.

²⁵⁶ erbâb-ı keştî her biri: aşġâb-ı keştîler daġı, K.

²⁵⁷ deryâ: dünyâ, K.

²⁵⁸ sulţân: balık, M.

²⁵⁹ ğükm ider el-ân: vaz' idüp Ħâlık, M.

²⁶⁰ cem' ider bi'l-cümle: da'vet eyler cümle, K.

²⁶¹ ğizmet: ħidmet, M.

- 336 H̄abīb-i derdmendi²⁶² al götür²⁶³ mersā-yı deryāya
Temāşā itdirüp şun‘-ı bedī‘-i H̄aḡ te‘ālāya
- 337 Cenāb-ı Şāh-ı Ḳanber Muştafādan istimā‘ itdi
Veşāyā-yı Resūli cümle aşhābı vedā‘ itdi
- 338 Binüp Meymūne nāmıyla olan esb-i şabā-seyre
İdüp ṭayy-ı şahārī vü cibālī baḡmayup ḡayra
- 339 Varınca sāhil-i bahre cenāb-ı fātih-i H̄ayber
H̄abībīñ maḡzarında ḡāzır idi bendesi Ḳanber
- 340 Buyurdu H̄azret-i H̄ayder yūri Ḳanber nidā eyle
Gürūh-ı māhiyān sulṭānına bizden du‘ā eyle
- 341 H̄ulūş-ı ḡalb ile bizden nehengāna selām itsün
Bu dem me‘mūr olup bu emre anlar da ḡiyām itsün
- 342 Cihānıñ serveri H̄aḡḡıñ ḡabībi ‘ālemiñ faḡri
Musahḡar ḡıldı bā²⁶⁴-izn-i H̄udā ḡitān u hem bahri
- 343 Resūl-i kā’inātıñ nebzedir bu mu‘cizātından
Nübüvvet pertevi nūr-ı velāyet sırr-ı zātından
- 344 Zimām-ı uhdeme tefvīz olundu emr-i teşḡiri
İşāret eyledi şāha irā‘et eyledi pīri
- 345 Hemān-dem bād-ı şarşar gibi Ḳanber bende-i H̄ayder
Be²⁶⁵-fermān-ı H̄udā ḡa‘r-ı biḡarı geşt idüp yek-ser
- 346 Balıḡlar pādişāhıyla buluşdı ḡa‘r-ı deryāda
Selām-ı H̄ayderi teblīḡ idüp eṣnā-yı luḡyāda²⁶⁶
- 347 Lisān-ı ḡāl ile ‘arż-ı taḡiyyāt itdi ḡitāna
Ḳudūm-ı Murtażāyı eyledi müjde nehengāna
- 348 Zebān-ı ḡāl ile her birisi Sulṭān-ı Kerrāra
H̄abīb-i nā-şekībe başlayup taḡmīd ü ezkāra

²⁶² K nüshasında önce “derdmendiñ” yazılmış, sonra sayfa kenarında “derdmendi” şeklinde düzeltilmiştir.

²⁶³ götür: getir, K.

²⁶⁴ bā-: be-, K.

²⁶⁵ be-: bā-, K.

²⁶⁶ eṣnā-yı luḡyāda: cümle ‘ale’l-‘āde, M.

- 349 Du'âlar itdiler dilli dilince қа' r-ı deryâda
Rızâ-yı Murtażâyı oldılar taḥşîle âmâde
- 350 Muḳaddem Ḳanberîñ baḥrîlere olmuşdı inhâsı
Ta'accüb eyleyüp mâhîleriñ a'lâ vü ednâsı
- 351 Cenâb-ı Ḥayderi sâhilde mümkin olsa istiḳbâl
Çıḳardı her biri berre olurdı pâyına rû-mâl
- [K 62a]**
- 352 Gürûh-ı enbiyâdan Ḥızr u İlyâs-ı zî-şâna
Bu teşhîr olmamışdı belki Zü'n-nün²⁶⁷ u Süleymâna
- 353 Ḥuzûr-ı Ḥazret-i Kerrâra geldikde şeh-i ḥitân
Şu vech üzre şudûr itdi 'Alîden emr-i 'âlî-şân²⁶⁸
- [M 92b]**
- 354 Muḫammed Muştafâdan emr ile ol fâtiḥ-i Ḥayber
Buyurdu şâh-ı ḥitâna varup deryâya ser-tâ-ser
- 355 Tecessüs idesiz anda ğarîḳıñ üstüñânından
Baña şeh-zâdeniñ elbet virirsiz bir nişânından
- 356 Ğarîḳıñ baña bir 'azmin bulup irsâl eylersiz
Ḥabîb-i dil-şikesti mażhar-ı âmâl eylersiz
- 357 Ḥabîb-i kibriyânıñ çünki şâdır oldı fermânu
Size elbette vâcibdir o 'azmiñ baña ityânu
- 358 Şeh-i ḥitân vardı emr ile devr itdi deryâyı
Nehengân ile gezdi yoḳladı deryâda her câyı
- 359 Biri birine ḳatdı mâhiyânu қа' r-ı deryâda
Eline girmede ḥitânıñ aşlâ 'azm-i şeh-zâde
- 360 Zâfer-yâb olmayup²⁶⁹ bir 'azmine ferzend-i zî-şânıñ
Gelince Murtażâya ye's ile sulṫânı ḥitânıñ
- 361 Ğazabnâk oldığında mâhiyâna Ḥazret-i Kerrâr
Bün-i deryâya irsâl eyledi her birini tekrâr

²⁶⁷ Zü'n-nün: Zi'n-nün, M.

²⁶⁸ emr-i 'âlî-şân: ol zemân fermân, K. (Kelime K nüshasında sayfa kenarına yazılmıştır.)

²⁶⁹ K nüshasında önce "olmadı" yazılmış, sonra sayfa kenarında "olmayup" şeklinde düzeltilmiştir.

- 362 Muḥāṭab eyleyüp āzār ile sulṭān-ı ḥītānı
Resūl-i ekremiñ fermānıdır bā-izn-i Rabbānī
- 363 Tesāmuḥ eylemek cā'iz degildir 'azmi ityāna
Müyesserdir bu emriñ iḥtītāmı Şāh-ı 'Adnāna
- 364 Hīç olmazsa şehādet parmağı mevcūddur ḥālā
Ḥudā ol üstüḥ'ānı eylemez bir kimseden iblā
- 365 Şehādet itdigiy-çün vaḥdet-i Mevlāya ol parmak
Çürütmez ka'r-ı deryāda Ḥudā²⁷⁰ ol parmağı muṭlaḳ
- 366 Kelāmum istimā' eyle sen ey ḥayvān-ı sa'd-aḥter
Baña ol üstüḥ'ānı bul getir itme beni muḡber
- 367 Ğarīḳiñ üstüḥ'ānından faḳaṭ bir bendi ḳalmıḡdır
Ḳızıl bir mermeriñ altında Bārī anı ḡalmıḡdır
- 368 Bulup ol 'azm-i insānı getir bā-izn-i Rabbānī
Be-feyz-i Şāh-ı 'Adnānī Ḥudā 'avd eyleye cānı
- 369 Gidüp ol ūv-ı māhī aradı yemde her gāhı
Bulup ol 'uzv-ı āgāhı feraḥnāk eyledi ūhı
- 370 Vaŷiyy-i Muṡṡafā ol üstüḥ'ānı aldı māhīden
Ḥayātıy-çün²⁷¹ recāmend oldı der-gāh-ı İllāhīden
- 371 Ḥudā ol 'uzv-ı nā-sāza ḥayāt iḡsān idüp tāze
Niçe²⁷² kāfir bunu gördi idüp taŷdīḳ-ı i'cāze
- 372 Görince 'azm-i ferzendi elin ḳaldırdı der-gāha
Cenāb-ı fātiḡ-i Ḥayber du'ā itdikde Allāha
- 373 Ḥayāt iḡsān idüp ferzend-i ūhīye yine Mevlā
Ḥabīb-i ekremiñ bu mu'cizātın²⁷³ ḳıldılar imlā
- 374 Emīrū'l-mü'minīniñ bu du'ası müstecāb oldı
Münāfıḳlar görüp bu ḫāleti yandı kebāb oldı

²⁷⁰ Ḥudā: daḡı, M.

²⁷¹ Ḥayātıy-çün: Ḥayāt çün, K.

²⁷² Niçe: Nice, M.

²⁷³ mu'cizātın: mu'cizātıñ, K.

[K 62b]

375 Hâbîb-i dil-şikestîñ hâtır-ı mağmûmı şâd oldı
Görüp ferzendi zinde cümle şâhib-i'tikâd oldı

376 Bu emr-i bâhirü'l-burhânı her kim eylemez²⁷⁴ taşdıķ
Edilleyle²⁷⁵ anı işbât mümkündür 'ale't-taḥḳîķ

[M 93a]

377 Niçe mevtâyı ihyâ eylemişdir Hâzret-i 'İsâ
Bi-iznillâh oldı nefḥ-i rûḥ ile ḥayât-efzâ

378 Kemâhetden baraşdan kırtarup bir niçe merzâyı
Ulü'l-ebşârdan kıldı bi-iznillâh a'mâyı

379 Beşer yüz yıllık emvâtñ ḥayâtıyla du'â itdi
Nüzül-i mâ'ideyle ḳavminiñ rızķın recâ itdi

380 Bu emr-i mu'ciz istib'âd olunmaz şâh-ı kevneyne
'Aliyyü'l-Murtażâyı eyledi²⁷⁶ tavsîṭ mâ-beyne

381 'İlim şehri Muḥammeddir 'Aliyyü'l-Murtażâ derdir
Ḥudânñ Şîridir el-ḥaḳ bir ismi daḥı Ḥayderdir

382 Ḥuşûşâ vâriş-i cümle 'ulüm-i enbiyâdır bu
Aña her şey musahḥhardır vaşiy-i Muştafâdır bu

383 Taḥayyür gelmiş idi ğarķ ile ferzend-i nâ-çâra
Biraz şaḥve gelince düşdi pây-ı Şâh-ı Kerrâra

384 Gehî babasına geh Ḥaydere ḥayr-ı du'â itdi
Ḥayâtın Murtażâdan fehm idüp ḥamd ü²⁷⁷ şenâ itdi

385 Ğaḳdan cânını kırtardı ammâ²⁷⁸ gitdi emvâli
Ḳılınmışdı sefâ'in 'asker ü cevher ile mâlî

386 Ḥaṭâ sultânınıñ düşîzesin añdıķça²⁷⁹ ferzende²⁸⁰
Firâķ u ḥasretiyle girye eylerdi gehî²⁸¹ ḥande

²⁷⁴ eylemez: itmedi, M.

²⁷⁵ edilleyle: edille ile, K.

²⁷⁶ eyledi: eyleye, K.

²⁷⁷ ḥamd ü: Ḥaḳķa, M.

²⁷⁸ ammâ: ancak, K.

²⁷⁹ añdıķça: añdıķda, K.

²⁸⁰ Kelime K nüshasında sayfa kenarına yazılmıştır.

²⁸¹ eylerdi gehî: itdi geh zehir-, K.

- 387 Derünü âteşin söndürmemişdi lücce-i gird-âb
Aña bir h̄'âb geldi güyyiâ ol hâlet-i ğarķ-âb
- 388 O kâr-ı nâ-şavâbî gitmemiş bir dürlü hâtırdan
Hayâli çıkmamış hîç hâtır-ı deryâ-maķâtırdan
- 389²⁸² Bün-i deryâda bir yıl mekşi kaç'â virmemiş nefret
Yine başladı feryâd itmege ferzend-i bî-ťâķat
- 390 İşâbet dirdi her kim sehv ile semt-i Hâťâ ańsa
İşitmezdi kulađı devlet ü mâl ü 'aťâ ańsa
- 391 İki hasret-keşin cem'i mübeşşer idi Kerrâra
Buyurdu ol ğarîķ-ı hecre ey ferzend-i²⁸³ âvâre
- 392 Peder iklimi mi yoĥsa Hâťâ semti mi muĥtârîñ
Beyân eyle ne cânibden gelür peygâm-ı dil-dârîñ
- 393 Hâťâ iklimine gitmek aña re'y-i şavâb ammâ²⁸⁴
Yüzi yok vâlidinden ceyš ü 'asker ide istid'â
- 394 Eger bir setr-i 'avret itmeniñ olsaydı imkânı
İderdi yalnız semt-i Hâťâyâ 'azm-i baĥrânî
- 395 Ne mâl isterdi ne 'asker yine uğrardı gird-âba
Ĝarîķ-ı lücce-i hasret baķar mı bîm-i²⁸⁵ ğarķ-âba
- 396 Hıťûr itdikçe biñ beş yüz refîķi ķalb-i ferzende
Olurdu her biriniñ fikr-i hicrânıyla nâlende
- 397 Hayâti n'eylesin 'aşık k'ola²⁸⁶ cânâneden mehcür
Eger nezdîk eger dür olamaz dil-dârsız mesrür
- [K 63a]**
- 398 Huzûr-ı Hâżret-i Kerrârda bî-çâre şeh-zâde
Firâķ-ı dil-beriyle başladı feryâd-ı mu'tâda

²⁸¹ eylerdi gehî: itdi geh zehir-, K.

²⁸² Bu beyit K nüshasında yoktur.

²⁸³ ferzend-i: ferzend ü, K.

²⁸⁴ aña re'y-i şavâb ammâ: egerçi cânâ biñ minnet, M.

²⁸⁵ bîm-i: bîm ü, K.

²⁸⁶ k'ola: ola, K.

399 Ğubâr-ı pâyına rû-mâl olup Sulţân-ı Kerrârîñ²⁸⁷
Şarıldı belki pây-ı Kınber-i sâlâr-ı muhtârîñ

Der-Beyân-ı Figân-ı Şeh-zâde²⁸⁸

[M 93b]

- 400 Yüzi hâk-i temennâda didi ol Şâh-ı Merdâna
Sen ol fermân-revâ-yı ma' deletsin ins ile câna²⁸⁹
- 401 Bi-ğamdillâh ki gelmiş vâlidim ceşîyle İslâma
Ne luţf olmuş Hâbîb-i bî-kese hem ceşî-i nâ-kâma
- 402 Benim hicrânım olmuş bâ'îş-i tevfiğ îmâna
Vezîri sevğ idüp ol meclis-i sulţân-ı ekvâna
- 403²⁹⁰ Kıl u kurbânı olmuş öyle bir şâh-ı kerem-kârîñ
Ğubâr-ı der-gehi kuşl-i cevâhir çeşm-i ebrârîñ
- 404 Yüzün görmek hezârân salţanatdan baña a'lâdır
Derinde beklemek ser-mâye-i ğufrân-ı Mevlâdır
- 405 Der-i devlet-me'âbı melce³-i dünyâ vü mâ-fihâ
Rikâbı mâye-i iclâl şûrı ma'nevî hâlâ
- 406 Olup rû-mâlî-i hâk-i deri ser-mâye-i devlet
Hayâtımla anı ihyâ idüp ol mefhar-ı²⁹¹ ümmet
- 407 Anı bir devlete görmüş revâ ol²⁹² dâver-i *levlâk*²⁹³
Peder²⁹⁴ bî-çâre hicrânımla olmuşken girîbân-çâk
- 408 Huzûr-ı Hâzret-i Peyğam-berîde gelmiş İslâma
Beğâ sulţânlığıyla nâ'il olmuş maţlab u kâma

²⁸⁷ Sulţân-ı Kerrârîñ: ol nîk-eţvârîñ, K.

²⁸⁸ **Der-Beyân-ı Figân-ı Şeh-zâde: -K.**

²⁸⁹ ins ile câna: 'aşk-ı cânâna, M.

²⁹⁰ 403, 404 ve 405. beyitler K nüshasında yoktur.

²⁹¹ mefhar-ı: melce³-i, K.

²⁹² ol: ola, M.

²⁹³ "Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." (Kudsî hadis) (Yılmaz, 1992: 113).

²⁹⁴ Peder: Meger, K.

- 409 Anıñ İslâmı ceysiyle baña kayd-ı hayât oldı
Ne devletdir ki me'vâmız Resûl-i kâ'inât oldı
- 410 Anıñ şad hamd u minnet oldı İslâmı baña sârî
Hidâyet kıldı dîne ittibâ'en Hâzret-i Bârî
- 411 Dilimde zıkr idi qalbimde fikrim dîn-i İslâmım
O efkâr ile oldı şükr-i Bârî hayr-encâmım
- 412 Bu deñlü 'aşk-bâzî şüretâ emr-i mecâzîdir
Hâkîkatde Hudânıñ bizlere ihsân-ı râzıdır
- 413 Cenâb-ı vâlidimle 'askeri gelmekle İslâma
Yüzin görmekle şâh-ı enbiyânıñ irdi bayrama
- 414 Huşûşâ Şâh-ı Kanber ol mübeşşer Hâzret-i Hayder
Mübâşir ola bu emr-i 'acîbü't-tavra ol server
- 415 Resûl-i ekremiñ âşâr-ı nûr-ı mu'cizâtıdır
Bu işler kim görildi pertev-i âyât-ı²⁹⁵ zâtıdır
- 416 Hidîvâ dâverâ ey ma'den-i esrâr-ı Rabbânî
Vaşıyy-i Muştâfâ muhtâr-ı şahb-ı Şâh-ı Adnânî
- Der-Beyân-ı Niyâz-ı Şeh-zâde²⁹⁶**
- 417 Seniñ yümñ ü teveccüh ile da'vâtıñ olup hâlâ
Beni gird-âbdan taḥlîş ü hem ben mürdeyi ihyâ
- 418 Beni ma'sûqam ile şer' ile cem'e mübeşşersin
Mübeşşirsin hitâm-ı misk ile bir nûr-ı ezfersin²⁹⁷
- 419 Sen ol sâlâr-ı ekremsin şeh-i kevneyne maḥremsin
Mu'azzamsın mufahḥamsın ğarîbân ile hem-demsin
- 420 Ma'ıyyet eylemişlerdi benimle ğarḳ-ı gird-âba
Sefâ'in içre biñ beş yüz nefer olmuşdı ğarḳ âba
- 421 Ne yüzle varayım şeh-i Hâbîbe ey kerem kânı
Demezler mi baña ol dem kanı hem-demleriñ kanı

²⁹⁵ âyât-ı: enver-i, M.

²⁹⁶ **Der-Beyân-ı Niyâz-ı Şeh-zâde: -M.**

²⁹⁷ Beyitteki "mübeşşersin" ve "mübeşşirsin" okunan kelimeler nüshalarda harekeli olarak yazılmıştır.

[M 94a]

422 Ma'iyyet üzre ğarķ oldu disem yārānı deryāda
İnanmaz kavlime zīrā selāmet buldı şeh-zāde

423 Vaṭanda her biriniñ aķribā vü kavm ü ħ ĩřānı
şorarlar benden elbet ğarķ olan yārān-ı zī-řānı²⁹⁸

[K 63b]

424 Su'al eylerse bir sāl baña taĥlīř-i²⁹⁹ gird-ābı
Baña tōhmet iderse her biri tazıyī'-i aĥbābı

425 Cevābında disem bu mu'cizāt-ı řāh-ı ekvānı
İřā'at eylesem ĥayr-ı du'ā-yı řāh-ı Merdānı

426 Dimezler mi seni taĥlīř iden gird-āb-ı deryādan
Niçün ķurtarmadı yārānıñı baĥr-i belāyādan

427³⁰⁰ Sebeb da'vāsına her biri āġāz itseler farzā
O dem ķābil olur mı müdde'ādan zımmetim ibrā

428 Disem İslāmdır baña selāmet bulmaġa bādı
Dimezler mi niçün sāl'irleriñ olmadı irřādı

429 Cenāb-ı Murtażānıñ cūd-ı fıřrısın bilür 'ālem
Ĥuřuřā anları ta'yīn iden kān-ı kerem ol dem³⁰¹

430 şümül-i 'āřifetle ba'ş idüp sen řāh-ı³⁰² zī-řānı
Ĥabıbi al götür³⁰³ baĥre diyüp olduķda³⁰⁴ fermānı

431 Benim islāmıma bādı olunca anıñ İslāmı³⁰⁵
Sirāyet eyleyüp her birine ol řāhıñ ikrāmı³⁰⁶

432 Selāmet bulsalar her biriniñ olurdu rüĥānı³⁰⁷
Olurdu her biri sen řāh-ı dīniñ ķul u ķurbānı

²⁹⁸ Kelime sayfa kenarına yazılmıştır.

²⁹⁹ taĥlīř-i: aĥvāl-i, M.

³⁰⁰ Bu beyit M nüshasında 417 ve 418. beyitler arasında yer almaktadır.

³⁰¹ "ol dem" K'da sayfa kenarına yazılmıştır.

³⁰² řāh-ı: zāt-ı, K.

³⁰³ götür: getir, K

³⁰⁴ olduķda: olmuşdı, K.

³⁰⁵ İslāmı: ĩmānı, K.

³⁰⁶ ol řāhıñ ikrāmı: envār-ı ĩrfānı, K.

³⁰⁷ biriniñ olurdu rüĥānı: biri eylerdi beni sebķat, K.

- 433 Şehirde her biriniñ aqribā vü mūnis ü yāri
Dem-ā-dem yād idüp ğark-ābı eyler nāle vü zārī
- 434 Reh-i ‘aşkımda oldı her biri müstağrağ-ı gird-āb
Vücūdı zevrağın³⁰⁸ baħr-i belāya şaldı ol³⁰⁹ aħbāb
- 435 Sefā’inde üçer yüz er idi her biri serverdi
Haṭā iklīmine rāhī iken her biri ser virdi
- 436 Şehādet parmağından belki bir bendi olup bākī
Olurdu zindegāniye sebep bā-izn-i Ḥallākī
- 437 Olurdu her biri ben gibi ihyā-kerde-i Ḥayder
Mesīhā dīnini terk eyleyüp ol deñlü serverler
- 438 Muḥammed Muştafā dīn-i ḥanīfinde olurlardı
Du‘ā-yı Ḥazret-i Kerrār ile devlet bulurlardı
- 439 Du‘ā-yı Ḥayderīden her biri bulurdu ĩmānı
Olurdu her birisi³¹⁰ ümmet-i Sulṭān-ı ‘Adnānī
- 440 Beni ihyā buyurduñ Şeh Ḥabībi eylediñ ber-kām
Bu deñlü güm-rehān-ı dīni kıldıñ maẓhar-ı İslām
- 441 ‘İnāyet eyle ey Şīr-i Ḥudā ḥüsn-i teveccühle
Resūl-i kā’inātıñ³¹¹ mu‘cizātından tefeğğuhla
- 442 Şeh-i ḥitāna Kaṅberle haber irsāl idüp fi’l-ḥāl
‘İzām-ı mürdegān қandaysa buldursun ‘ale’l-ikmāl³¹²
- 443 Ḥayāta dest-resi³¹³ kâbil olurdu feyz-i Ḥayderle
Ḥuşuşā mu‘cizāt-ı Aḥmedīden nūr-ı ezherle
- 444 ‘Aliyyü’l-Murtazānıñ dāmenin tutduğda şeh-zāde
Teveccühle du‘āya қaldırup el³¹⁴ semt-i deryāda

³⁰⁸ zevrağın: zevrağın, K.

³⁰⁹ ol: hep, K.

³¹⁰ birisi: biri bir, K.

³¹¹ Kelime K nüshasında önce “ekremiñ” yazılmış, sonra sayfa kenarında bu şekilde düzeltilmiştir.

³¹² mürdegān қandaysa buldursun ‘ale’l-ikmāl: mürdegānı buldurup iḥsānı kılmāl, M.

³¹³ dest-resi dest-res, M.

³¹⁴ el: il, K.

- 445 Cenâb-ı Hâzret-i Kerrâr itmekde münâcâtı
Ne yüzden cilveger olsa gerek gör hâl-i emvâtı
[K 64a] [M 94b]
Der-Münâcât-ı Cenâb-ı Hayder Rađiyellâhu³¹⁵
- 446 ‘Aliyyü’l-Murtażâ bir küh-ı ‘âlîye şu‘ûd itdi
Cenâb-ı Kirdigârîñ çok tecellîsin³¹⁶ şühûd itdi
- 447 Leb-i deryâda vâkı‘ şavd idi bâlâ idi çün Tûr
Nümâyân idi kühüñ³¹⁷ zirvesinden cây-ı dür-â-dür
- 448 Ne küh ol Hâzret-i Şîr-i Hudâya bîşezâr³¹⁸ oldı
Niçe esrâr-ı Hâkķânî o yirde âşikâr oldı
- 449 ‘Aliyyü’l-Murtażâya ol cebel cây-ı tecellîdir
Hîrâ-yı Murtażâdır her yiri süy-ı³¹⁹ tesellîdir
- 450 Resûlûñ mu‘cizâtıyla du‘âsı redd olunmazdı
Karîñ olurdu es‘âfa recâsı sedd olunmazdı
- 451 O dem terfî‘-i kâdrin³²⁰ bildirüp ihyâ-yı mevtâda
Ne sırlar gösterir Hâk ķıl temâşâ küh-ı bâlâda
- 452 Hıñtûr itmişdi bir gün kalb-i pâk-i Şâh-ı ‘Adnâna
Cenâb-ı Hayderiñ emri irişmiş ola³²¹ pâyâna
- 453 Haberler munķaı‘ olmuşdı güyâ semt-i Hayderden
Ne deryâdan haber geldi³²² o dem ne cânib-i berden
- 454 O demde cânib-i Hâkđan Resûle irdi Cebrâ’îl
Hudâdan ‘arz-ı teslîm eyledi kıldı anı tebcîl
- 455 Buyurdu yâ Muhammed kalb-i pâkiñ olmasın ğamnâk
Sen ol şâh-ı risâletsin sen ol sulţân-ı *erselnâk*³²³

³¹⁵ **Der-Münâcât-ı Cenâb-ı Hayder Rağiyellâhu: -K.**

³¹⁶ çok tecellîsin: anda çok luıfın, K.

³¹⁷ kühüñ: anıñ, K.

³¹⁸ bîşezâr: pîşezâr, K, M.

³¹⁹ süy-ı: semt-i, K.

³²⁰ kâdrin: kâdrîñ, K.

³²¹ emri irişmiş ola: irmişdi kârî hüsni, M.

³²² geldi: irdi, K.

³²³ Kelime sayfa kenarına yazılmıştır.

“Biz seni (ancak âlemlere rahmet olarak) gönderdik.” *Kur’ân-ı Kerîm*, Enbiyâ 21/107.

- 456 Şakınsun çekmesün bir dem ‘Alī semtinden endīşe
Selāmet üzredir hālā o sālār-ı kerem-pīşe
- 457 Bu vech üzre buyurdı oldı Hāḫḫıñ saña fermānı
Ḥabībim yanına alsun biraz aşḫāb-ı zī-şānı
- 458 Varup kūha temāşā eylesün ol Şāh-ı Kerrārı
İrā’et eylesün aşḫābına ol yirde esrārı
- 459 Ne gevherler nişār itse gerek deryā-yı ḥikmetden
Ne sırlar āşikār olsa gerek Şāh-ı Velāyetden
- 460 Didi yā Muştafā cem‘ eyle yanında biraz hem-dem³²⁴
Ḳo olsunlar ‘Aliyyü’l-Murtazānıñ sırrına maḥrem
- 461 ‘Alīyi görmeyen var ise aşḫāb-ı kirāmuñdan
O yirde ‘ibret alsınlar ‘Alīye ihtirāmuñdan
- 462 ‘Uluvv-i şānını görsün cebelde Şāh-ı Merdānıñ
Temāşā eylesün erliklerin ol Şīr-i Yezdānıñ
- 463 Cenāb-ı Ḥazret-i Aḫmed alup aşḫāb u ālinden
Şikāt-ı³²⁵ ‘izzetiñ bir niçe erbāb-ı³²⁶ kemālinden
- 464 Ser-i kūha ‘Alīyi görmege cümle revān oldı
Aradan³²⁷ perde-i vaḫşet ol ešnāda nihān oldı
- 465 Niçe esrār-ı ḡaybiyye kemālāt-ı ḥabībīyye
‘Ayān oldı beyān oldı güm oldı şekk ü³²⁸ reybiyye
- 466 O şāhı gördiler cümle kerāmet baḥrine ḫalmış
Elin der-gāha ḫaldırımış recāyı destine almış³²⁹
- 467 Münācātında dirlerdi ‘Alī her bār söylerdi
Ḥayā vü şerm ile şāh-ı rüsül yanında derlerdi

³²⁴ hem-dem: ādem, M.

³²⁵ şikāt-ı: şikāt u, K.

³²⁶ erbāb-ı: aşbāb-ı, M.

³²⁷ Aradan: Arada, K.

³²⁸ beyān oldı güm oldı şekk ü: ol ešnāda gidüp hālāt-ı, M.

³²⁹ der-gāha ḫaldırımış recāyı destine almış: der-gāh-ı Mevlāya münācāt üzre ḫaldırımış, M.

[M 95a] Münâcât-ı Hâzret-i Kerrâr der-Nezdîk-i Hâbîb-i Kirdigâr³³⁰

- 468 İlahî ol habîbiñ hürmeti hem âli haqqıy-çün
Du'âmı müstecâb eyle şafâ-yı bâli haqqıy-çün
- 469³³¹ O demde çok du'â itdi elin der-gâha kaldırdı
Uzatdı pençe-i Hayber-güşâsın bahre taldırdı
- 470 Qalup dest-i şerîfi çok zemânlar ka'r-ı deryâda
Çıqup her parmağında bir gemi seyr itdi şeh-zâde
- 471 Bütün mevcûd idi emvâl ü eşyâsı derûnında
Ehâliden velâkin kimisi mürde kimi zinde
- 472 Şeh-i kişverle ferzend ile görüşdi ehibbâsı
Neye uğradığın bilmez idi a'lâ vü ednâsı
- 473 Te'âlellâh ne kudretidir ki bir yıl ka'r-ı deryâda
Yine Hâllâk-ı 'âlem rızqını kılmışdı âmâde
- 474 Şorulsa her biri derk eylemezdi hâl-i gird-âbı
Biriniñ qalmamışdı hâtırında bîm-i gark-âbî
- 475 'Aliyyü'l-Murtażânıñ zâhir olduqda kerâmâtı
'Ayânen gördiler bi'l-cümle anda hâl-i emvâtı
- 476 Bırakdı her biri dîn-i Mesîhi Lât u 'Uzzâyı
Muhammed dînine girdi kılup tevhid Mevlâyı
- 477 Sefâ'inden çıkanlar düşdiler dâmân-ı Kerrâra
Muvahhid oldılar anda gelüp her biri ikrâra
- Der-Vaşf-ı 'Aliyyü'l-Murtażâ Rađiyellâhu 'Anh³³²**
- 478 'Alî nûr-ı hidâyetdir 'Alî sırr-ı velâyetdir
'Alî müşbâh-ı zulmetdir 'Alî ser-dâr-ı ümmetdir
- 479 'Alîdir fâtiḥ-i Hayber 'Alîdir sâķi-i Kevşer
'Alîdir şâhib-i Düldül 'Alîdir seyyid-i Kanber
- 480 'Alî nûr-ı şerî'atdır 'Alî pîr-i şarîkatdır
Güzîn-i âl ü 'itredir 'Alî aşl-ı haķîkatdır

³³⁰ Münâcât-ı Hâzret-i Kerrâr der-Nezdîk-i Hâbîb-i Kirdigâr: -K.

³³¹ 469 ve 516. beyitler de dâhil olmak üzere toplam 48 beyit K nüshasında yoktur

³³² Der-Vaşf-ı 'Aliyyü'l-Murtażâ Rađiyellâhu 'Anh: -K

- 481 Resülün hayr-ı ālidir vaşyy-i ber-kemālidir
‘Alīniñ ka‘bı ‘ālīdir ‘Alī a‘le‘l-e‘ālīdir
- 482 Ne sırlar āşikār itdi ne gevherler nişār itdi
Bütün baħri güzār itdi temāşā kıl ne kār itdi
- 483 Gör imdi n‘eyledi n‘itdi ‘Alī çok kenz fetħ itdi
Resülün meslekin tıtdı ħabībniñ işrine gitdi
- 484 Zihī tevfiķ-i Rabbānī zihī te‘yīd-i Raħmānī
Musahħar itdi ekvānı o dem ol Şīr-i Yezdānī
- 485 Buyurdu rüzgāra ol çıkan keştileri der-ħāl
Ĥaḫāya irmedin mülk-i Ĥaḫāya eyleye işāl
- 486 ‘Alīniñ oldı fermānı o beş fülk-i Müselmānı
Ĥaḫā iklimine gönderdi berrānī vü baħrānī
- 487 Biri birine peyveste ħatādan oldı vāreste
Gelüp mülk-i Ĥaḫāya ber-hevā āheste āheste
- 488 İçinde māl ü sükkānı şeh-i kişverle a‘yānı
Koyup ferzend-i sulḫānı ‘Alī oldı nigehbānı
- 489 Açup yelkenleri her bir³³³ gemi kılmaķda perrānī
Görince bunları mülk-i Ĥaḫānun kavm ü sulḫānı
- [M 95b]
- Der-Beyān-ı Vuşul-i Keştiħā be-Sāhil-i Deryā-yı Ĥaḫā³³⁴**
- 490 Rivāyet eyledi rāvī Cenāb-ı Şīr-i Yezdānī
O beş kalyon ile Ćīne³³⁵ ‘azīmet itdi baħrānī
- 491 Ĥaber-dār itdi sulḫān-ı Ĥaḫāyı cümle erkānı
‘Aliyyü‘l-Murtażādır bu gelen miħmān-ı zī-şānī
- 492 Ĥabīb-i şāh-ı kişver ile ferzend-i zafer-reh-ber
Ma‘iyyetle rüküb itmiş buyurdu Ĥazret-i Ĥayder
- 493 Görince ber-hevā ol beş ‘aded kalyon-ı meşħūnı
Ĥaḫā ikliminiñ ħalkı olup ħayrān u meftūnı

³³³ bir: biri, M.

³³⁴ **Der-Beyān-ı Vuşul-i Keştiħā be-Sāhil-i Deryā-yı Ĥaḫā: -K.**

³³⁵ Olay akışına göre bu kelime Ćin değil Hatā olmalıdır.

- 494 Şeh-i iklîm gördükde dimişdi bu gelen mihmân
‘Aliyyü’l-Murtażadır fâtiḥ-i Ḥayberdir ol sulţân
- 495 Cihân lertzândır ḥâlâ hirâs-ı Zü’l-feḳârından
Ne ḳan yutdurmuş idi dehre tiĝ-i âb-dârından
- 496 Cenâb-ı Şâh-ı ‘Adnânıñ olup dâmâd-ı zî-şânı
Hem ibni ‘ammu zevc-i Ḥazret-i Zehrâ-yı ‘Adnânî
- 497 İmâmeyn-i hümâmeyniñ eb-i zî-şânıdur ol zât
Aña bâbü’l-‘ulûm iḥlâḳ idüp ol faḫr-i mevcûdât
- 498 Ğarâ’ib emr ile me’mûr ider ol Şâh-ı Kerrârı
‘Acâ’ib işlere ta’yîn ider ol zuḫr-ı ebrârı
- 499 Duḫûl-i Cennetü’l-Me’vâ ile zâtı mübeşşerdir
Der-i ‘ilm-i İlâhîdir ‘Alî bir ismi Ḥayderdir
- 500 Vaşiy-i Mustafâdır hem daḫı ḥallâl-i müşkildir
Ḥudânıñ Şiri şirînter gül-i Rıdvâna bülbüldür
- 501 Resûlün ḥaş dâmâdı emîn-i genc-i irşâdı
Musahḫar eylemiş bâdı niçe ḳavme olup ḥadî
- 502 Resûlün mu‘cizâtından eşerdir vaşf-ı zâtından
Delîl-i ümmet olmuşdur füyûzât-ı şifâtından
- 503 Bilâd-ı küfri fâtiḥdir aña ḫayr-ı muşâliḥdir³³⁶
Meĝâzî vü cihâdından dilîr ü şîr-i fâliḥdir
- 504 Ledün ‘ilminde mâhirdir vücûdı dürr-i fâḫirdir
Niçe ḫayrı mübeşşirdir ‘uyûb-ı nâsı sâtirdir
- 505 Şecâ‘atle ğazanferdir nazîri olmayan erdir
Her emrinde muzafferdir ‘Alî ol ‘âlî serverdir
- 506 Yedinde tiĝ-i şamsâmı olup âşâr-ı Ḳamḳamî
Ğılâfında ṭururken ḳahr ider şad Rüstem ü Sâmu
- 507 Bu iklîme şeref-pîrâ olup ḥâlâ Süleymânsâ
Niĝini ḫükmi altında olup deryâ vü mâ-fihâ

³³⁶ Kelimenin “meşâliḥdir” biçiminde okunması da anlamca uygundur.

- 508 'Aliyyü'l-Murtazânîñ dest-bürdin görmeyen âdem
Hayâl itmezdi ol merd-i Hudâdan zehreyi bir dem
- 509 Haḫā iklîminiñ şāhı meger Sulṫān-ı Kerrārı
Bir iki kerre görmüşdi o sālār-ı ciger-dārı
- 510 Bir iki ğazvesinde ḫāzır olmuşdi evā'ilde
Bilürdi rütbe-i perḫāşını şemşîr-i hā'ilde
- [M 96a]
- 511 Hirās-ı Zü'l-feḫār ile muḫaddem gelmiş İslāma
Meger irmişdi feyz-i Ḥayder ile 'umde-i kāma
- 512 Meveddet üzre idi gizlü ol Sulṫān-ı Kerrāra
Muḫaddermiş o vaḫte her biri irdi ser-i kāra
- 513 Aña İslām gelmekle 'Alîniñ fazl u cūdından
Ḥaber-dār idi her emre zuhūrından nümūdından
- 514 Cenāb-ı Murtażāya ihtirāmen itdi istikbāl
Ricāl-i devlet ile eyledi bir rütbede iḫbāl
- 515 Bütün ālāy-ı vālāy ile vardı Şāh-ı Merdāna
Serāya da'vet itdi eyledi tevḫîr-i şāhāne
- 516 Şeh-i kişverle ferzendir müsafir itdi bir yirde
Ḷonuşdı hem ḶoḶuşdı eyledi ikrām bir perde
- 517 Ḥaber-dār olmuş idi sâbıḳā aḫvāl-i ru'yādan
Ḥuşūsen vaḳ'a-i gird-ābdan Ḷarḳ-ı eḫibbādan
- 518 Şavaşmaḳla niḶe ḫamle ḫaḫā zāhirde ma'nāda
Tecāhül üzre idi her biri ol emri ihfāda
- 519 Rüsüm-ı mîzbānî irdiginde ḫadd-i encāma
Esās-ı sūrı temhîde binā-yı 'aḳdi ihkāma
- 520 İki sulṫānı bir meclisde da'vet eyleyüp Ḥayder
Muḫammed dîni üzre 'aḳd idüp bā³³⁷-emr-i peyḳam-ber

³³⁷ bā-: be-, K.

- 521 Haṭā sulṭānınıñ dūşizesin ferzend-i nā-kāma
O gün tezvīc idüp emr-i muḳadder irdi encāma³³⁸
- 522 Haṭā iḳlīminiñ āyīni üzre bir niçe eyyām
Ziyāfetler olundı her ṭarafdan itdiler bayram³³⁹
- 523³⁴⁰ Ḳırān-ı sa'd idüp mihr ile meh burc-ı hidāyetde
Ḳavuşdı iki ḥasret birbirine evc-i vuşlatda
- 524³⁴¹ Belā deryāsı başdan aşmış idi oldı limanī
Rehā-yāb itdi gird-āb-ı küfürden ḳavm-i evşānı
- 525 Ḳavuşdı iki ḥasret birbirine kām-yāb oldı
Haṭāda iḳtirān itmekle mihr ü meh şavāb oldı
- 526 Zifāf itmezden evvel 'āşık u ma'sūḳayı³⁴² Kerrār
İdüp İslāma da'vet cümle ḥiştānı ile tekrār
- 527 Muḥammed Muşṭafānıñ mu'cizātıyla olup bu kār
Ḥudānıñ sırrıdır el-ḥaḳ 'Alīdir eyleyen izḥār
- 528³⁴³ Bu deñlü ehl-i küfri ḳurtarup ḳa'r-ı ḍalāletden
Hidāyet buldılar Ḥaḳdan olup her biri ümmetden
- 529 Temām-ı emr ile Ḥayder vedā' itdikde şāhāna
Naşārādan niçe ādem o demde geldi imāna
- 530 Gelince Yeşribe ṭayy-ı merāḥil iderek ol şāh
Resülullāha³⁴⁴ taḳrīr eyledi ol mürşid-i güm-rāh
- 531³⁴⁵ Du'ā itdi 'Aliyyü'l-Murtazāya mefḥar-ı 'ālem
Bütün aşḫāb u āli eyledi ol vech ile ḥurrem

³³⁸ emr-i muḳadder irdi encāma: her birisi irmişdi b[ayrama], K. (K nüshasında ciltleme sırasında sayfalar üst üste geldiği için kelimenin sadece ilk harfi görünmektedir.)

³³⁹ itdiler bayram: buldı iş encām, K.

³⁴⁰ 523 ve 525. beyitler birbirine benzemektedir. Nitekim K nüshasında 523. beyit, M'de ise 525. beyit yoktur.

³⁴¹ Bu beyit K nüshasında yoktur.

³⁴² ma'sūḳayı: ma'sūḳaya, K.

³⁴³ Bu beyit K nüshasında yoktur.

³⁴⁴ Resülullāha: رسول الله, K.

³⁴⁵ Bu beyit K nüshasında yoktur.

- 532 Zihî âşâr-ı kudret kim göründi feyz-i Mevlâdan
Çıkarıdı niçe mevtâ-yı ğarîķı³⁴⁶ ķa'r-ı deryâdan
- 533 Bün-i deryâda bir yıl besledi rızķın irişdirdi
İki ĥasret-ķeşi İslâma gelmekle³⁴⁷ görüşdirdi
- 534 Bu emr-i mu'cibiñ münkirleri olmağla dünyâda Gel
ey mü'min ĥiṭâbıyla bidâyet itdi **Şeyḥ-zâde**

Der-Beyân-ı Mu'cizât-ı Aḥmedî³⁴⁸

[M 96b]

- 535 Dü-nîme itdigi sulṭân-ı kevniñ mâh-ı tâbânı
Güneşden azher iken Mekkeniñ aşḥâb-ı küfrânı
- 536 'Ayânen gözleriyle görmüş iken her biri şaķķı
O bâṭıllar gil-i inkâr ile setr itdiler ḥaķķı
- 537 Güni balçıkla örten münkir-i âyât-ı Kur'ânî
Nice inkâr itmez böyle³⁴⁹ sırr-ı Şîr-i Yezdânı
- 538 Resülün mu'cizâtı Şâh-ı Merdânîñ kerâmâtı Gelir
mi ḥiç inkâra Ḥudânîñ sırr-ı âyâtı
- 539 Kıo yaķsun münkiriñ cismin Ḥudâ inkâr ile nâra
Bıraķmış ḥüsn-i zannı buğz ile Sulṭân-ı Kerrâra
- 540 Cenâb-ı İbni Meryem rûḥ-baḥş olmuşdı mevtâya
Didi ķavmi o dem Rûḥu'l-Ḳudüs ihyâ-yı 'İsâya
- 541 İki şımf üzredir ḥâlâ ḥayât-ı nefsi insânî
Biri zâhirde cismânî biri bâṭında rûḥânî
- 542 Ḥayât-ı zâhirî maķsümedir insân u ḥayvâna Ḥayât-
ı³⁵⁰ bâṭnî maḥşüşadır bi't-ṭab' insâna
- 543 O rûḥânî ḥayâta didiler bu dînde³⁵¹ İslâm
Ḥudânîñ ḳullara³⁵² bir tuḥfesidir dîn-i Ḥaķdır nâm

³⁴⁶ Çıkarıdı niçe mevtâ-yı ğarîķı: Niçe mevtâ-yı ğarķ-âbı çıkarıdı, K.

³⁴⁷ İslâma gelmekle: İslâm ile el-ḥaķ, K.

³⁴⁸ **Der-Beyân-ı Mu'cizât-ı Aḥmedî: -K.**

³⁴⁹ Nice inkâr itmez böyle: Nice iķrâr ider ğayben bu, K.

³⁵⁰ ḥayât-ı: حیات, K.

³⁵¹ didiler bu dînde: dînimizde didiler, K.

³⁵² ḳullara: 'abdine, K.

[K 66a]

- 544 Hâyâteyn ile ihyâ itdi kavmi Hâzret-i Hâyder
Kerâmâtın görüp ahyâ o dem Kerrâra yâ Hây der
- 545 Bu i'câz-ı risâletdir bu âşâr-ı velâyetdir
Bu izhâr-ı kerâmetdir 'aceb 'ibret naşîhatdir
- 546 Şakın şekk itme kim Âşaf getürdi kaçr-ı Belkîsi
Muţî' itdi Süleymâna 'afârî ü abâlisi
- 547 Muqarrerdir ki Hâyder mazhar-ı esrâr-ı Hâlîkdır
Ne deñlü vaşfın ıtrâ eylesem zâtında³⁵³ lâyıkdır
- 548 Yüri Şeyh-oğlı şimden şoñra cāyın küh-ı Kâf itdiñ
'Aliyyü'l-Murtażâ vaşfıyla kadriñ³⁵⁴ i'tirâf itdiñ
- 549 Seniñ bu nazm-ı şirîniñle Ferhâd-ı kalem hâlâ
'Aceb mi sâha-i i'câzı bulduğda³⁵⁵ tek ü tenhâ
- 550 Ma'ârif-perverâne tîşe-i efkâr-ı³⁵⁶ âşârın
İrâ'et eyleyüp âğuş-ı kâma alsa dil-dârın
- 551³⁵⁷ Hâsib-i bî-nevâ pey-rev olup bu nazm-ı zîbâda
Murâd eyler ki bir tuhfе kıla aħbâba dünyâda
- 552 Mecâlisde okundukça bu nazm-ı sâdesi gâhî
Du'â-yı hayr ile yâd ideler bu 'abd-i güm-râhı
- 553 Eħibbâdan budur el-ħağ recâsı nâzımıñ hâlâ
Mü'eddî ola ezkâr-ı cemîle nazm-ı müsteşnâ
- 554 Resül-i kâ'inâtiñ mu'cizâtı zıkr-i âyâtı
'Aliyyü'l-Murtażânıñ ba'zı âşâr-ı kerâmâtı
- 555 Taħıyyât u selâma bâ'iş olmağla kırâ'atde
Şevâbindan umar bî-çâreniñ cânı nihâyetde
- 556 Kuşûrum dâmen-i 'afv ile setr iden eħibbâdan
Hudâ râzî ola me'cûr ide elţâf-ı Mevlâdan

³⁵³ zâtında: hüsni ile, K.³⁵⁴ kadriñ: kadriñ, M, K.³⁵⁵ bulduğda: bulmağla, K.³⁵⁶ efkâr-ı: efkârı, N.³⁵⁷ 551 ve 556. beyitler de dâhil olmak üzere toplam 6 beyit K nüshasında yoktur.

Temmeti'l-kaşidet³⁵⁸

- 557³⁵⁹ Bahāne-cūy idi esb-i cevād-ı ʔab'-ı ʔālāki
Ḥasīb-i bī-nevānīñ bulmağa bir sūdde-i pāki
- 558 Ḥudāya ḥamd [ü] şad şükr ola kim bir ḥübr ʔamḳāme
Bu demde dest-res buldı merāmu üzre bir kāma
- 559 Ne kām ol kân-ı re'fet baḥr-i şefḳat ʔulzüm-i 'irfān
O ğıṭrīf-i efāzıl nāmdāş-ı Cāmi'ü'l-Ḳur'ān
- 560 O Zī'n-nüreyn-ḥaşlet Murtaze'l-eṭvār zī-şānīñ
Ġubār-ı pāyıdır kuḥl-i cilā-baḥşāsı a'yānīñ
- 561 Derünü mecma'u'l-baḥreyn-i 'irfān u ḥaḳā'ıḳdır
Kef-i gevher-nişāri kenz-i deryā³⁶⁰ baḥr-i rā'ıḳdır
- 562 Vücūd-ı pāki bir dürrü'n-naẓīm-i silk-i gevherdir
Dü dest-i luṭf u cüdi ebr-i nīsāna ber-ā-berdir
- 563 Kemāl-i fıṭratı 'ālī[d]ir eşbāh u nezā'irden
Efāzıl mercı'idir der-gehi añlar zāmā'irden
- 564 Der-i iclālīnīñ ḥızmet-güzārı ni'met ü re'fet
Ġubār-ı sūdde-i iḳbālī kuḥl-i dīde-i şefḳat
- 565 Cenāb-ı ḥazret-i müfti'l-enāmıñ ʔurretü'l-'aynı
Maḥādīm-i kirāmıñ efḳal-i mefrūḳatü'l-beyni
- 566 Eger görmüş olaydı İbni Ḥācib faẓl u 'irfānıñ
Şabāḥ-ı ḥaşre dek beklerdi elbet bāb-ı zī-şānıñ
- 567 Feşāḥatle eger³⁶¹ mā-fi'l-fu'ādın eylese taḳrīr
Ḥarīrī gibi niḥrīr idemezdi faẓlını taḥrīr
- 568 Ġıyāb-ı vālidinde görse ger maḥdüm-ı zī-şānı
*Fehāze'ş-şıblü min-zāke'l-esed*³⁶² dirdi şenā-ḥ'ānı

³⁵⁸ **Temmeti'l-kaşidet: -K.**

³⁵⁹ 557. beyitten itibaren metnin sonuna kadar olan tüm beyitler M nüshasında yoktur.

³⁶⁰ deryā: deryā-yı, K.

³⁶¹ Kelime nüshada iki kez yazılmıştır.

³⁶² "Oğul, babaya benzer." anlamında bir Arap atasözü.

- 569 Odur mülk-i kelâmuñ Husrev-i şîrîn-güftârı
Odur tervîc iden her nazm-ı rengîn-i dürer-bârı
- 570 Metâ'-ı kes-meħar Ʒalmıřdı okdan kâle-i 'irfân
Taraşsud-kâr idi bir kermesüda hep süħan-sencân
- [K 66b]**
- 571 Birer nev-bâve-i naħl-i hüner Ʒopmuřdı ħâırdan
Eger ħâm ise daħı gülşen-i eşmâr-ı şâ'irden
- 572 Kemîne nâzımıñ ya'nî **Ĥasîb**-i şifte-kârıñ³⁶³
Derünında yir itmişdi o zât-ı re'fet-âřârıñ
- 573 Der-i iclâline bir berg-i sebz nazm-ı nev-âzâdı
İdem ithâf ile ol der-gehi me'vâ-yı âzâdı
- 574 Güher-sencâna³⁶⁴ ithâf-ı ħazefdir gerçi zâhirde
Muķarrerdir kerem ol der-gehi-i şefkat-me'âşirde
- 575 Beni güstâħ iden ol dâd-kârıñ farı-ı cüdüdür
Cesâret ħâmeme ħüsn-i ķabül üzre nümüdüdür
- 576 Der-i devlet-medârı ķible-i ařħâb-ı ħâcetdir
Ĥuřuřâ bî-kesân-ı ķurbete kehf-i selâmetdir
- 577 O der-gâh-ı me'âlî-ķadriñ ol maħdüm-ı zî-řârıñ
Kemîne bende-i dîrîniyem³⁶⁵ ol zât-ı vâlânıñ
- 578 N'ola çârüb-keş olursa her bir târ-ı müjgânım
ķarîrü'l-'ayn olurdu ħizmetiyle dîde-i cânım
- 579 Kefiř-gerdânlıķı ol süddeniñ ser-mâye-i rif'at
şeref-pîrâdır erbâb-ı dile der-gâhuna ħizmet
- 580 Du'âsı ħizmeti besdir **Ĥasîb**-i şifte-ħâle
Veliiyü'n-ni'metim řaķ olsun ol vâkıfdır aħvâle
- 581 Niķâh-ı iltifâtı olsa ben ħâke mürüvvetdir
Su'al-i ħâıırım ħod mâye-i tevķîr ü 'izzetdir

³⁶³ Nüşhada önce "Ĥasîb-i pâk-güftârıñ" yazılmış ancak daha sonra bunun üzerine "nüřâ" kaydı düşülmüş ve sayfa kenarında "řaħ" kaydıyla yukarıdaki şekilde düzeltilmiştir.

³⁶⁴ Kelime metinde "سبح" şeklinde yazılmış, sayfa kenarında düzeltilmiştir.

³⁶⁵ dîrîniyem: dîrîninem, K.

- 582 ‘İnāyet itmeniñ vaqtin bilür erbāb-ı ‘ırfāna
Taraşşud üzredir ĩşār-ı cūda neşr-i ihsāna
- 583 Kerīmā dāverā ‘ālī-tebārā merḥamet-kārā
Der-i iclālīne icmāl ile şimdi budur inhā
- 584 Ƙadīmī bendegānıñdan bilüp ben³⁶⁶ ma‘şiyet-kārı
Beni ol zümre-i maḳbūleden ‘add eyle her bārī
- 585 Bu nazm-ı dil-keşim olmazsa da şāyān-ı nezzāre
Fedā-yı nemledir güyā Süleymān-ı kerem-kāra
- 586 Hūşūşā mu‘cizāt-ı Aḫmed-i Muḫtārı nāṭıkdır
Kerāmāt-ı ‘Aliyyü’l-Murtażā ol emre lāḫıkdır
- 587 İki emr-i ḫaṭīri müşt Emil olmağla mazmūnı
Olurdu belki lāyık nazraya her beyt-i mevzūnı
- 588 ‘Aceb bir kışşā-i pür-ḫişşedir erbāb-ı ‘ırfāna
‘Aceb ‘ibret-nümādır güş iden aḫbāb u iḫvāna
- 589 Nümüne olmağ için rütbe-i i‘cāz-ı eş‘āra
Bu nazm-ı sādemi ‘arz eyledim bāzār-ı güftāra
- 590 Tevārīḫ-i selefden ‘aynile ‘Ālī-i üstādıñ
Tetebbu‘ eyleyüp tārīḫin ol taḫrīr-i emcādıñ
- 591 Vuḳū‘ u şıḫḫat ile yazdığıy-çün Āl-i ‘Oşmānı
Anıñ-çün *Künhü’l-Aḫbār* oldu ol tārīḫiñ ‘unvānı
- [K 67a]**
- 592 Kemīne nāzım-ı dil-ḫaste ol tārīḫ-i zībāyı
Hezec baḫrinde nazm itdi o te’līf-i dil-ārāyı
- 593 Süleymān Şāhdan bed’ eyledim taḫrīr-i şāhānı
İkinci Mīr Erṫuğrul üçinci Ḥān ‘Oşmānı
- 594 Meğāzī vü cihādın ‘aşrınıñ aḫṫāb u evtādın
Vezīrān u emīrānın fuḫūl u ehl-i irşādın
- 595 Bütün nazm eyledim her birisin kendi zemānında
Eṫībāsıyla yazdım şā‘irānın kendi yanında

³⁶⁶ Kelime nüshada önce “bu” olarak yazılmış, sonra sayfa kenarında “ben” şeklinde düzeltilmiştir.

- 596 Kavânin-i mülûkı 'âdet-i şâhân-ı pişîni
Zemân ile mekânın serd idüp ber-vech-i tahmîni³⁶⁷
- 597 Cülûs u mevlidin sūr-ı hıtânın feth ü teshîrin
Fütûhât u ğazâsın vâkı'ât u re'y-i tedbîrin
- 598 Ebu'l-Fetħe gelince mü-be-mü yazdum selâîini
Naşârâdan dahı Yanħo ile oĝlı Pozantîini
- 599 Kayâşirden ne deñlü var ise tekfûr u koştanîin
Vezîrânıyla yazdım her birisin eyledim tebyîin
- 600 Binâ-yı hışn-ı İstanbulı bünyâd-ı kiyâsetle
Raşad-kârânını mi'mârını naql-i vesâye[t]le
- 601 Cenâb-ı Fâtihîñ 'aşrı temâm olunca devrânı
Yedi sultân-ı zî-şânıñ nihâyet buldı tıbyânı
- 602 Anı **Silkü'l-Le'al**³⁶⁸ ismiyle tevsîm eyledim hâlâ
Der-i iclâl-i şâhâna sezâdır eylesem ihdâ
- 603 Hudâ tevfiķ ide itmâma ol târiħ-i ra'nâyı
Budur der-ĝâh-ı Hâħdan rûz [u] şeb naħd-i temennâyî
- 604 Kerem-kârân-ı yârân-ı şafâdan maħlab-ı a'lâ
Bu nazm-ı dil-nişînim olmaya müstehdef-i a'dâ
- 605 Der-i deryâ-nevâl-i ħâzret-i sultân-ı devrâna
Şeh-i Dârâ-ħaşem Sultân Maħmûd-ı kerem-şâna
- 606 Bu nazm-ı dil-pesendim olsa pây-endâz-ı iclâli
Tariķımda iderdim ĝıbta-sâz aķrân u emşâli
- 607 Veliyyü'n-ni'metimden inzimâm-ı himmet-i vâlâ
Gerekdir³⁶⁹ kim ola manzûr-ı çeşm-i 'âlem-i bâlâ
- 608 Hîlafet burcınıñ mâhı olan sultân 'Oşmâna
Semiyy olmaĝla sultânım dahı ol şâh-ı zî-şâna

³⁶⁷ Müstensih muhtemelen okunamayacağını düşünerek kelimeyi sayfa kenarına tekrar yazmıştır.

³⁶⁸ Nüshada "Silk" kelimesi sehven iki kez yazılmıştır.

³⁶⁹ Nüshada önce "gerekdir ki" yazılmış, sonra sayfa kenarında "şah" kaydı düşülerek "gerekdir kim" şeklinde düzeltilmiştir.

- 609 Kerīmā ğayret-i ismiyyeniñ te'sîri azherdir
O yüzden hâk-i pâya şıkletim emr-i muğarrerdir
- 610 Vücūd-ı pakiñi hıfz eyleye Bārī haṭālardan
Mezīdü'l-ömr olup iqbāl ile ey zāt³⁷⁰-ı müstaḥsen
- 611 Ḥudā yārī kıla ḥayr ile Mevlādan ne istersen
Seni Ḥaḫ bendegāna vālidin şadrında gösterson
- 612 O Nu'mānü'z-zemānı Ḥaḫ ide şābit maḳāmında
Muvaffaḫ ola ḥayra şadrınıñ bed' [ü] ḥitāmında
- 613 Ḥudā ayırmaya biri birinden ferḳadān-āsā
Cenāb-ı vālid ü mevlüdü dā'im eyleye Mevlā
- [K 67b]**
- 614 Enisi Ḥızır ola yā Rab celīsi Ḥazret-i İlyās
Ola tevfiḳ-ı Ḥaḫ yārī diyeler aña ḥayrü'n-nās

---

³⁷⁰ Nüshada önce "ol zāt" yazılmış, sonra sayfa kenarında "ey zāt" şeklinde düzeltilmiştir.